

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΕΝΙΑΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΑΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΕΤΟΣ: 2017-2018

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

της Μαρίας Μιχαήλ Ρήγα

A.M.: 7340010217025

**Η παρουσίαση έργων προστατευόμενων από τις διατάξεις
πνευματικής ιδιοκτησίας στον ψηφιακό χώρο, ιδίως μέσω
υπερσυνδέσμων**

Επιβλέποντες:

Παναγιώτης Νικολόπουλος
Αριστείδης Χιωτέλλης
Κωνσταντίνος Καραγιάννης

Αθήνα, 2018

Copyright © [Μαρία Ρήγα, 2018]

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και θέσεις που περιέχονται σε αυτήν την εργασία εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Περιεχόμενα

Βασικές συντομογραφίες	4
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	5
I. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΓΓΕΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΣΤΟΝ ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΩΡΟ	8
Α. ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ: Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΣΤΟΝ ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΩΡΟ	8
Β. ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΤΩΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΓΕΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ	11
II. ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΓΓΕΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ	12
Α. ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ	12
Β. ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ/ΔΙΑΘΕΣΗΣ ΣΤΟ ΚΟΙΝΟ (RIGHT OF COMMUNICATION TO THE PUBLIC/MAKING AVAILABLE Η DIGITAL ACCESS RIGHT):	14
Γ. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ «ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ» (ΙΔΙΩΣ ΜΕΣΩ ΣΥΝΔΕΣΜΩΝ) ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΑΡ. 3 ΠΑΡ. 1 ΤΗΣ ΟΔ. 2001/29, ΑΡ. 8 ΠΑΡ. 2 ΤΗΣ ΟΔ. 2006/115 ΚΑΙ 3 ΠΑΡ. 1 Ν. 2121/1993	18
Δ. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ	33
Ε. ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΣΤΟ ΚΟΙΝΟ	36
III. ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΣΥΝΔΕΣΜΩΝ ΣΤΟΝ ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΩΡΟ	38
Α. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ	38
Β. ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΣΥΝΔΕΣΜΩΝ	39
Γ. ΕΙΔΗ ΣΥΝΔΕΣΜΩΝ	40
1. Απλοί σύνδεσμοι (hypertext reference ή HREF)	40
2. Απώτεροι σύνδεσμοι (deep links)	41
3. Ενσωματωμένοι σύνδεσμοι (embedded ή inline ή auto load links)	41
4. Πλαίσια (frames)	41
Δ. ΝΟΜΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΣΥΝΔΕΣΜΩΝ ΠΡΟΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΑ ΈΡΓΑ	42
1. Γενικά	42
2. Νομική αξιολόγηση της παροχής απλών συνδέσμων	43
3. Νομική αξιολόγηση της παροχής απώτερων συνδέσμων	44
4. Νομική αξιολόγηση της παροχής ενσωματωμένων συνδέσμων – πλαισίων	47
5. Παραπομπή σε έργο αναρτημένο με άδεια/ δίχως άδεια του δικαιούχου	48
6. Ευθύνη από τοποθέτηση μεμονωμένων συνδέσμων	51
7. Ευθύνη των μεσαζόντων που παρέχουν υπηρεσίες αναζήτησης	52
8. Ευθύνη διαχειριστή και ευθύνη ISP σε peer to peer δίκτυα	55

9. Σύνδεσμοι πλαισιωμένοι με μερικές αναπαραγωγές έργων	59
IV. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΟΥΧΩΝ	61
Α. ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΣΤΙΚΕΣ ΚΥΡΩΣΕΙΣ	61
Β. ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΑ ΜΕΤΡΑ	62
Γ. ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΩΝ ΧΡΗΣΤΩΝ	64
Δ. ΔΙΑΚΟΠΗ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	65
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	66
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	69

Βασικές συντομογραφίες

άρ: άρθρο

αιτ. σκ.: αιτιολογική σκέψη

ΕφΑθ: Εφετείο Αθηνών

κ.μ: κράτος μέλος

ΚτΠ: Κοινωνία της Πληροφορίας

ΜΠΑ: Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών

Ν.: Νόμος

Οδ.: Οδηγία

Ο.Σ.Δ: Οργανισμός Συλλογικής Διαχείρισης

παρ.: παράγραφος

ΠΠΑ: Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο θεσμός της πνευματικής ιδιοκτησίας έχει ως σκοπό την προστασία του δημιουργού ενός πνευματικού έργου από τη χωρίς άδεια χρήση και εκμετάλλευση, μέσω της αναγνώρισης σε αυτόν αποκλειστικών εξουσιών περιουσιακού και προσωπικού (ηθικά δικαιώματα) χαρακτήρα. Αυτή η διπλή οικονομική και ηθική προστασία θεωρήθηκε το πιο πρόσφορο σύστημα προστασίας, δεδομένου ότι επιτρέπει στον δημιουργό να εκφράζει τις ιδέες του ελεύθερος από πολιτικές και οικονομικές εξαρτήσεις.

Ο παραδοσιακός θεσμός της πνευματικής ιδιοκτησίας θεμελιώνεται στην εκμετάλλευση του βιβλίου, τη δημόσια εκτέλεση δραματικών και μουσικών έργων κ.ά. και στέκεται αμήχανος μπροστά στις τεχνολογικές εξελίξεις. Δεν είναι όμως η πρώτη φορά που η τεχνολογία ανατρέπει τους όρους παραγωγής και αναπαραγωγής των πολιτισμικών αγαθών. Η εποχή της ανάδυσης των μεγάλων οπτικοακουστικών μέσων σηματοδοτήθηκε και αυτή από ανατροπή, όμως ο θεσμός επιβίωσε. Έτσι φαίνεται ότι θα συνεχίσει να επιβιώνει ακόμα σε μια νέα εποχή για την πνευματική ιδιοκτησία.

Στην ψηφιακή εποχή της Κοινωνίας της Πληροφορίας το απόλυτο δικαίωμα του δημιουργού (άρ. 17 παρ. 1 και 5 παρ. 1 Σ, ως δικαίωμα περιουσιακής φύσης) συγκρούεται όλο και πιο έντονα με τα δικαιώματα στην πληροφόρηση, τη συμμετοχή στην κοινωνία της πληροφορίας (άρ. 5Α παρ. 1, 2 Σ), την ελευθερία έκφρασης και την προσωπικότητα. Καταλήγουμε, λοιπόν, σε νομοθετικές σταθμίσεις, οι οποίες έχουν σαν αποτέλεσμα την εισαγωγή εξαιρέσεων από το απόλυτο δικαίωμα του δημιουργού.

Βέβαια, οι κανόνες παραμένουν οι ίδιοι στον αναλογικό και ψηφιακό χώρο. Δηλαδή, δεν υπάρχει άλλο σύστημα πνευματικής ιδιοκτησίας για το Διαδίκτυο και άλλο για την έντυπη έκδοση. Αυτό δεν σημαίνει ότι οι αντιστοιχίες αναλογικού και ψηφιακού χώρου είναι απόλυτες σε κάθε πτυχή της πνευματικής ιδιοκτησίας. Είναι λογικό και αναμενόμενο να παρατηρούνται διαφοροποιήσεις, όπως για παράδειγμα ως προς την αναπαραγωγή των έργων. Δεδομένου ότι η ψηφιοποίηση είχε ως αποτέλεσμα την αποϋλοποίηση του αντιτύπου του πνευματικού έργου, το κατέστησε «κλώνο» του πρωτοτύπου και επέτρεψε την επ' αόριστο αναπαραγωγή.

Στο ψηφιακό περιβάλλον, πέραν των ζητημάτων αναπαραγωγής που ενδιαφέρουν, μεγάλη συζήτηση λαμβάνει χώρα γύρω από την παρουσίαση στο κοινό προστατευόμενου περιεχομένου. Ειδικότερα, προβληματίζει την παγκόσμια νομική κοινότητα η παρουσίαση στο κοινό που συμβαίνει στο Διαδίκτυο, στους διάφορους ιστοτόπους, ακόμα πιο ειδικά μέσω τοποθέτησης υπερσυνδέσμων.

Ο μέσος χρήστης του Διαδικτύου περιηγείται μεταξύ των ιστοσελίδων πληκτρολογώντας το URL που αντιστοιχεί σε κάθε μία από αυτές. Εναλλακτικά, περιηγείται μέσω υπερσυνδέσμων. Συνήθως, υπάρχουν περισσότεροι υπερσύνδεσμοι σε κάθε ιστοσελίδα. Έτσι, οι χρήστες δύνανται να περνούν εύκολα από τη μια ιστοσελίδα στην άλλη, παρακολουθώντας χωρίς κόπο τις συνδέσεις μεταξύ των κειμένων, χωρίς να χρειάζεται να απομνημονεύουν ολόκληρους καταλόγους από ηλεκτρονικές διευθύνσεις ή να τις πληκτρολογούν μία-μία. Επίσης, οι τοποθετημένοι υπερσύνδεσμοι αφήνουν στον χρήστη τη διακριτική ευχέρεια να αποφασίσει σε τι βάθος θα ερευνήσει το θέμα που μελετά· μπορεί να επιλέξει να ενεργοποιήσει τον εκάστοτε σύνδεσμο ή και όχι, ανάλογα με το ενδιαφέρον του τη δεδομένη χρονική στιγμή.

Από την άλλη πλευρά, έχει αποδοθεί στην τοποθέτηση υπερσυνδέσμων και μια αρνητική χροιά. Έχει ειπωθεί, μάλιστα, ότι οι ιστότοποι που παρέχουν υπερσυνδέσμους αποτελούν μια από τις βασικότερες αιτίες για την οικονομική καχεξία των δικαιούχων πνευματικών και συγγενικών δικαιωμάτων.¹

Βέβαια, οι δικαιούχοι έχουν την ευχέρεια να απαγορεύσουν την τοποθέτηση υπερσυνδέσμων, στο βαθμό που επιτρέπεται να ελέγξουν την πρόσβαση του κοινού στα έργα τους. Έχει αναπτυχθεί σχετικά μια πρακτική, κατά την οποία ο διαχειριστής ιστοτόπου δύναται να αποκλείσει τη συμπερίληψη των διευθύνσεων συγκεκριμένων δικτυακών πόρων σε υπερσυνδέσμους παραγόμενους από μηχανές αναζήτησης, προσθέτοντας στον κατάλογο ένα αρχείο με ονομασία «robots.txt». Αυτό διαβάζεται από τους «web crawlers»/ «web spiders»/ «web robots»² κατά την ανίχνευση του site, που είναι προγράμματα που περιηγούνται αυτόματα στους δικτυακούς τόπους με σκοπό τη συλλογή δεδομένων. Χρησιμοποιούνται κυρίως από τις μηχανές αναζήτησης για παραγωγή υπερσυνδέσμων. Έτσι, καθορίζεται ποιοι πόροι θα εξαιρεθούν από τα αποτελέσματα αναζήτησης.³

Το θέμα της παρούσας είναι, λοιπόν, από όλα τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, εκείνο της παρουσίασης προστατευόμενου έργου στο κοινό. Όχι, όμως, γενικά, αλλά συγκεκριμένα στο ψηφιακό περιβάλλον και ιδίως μέσω της χρήσης υπερσυνδέσμων.

Αρχικά εξετάζονται μερικές βασικές έννοιες - εργαλεία για την παρούσα. Προσδιορίζεται το αντικείμενο και το υποκείμενο προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων στο ψηφιακό περιβάλλον. Πόσο διαφοροποιούνται από την

¹ Βόσσος Κ., Σημ. σε ΔΕΕ υποθ. C-466/2012: Υπερσύνδεσμοι (Hyperlinks) και προσβολές της Πνευματικής Ιδιοκτησίας - Υπόθεση Svensson, ΔιΜΕΕ 2014, σ. 80 επ.

² https://en.wikipedia.org/wiki/Web_crawler

³ Σερενίδης Δ., Προσβολές της πνευματικής ιδιοκτησίας στα ψηφιακά δίκτυα, 2010, σ. 216

παραδοσιακή προστασία περασμένων ετών; Καθώς παρακολουθούμε τη μετάβαση από τον αναλογικό στον ψηφιακό χώρο, η έννοια του «έργου» δεν ορίζεται εκ νέου, αλλά οι γνωστές αρχές που ίσχυαν για το υποκείμενο και αντικείμενο της προστασίας του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας εφαρμόζονται και στον ψηφιακό χώρο. Γίνεται σύντομη αναφορά στο περιεχόμενο των πνευματικών και συγγενικών δικαιωμάτων, με τον προβολέα να πέφτει φυσικά στο δικαίωμα παρουσίασης στο κοινό. Παρατίθενται, έτσι και οι βασικές διατάξεις από τη διεθνή, ευρωπαϊκή και εθνική νομοθεσία. Προς τον σκοπό εμβάθυνσης στο περιεχόμενο της παρουσίασης στο κοινό, διακρίνεται η έννοια της «παρουσίασης» και η έννοια του «κοινού». Στο πλαίσιο αυτό, η παράθεση νομολογίας με έμφαση στη χρήση υπερσυνδέσμων κρίνεται καθοριστική για τη διαμόρφωση των επιμέρους εννοιών. Αποφάσεις - σταθμοί του ΔΕΕ είναι οι ITV Broadcasting, Svensson, BestWater, GS Media, Stichting Brein I και Stichting Brein II. Έπειτα, τι δεν συνιστά καν παρουσίαση στο κοινό;

Η νομολογία έχει διαμορφώσει ορισμένα κριτήρια, βάσει των οποίων εξετάζεται αν μια πράξη συνιστά παρουσίαση στο κοινό προστατευόμενου περιεχομένου μέσω συνδέσμων στο Διαδίκτυο. Συνοπτικά, αυτά είναι ο χρησιμοποιούμενος τεχνικός τρόπος παρουσίασης, ύπαρξη νέου κοινού, γνώση του παροχέα συνδέσμων για το παράνομο της αρχικής παρουσίασης, ο κερδοσκοπικός σκοπός και η απαραίτητη παρέμβαση του παροχέα για την πρόσβαση σε προστατευόμενο περιεχόμενο. Όλα τα ανωτέρω αναλύονται στην παρούσα.

Σε δεύτερο επίπεδο, εξετάζεται πλέον η ίδια η έννοια των υπερσυνδέσμων, τα είδη τους, η χρήση τους, πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Ακολουθεί ανάλυση της νομικής αξιολόγησης της παροχής υπερσυνδέσμων προς προστατευόμενο περιεχόμενο, ειδομένης από ποικίλες οπτικές γωνίες. Θίγονται επί μέρους ζητήματα, όπως τι ισχύει όταν ένα έργο είναι ήδη αναρτημένο με άδεια ή χωρίς άδεια του δικαιούχου, ποια η ευθύνη του παρόχου μεμονωμένων συνδέσμων, των μηχανών αναζήτησης και των ISPs. Τέλος, τι μέσα προστασίας απολαμβάνουν οι δικαιούχοι απέναντι στους παραβάτες παρόχους συνδέσμων προς τα έργα τους; Υφίστανται εκ του νόμου αστικές κυρώσεις (κυρίως αποζημίωση), δυνατότητα λήψης τεχνολογικών μέτρων, αποκάλυψη των επί μέρους προσβολέων - χρηστών του Διαδικτύου ή διακοπή παροχής υπηρεσιών προς τους προσβολείς.

Αν αναλογιστεί κανείς πόσο ασυνείδητο κομμάτι της καθημερινής μας ρουτίνας είναι να συνδεόμαστε στο Διαδίκτυο και να σερφάρουμε από υπερσύνδεσμο σε υπερσύνδεσμο, εκπλήσσει δίχως άλλο από το πόσο αυτή η ενέργεια έχει απασχολήσει την νομική επιστήμη και πόσα προβλήματα έχει εγείρει για τους δικαιούχους πνευματικών και συγγενικών δικαιωμάτων.

I. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΓΓΕΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΣΤΟΝ ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΩΡΟ

A. ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ: Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΣΤΟΝ ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΩΡΟ

Η ποσότητα δεδομένων και έργων, που αποθηκεύονται και η ευκολία μετάδοσης και αναπαραγωγής αυτών στην ΚτΠ είναι μεγάλες. Άλλα έργα προϋπήρχαν της ΚτΠ και δημιουργήθηκαν με παραδοσιακούς τρόπους. Άλλα είναι έργα πολυμέσων και δημιουργήθηκαν με σκοπό να διακινηθούν στο διαδίκτυο.

Καθώς παρακολουθούμε τη μετάβαση από τον αναλογικό στον ψηφιακό χώρο, η έννοια του «έργου» στο δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας δεν ορίζεται εκ νέου από τα νομοθετικά κείμενα. Άρα, οι γνωστές αρχές που ίσχυαν για το υποκείμενο και αντικείμενο της προστασίας του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας εφαρμόζονται και στον ψηφιακό χώρο.

Ο ορισμός του έργου στην ελληνική έννομη τάξη δίνεται στο άρ. 2 Ν. 2121/1993. Έργο είναι κάθε πρωτότυπο πνευματικό δημιούργημα λόγου, τέχνης ή επιστήμης, που εκφράζεται με οποιαδήποτε μορφή. Επομένως, δύο είναι τα βασικά συστατικά της έννοιας του έργου, η πρωτοτυπία και η μορφή. Ο νομοθέτης προχωράει στη συνέχεια σε ενδεικτική απαρίθμηση πνευματικών δημιουργημάτων (γραπτά κείμενα, μουσικές συνθέσεις, θεατρικά έργα, χορογραφίες, οπτικοακουστικά έργα, έργα των εικαστικών τεχνών, μεταφράσεις, διασκευές, συλλογές έργων της λαϊκής παράδοσης, εγκυκλοπαιδείες εφόσον η επιλογή ή η διευθέτηση του περιεχομένου τους είναι πρωτότυπη, βάσεις δεδομένων λόγω της επιλογής ή διευθέτησης του περιεχομένου τους, προγράμματα ηλεκτρονικών υπολογιστών κ.ά.). Όλα τα πνευματικά δημιουργήματα προστατεύονται από τον νόμο ανεξάρτητα από την αξία (π.χ. καλλιτεχνική, αισθητική) και τον προορισμό τους (π.χ. μπορεί να έχουν καθαρά πρακτικό σκοπό).

Συνεπώς, αντικείμενο προστασίας είναι σε κάθε περίπτωση το έργο ως άυλο αγαθό. Δεν προστατεύεται ο υλικός φορέας στον οποίο ενσωματώνεται το έργο. Δηλαδή, το CD είναι υλικός φορέας ενσωμάτωσης έργου, ενσώματο αντικείμενο και δεν προστατεύεται· η μουσική που είναι γραμμένη στο CD εμπίπτει στο πεδίο προστασίας του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας. Επίσης, διακρίνεται η μορφή, που προστατεύεται, από την ιδέα, που δεν προστατεύεται. Οι ιδέες είναι ελεύθερες και προσιτές σε όλους και μόνο αν κάποιος δημιουργός τους δώσει συγκεκριμένη μορφή, μπορεί, αν συντρέχουν όλες οι προϋποθέσεις, να τις προστατεύσει ως πνευματικό δημιούργημα. Έτσι ορίζει και η Συνθήκη WIPO για την πνευματική ιδιοκτησία (άρ.

2) και η Συμφωνία TRIPS (άρ. 9 παρ. 2), ότι η προστασία δεν καλύπτει ιδέες, διαδικασίες, μεθόδους λειτουργίας ή μαθηματικές έννοιες. Ακόμα, διακρίνεται το έργο από την πληροφορία, ειδικά στην ψηφιακή εποχή, στην οποία η πληροφορία είναι διάχυτη και παντού. Η πνευματική ιδιοκτησία δεν προστατεύει τα απλά γεγονότα, άρα όχι την πληροφορία καθεαυτή. Είναι, δε, διαφορετικό το ζήτημα της προστασίας της συλλογής δεδομένων λόγω της επιλογής ή διευθέτησης του περιεχομένου της. Τέλος, ο νόμος ορίζει ότι δεν προστατεύει σαν πνευματικά δημιουργήματα τα επίσημα κείμενα με τα οποία εκφράζεται η άσκηση πολιτειακής αρμοδιότητας, ιδίως νομοθετικά, διοικητικά ή δικαστικά κείμενα, ούτε τις εκφράσεις της λαϊκής παράδοσης και τις ειδήσεις.

Η πρωτοτυπία συνιστά προϋπόθεση της προστασίας. Όμως, δεν εντοπίζουμε ορισμό της στον νόμο, αλλά η σημασία της διαμορφώθηκε από την επιστήμη και τη νομολογία. Καθίσταται σαφές, λοιπόν, ότι η έννοια της πρωτοτυπίας μεταβάλλεται ανάλογα με τα δεδομένα κάθε εποχής. Το δίκαιό μας βασίζεται στην αρχή ότι αρχικός δικαιούχος είναι πάντα το φυσικό πρόσωπο δημιουργός του έργου, άρα η πρωτοτυπία προσδιορίζεται από το στοιχείο της προσωπικής συμβολής του δημιουργού, που προσδίδει στο έργο ατομικότητα και δημιουργικό ύψος. Αντίθετα, το αμερικανικό και αγγλοσαξωνικό δίκαιο ελέγχουν κατά πόσον ένα έργο είναι αποτέλεσμα της προσπάθειας και του κόπου του δημιουργού του και αν είναι αντιγραφή άλλου και όχι αν ο δημιουργός έχει προσωπικό δεσμό με το έργο του, ώστε να προσδώσουν στο έργο τον χαρακτηρισμό του πρωτότυπου. Ο κοινοτικός νομοθέτης, δε, έχει ασχοληθεί με την έννοια της πρωτοτυπίας σε διάφορα κείμενά του. Στην Οδ. 2006/116 για τη διάρκεια προστασίας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και ορισμένων συγγενικών δικαιωμάτων, άρ. 6, ορίζεται ότι οι φωτογραφίες είναι πρωτότυπες με την έννοια ότι είναι αποτέλεσμα προσωπικής πνευματικής εργασίας του δημιουργού τους. Στην Οδ. 96/9 για τη νομική προστασία των βάσεων δεδομένων ορίζεται ότι οι βάσεις δεδομένων προστατεύονται λόγω της επιλογής ή της διευθέτησης του περιεχομένου τους.

Βασική αρχή του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας είναι η προστασία χωρίς διατυπώσεις. Αυτό σημαίνει ότι το έργο προστατεύεται από τη δημιουργία του, χωρίς να απαιτείται η τήρηση διατυπώσεων για την κτήση ή άσκηση του δικαιώματος.

Από την άλλη, υφίσταται και η προστασία των συγγενικών δικαιωμάτων. Η διαφορετική αυτή προστασία από της πνευματικής ιδιοκτησίας προβλέπεται στο 8^ο κεφάλαιο του Ν. 2121/1993, στη Συνθήκη WIPO για τις εκτελέσεις και τα φωνογραφήματα (Ν. 3183/2003), στην Οδ. 92/100, άρ. 14, για το δικαίωμα εκμίσθωσης, δανεισμού και ορισμένα δικαιώματα συγγενικά προς την πνευματική ιδιοκτησία στον τομέα των προϊόντων της διανοίας. Η διάκριση των δύο δεν υφίσταται στο copyright, στο οποίο το έργο εξομοιώνεται με το αντικείμενο

προστασίας των συγγενικών δικαιωμάτων. Πάντως, το αντικείμενο προστασίας των συγγενικών δικαιωμάτων δεν αλλάζει στον ψηφιακό χώρο.

Τελικά, τα έργα που προστατεύονται στο Διαδίκτυο είναι τα γραπτά έργα, οι εικόνες, τα ηχητικά ή οπτικοακουστικά, τα οποία προστατεύονται αυτοτελώς, ακόμα και αν είναι περιεχόμενο ιστοσελίδας. Εκείνα που περιλαμβάνονται σε ιστοσελίδες προστατεύονται ακόμα και αν εισάγονται σε κάποια βάση δεδομένων. Ο δημιουργός της βάσης δεδομένων αποκτά δικαίωμα στο σύνολό της, υπό τον όρο να διαθέτει κάποιο βαθμό πρωτοτυπίας λόγω της επιλογής ή διευθέτησης του περιεχομένου της. Προστατεύεται το λογισμικό (software). Το λογισμικό που βοηθάει στη λειτουργία βάσεων δεδομένων προστατεύεται ως πρόγραμμα ηλεκτρονικού υπολογιστή. Προστατεύονται οι ιστοσελίδες.⁴

B. ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΤΩΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΓΕΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Ποιο είναι το υποκείμενο του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας δεν ορίζεται στη Συνθήκη WIPO για την πνευματική ιδιοκτησία (N. 3184/2003). Ούτε στην Οδ. 2001/29 για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας. Ούτε στη Σύμβαση της Βέρνης για την προστασία των λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων.

Συνεπώς, κάθε έννομη τάξη έδωσε το δικό της περιεχόμενο στην έννοια του υποκειμένου. Στο ηπειρωτικό δίκαιο υποκείμενο είναι το φυσικό πρόσωπο δημιουργός. Το αμερικανικό και αγγλοσαξωνικό δίκαιο δέχονται σαν αρχικό δικαιούχο και ένα νομικό πρόσωπο.

Το εθνικό μας δίκαιο (άρ. 6 Ν. 2121/1993) αναγνωρίζει σαν αρχικό δικαιούχο του περιουσιακού και ηθικού δικαιώματος το φυσικό πρόσωπο δημιουργό, ενώ το νομικό πρόσωπο δύναται να γίνει δικαιούχος δευτερογενώς.

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρ. 8 Ν. 2121/1993, αρχικός δικαιούχος έργων που δημιουργήθηκαν από μισθωτούς σε εκτέλεση σύμβασης εργασίας είναι ο δημιουργός. Στον εργοδότη μεταβιβάζονται αυτοδικαίως εκείνες μόνο οι εξουσίες από το περιουσιακό δικαίωμα, που είναι αναγκαίες για την εκπλήρωση του σκοπού της σύμβασης. Λίγο διαφορετικά είναι τα

⁴ Καλλινίκου Α., Πνευματική Ιδιοκτησία και Συγγενικά Δικαιώματα, Δίκαιο & Οικονομία Π.Ν. Σάκκουλας, 2008, σ. 29 επ., Καλλινίκου Α., Πνευματική Ιδιοκτησία και Internet, 2001, σ. 33 επ., Καράκωστας Ι., Δίκαιο και Internet, 2009, σ. 116 επ., Κουμάντος Γ., Πνευματική Ιδιοκτησία, Εκδ. Σάκκουλα, 2002, σ. 101 επ., Μαρίνος Μ., Πνευματική Ιδιοκτησία, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2004, σ. 67, Κοτσίρης Α., Σταματούδη Κ., Νόμος για την Πνευματική Ιδιοκτησία, Εκδ. Σάκκουλα, 2009, σ. 15 επ.

πράγματα, όταν πρόκειται για πρόγραμμα ηλεκτρονικού υπολογιστή. Σύμφωνα με τη διάταξη του άρ. 40 Ν. 2121/1993, μισθωτός σε εκτέλεση σύμβασης εργασίας ή σύμφωνα με οδηγίες του εργοδότη του, που δημιούργησε πρόγραμμα ηλεκτρονικού υπολογιστή, μεταβιβάζει αυτοδικαίως στον εργοδότη το περιουσιακό δικαίωμα. Στα οπτικοακουστικά έργα δημιουργός τεκμαίρεται ο σκηνοθέτης και είναι εκείνος που μεταβιβάζει στον παραγωγό κάποιες εξουσίες, καθιστώντας τον δικαιούχο δευτερογενώς (άρ. 9 και 34 Ν. 2121/1993).

Με αυτού του είδους τις ρυθμίσεις ο νομοθέτης συνδυάζει αφενός το υποκειμενικό σύστημα προστασίας του φυσικού προσώπου δημιουργού και αφετέρου την πρακτικότητα στην αγορά για εκμετάλλευση του έργου. Αυτό το σχήμα μπορεί να λειτουργήσει εξίσου και στον ψηφιακό χώρο.

Στο πεδίο των συγγενικών δικαιωμάτων, οι βασικοί δικαιούχοι είναι οι ερμηνευτές, οι εκτελεστές καλλιτέχνες, οι παραγωγοί φωνογραφημάτων, οι παραγωγοί οπτικοακουστικών έργων και οι ραδιοτηλεοπτικοί οργανισμοί. Σύμφωνα με τη διάταξη του άρ. 46 παρ. 1 Ν. 2121/1993, αλλά και τη Συνθήκη WIPO για τις εκτελέσεις και τα φωνογραφήματα (Ν. 3183/2003), ερμηνευτές/εκτελεστές καλλιτέχνες είναι οι ηθοποιοί, τραγουδιστές, μουσικοί, χορευτές κ.λπ. Σύμφωνα με τη διάταξη του άρ. 47 παρ. 3 Ν. 2121/1993, παραγωγός φωνογραφημάτων και οπτικοακουστικών έργων είναι το φυσικό ή νομικό πρόσωπο με πρωτοβουλία και ευθύνη του οποίου πραγματοποιείται η πρώτη εγγραφή σειράς ήχων και εικόνων με ή χωρίς ήχο.⁵

II. ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΓΓΕΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

A. ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Στο εθνικό δίκαιο η πνευματική ιδιοκτησία περιλαμβάνει δύο επιμέρους δικαιώματα, το περιουσιακό και το ηθικό. Είναι και τα δύο, όμως, αποκλειστικά και απόλυτα.

Το περιουσιακό δίνει τη δυνατότητα στον δημιουργό να εκμεταλλευτεί οικονομικά το έργο του. Περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την εξουσία αναπαραγωγής, μετάφρασης, διασκευής,

⁵ Καλλινίκου Δ., Πνευματική Ιδιοκτησία και Internet, ο.π., σ. 33 επ., Καλλινίκου Δ., Πνευματική Ιδιοκτησία και Συγγενικά Δικαιώματα, ο.π., σ. 109 επ., Κουμάντος Γ., Πνευματική Ιδιοκτησία, ο.π., σ. 161 επ., Μαρίνος Μ., Πνευματική Ιδιοκτησία, ο.π., σ. 120 επ., Κοτσίρης Α., Σταματούδη Κ., Νόμος για την Πνευματική Ιδιοκτησία, ο.π., σ. 199 επ.

εκμίσθωσης, παρουσίασης στο κοινό και δημόσιας εκτέλεσης (άρ. 3 Ν. 2121/1993). Το εν λόγω άρθρο 3 τροποποιήθηκε, για να εναρμονισθεί με την Οδ. 2001/29, με την οποία ενισχύονται τα «ψηφιακά δικαιώματα».

Το ηθικό αφορά στον προσωπικό δεσμό του δημιουργού με το έργο του. Περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την εξουσία δημοσίευσης, αναγνώρισης της πατρότητας και περιφρούρησης της ακεραιότητας. Η δημοσίευση δεν αποτελεί προϋπόθεση προστασίας του έργου, απλώς βγάζει το πνευματικό δημιούργημα από την προσωπική σφαίρα του δημιουργού και το παραδίδει στο κοινό. Το ηθικό δικαίωμα είναι αμεταβίβαστο. Επίσης, δεν χάνεται μετά τον θάνατο του δημιουργού, αλλά περιέρχεται στους κληρονόμους για 70 χρόνια. Μετά την πάροδο των 70 ετών, ασκείται από το Δημόσιο, εκπροσωπούμενο από τον Υπουργό Πολιτισμού.

Οι δικαιούχοι συγγενικών δικαιωμάτων έχουν κατ'αρχήν περιουσιακά δικαιώματα. Για παράδειγμα, έχουν δικαίωμα να δίνουν άδεια για χρήση μιας ερμηνείας και δικαίωμα εύλογης αμοιβής μέσω Ο.Σ.Δ. Οι ερμηνευτές και εκτελεστές καλλιτέχνες έχουν και ηθικό δικαίωμα, κυρίως αναγνώρισης της πατρότητας και απαγόρευσης παραμόρφωσης της ερμηνείας ή εκτέλεσης. Είναι δηλαδή πιο περιορισμένο το περιεχόμενό του σε σχέση με το ηθικό δικαίωμα του δημιουργού.

Όταν το ίδιο πρόσωπο είναι αρχικός δικαιούχος πνευματικής ιδιοκτησίας και φορέας συγγενικού δικαιώματος (π.χ. μουσικοσυνθέτης που τραγουδάει δική του σύνθεση), τα δύο δικαιώματα συνυπάρχουν και επικρατεί εκείνο που παρέχει κάθε φορά τις ευρύτερες εξουσίες.⁶

Η Οδ. 2001/29 ρυθμίζει τρία αποκλειστικά δικαιώματα του δημιουργού, αυτό της αναπαραγωγής, παρουσίασης/διάθεσης στο κοινό και διανομής (άρ. 2,3 και 4). Σύμφωνα με την αιτ. σκ. 31 της Οδηγίας, πρέπει να διατηρηθεί μια ισορροπία ανάμεσα στα δικαιώματα των διαφόρων κατηγοριών δικαιούχων, καθώς και μεταξύ δικαιούχων και χρηστών προστατευομένων αντικειμένων. Προκειμένου να επιτευχθεί αυτή η ισορροπία στον ψηφιακό χώρο, οι εξαιρέσεις και περιορισμοί στα δικαιώματα στα κ.μ. έπρεπε να επανεξεταστούν και εναρμονισθούν περισσότερο και να αποφευχθεί η λήψη ετερόκλητων εθνικών μέτρων απέναντι στις τεχνολογικές εξελίξεις (αιτ. σκ. 7). Η εναρμόνιση του νομικού πλαισίου των δικαιωμάτων αυξάνει την ασφάλεια δικαίου, διασφαλίζει ένα υψηλό επίπεδο προστασίας της διανοητικής ιδιοκτησίας και έτσι ενθαρρύνεται η επένδυση στη δημιουργικότητα και την καινοτομία (αιτ. σκ. 4, 9). Σύμφωνα με την αιτ. σκ. 19, το ηθικό δικαίωμα των δικαιούχων μένει εκτός πεδίου εφαρμογής της Οδηγίας, αλλά η άσκησή του εξακολουθεί να γίνεται σύμφωνα με τη νομοθεσία

⁶ Καλλινίκου Δ., Πνευματική Ιδιοκτησία και Συγγενικά Δικαιώματα, ο.π., σ. 125 επ., Κουμάντος Γ., Πνευματική Ιδιοκτησία, ο.π., σ. 209 επ., Μαρίνος Μ., Πνευματική Ιδιοκτησία, ο.π., σ. 147 επ., Κοτσίρης Α., Σταματούδη Κ., Νόμος για την Πνευματική Ιδιοκτησία, ο.π., σ. 93 επ.

των κ.μ., τη Σύμβαση της Βέρνης και τη Συνθήκη WIPO για τις ερμηνείες και τα φωνογραφήματα.

Οι δημιουργοί και οι ερμηνευτές και εκτελεστές καλλιτέχνες πρέπει να λαμβάνουν εύλογη αμοιβή για τη χρήση των έργων τους, για να μπορούν να συνεχίζουν την καλλιτεχνική και δημιουργική τους εργασία. Το ίδιο και οι παραγωγοί, για να μπορούν να χρηματοδοτούν αυτές τις δημιουργίες (αιτ. σκ. 10).

Οι ρυθμίσεις της Οδηγίας συμβάλλουν αποφασιστικά στην προστασία των έργων στον ψηφιακό χώρο. Βασίζονται σε αρχές ήδη κατοχυρωμένες από το κοινοτικό κεκτημένο, οι οποίες απλώς εντάσσονται στην ΚτΠ. Συνεπώς, αν η Οδ. για την ΚτΠ δεν ρυθμίζει διαφορετικά, ισχύουν οι διατάξεις των λοιπών Οδηγιών.⁷

B. ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ/ΔΙΑΘΕΣΗΣ ΣΤΟ ΚΟΙΝΟ (RIGHT OF COMMUNICATION TO THE PUBLIC/MAKING AVAILABLE H DIGITAL ACCESS RIGHT)⁸:

Το δικαίωμα παρουσίασης στο κοινό στην Οδ. 2001/29 βασίζεται στο αντίστοιχο δικαίωμα παρουσίασης στο κοινό της Συνθήκης WIPO για την πνευματική ιδιοκτησία, το οποίο με τη σειρά του βασίστηκε στη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης (1886). Η Σύμβαση της Βέρνης ακολουθούσε προσέγγιση ανά είδος, δεν προέβλεπε ένα γενικό δικαίωμα παρουσίασης. Η διατύπωση αυτού του δικαιώματος στην Οδηγία σκοπίμως έγινε με όρους τεχνολογικά

⁷ Καλλινίκου Δ., Πνευματική Ιδιοκτησία και Internet, ο.π., σ. 49 επ., Κοτσίρης Α., Δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας και Κοινοτικό Κεκτημένο, 2011, σ. 191 επ., Καραγιάννης Β., Πληροφόρηση στο Διαδίκτυο: απόπειρα νομικής οριοθέτησης, ΔιΜΕΕ 2005, σ. 366

⁸ Καλλινίκου Δ., Πνευματική Ιδιοκτησία και Internet, ο.π., σ. 49 επ., Κοτσίρης Α., ο.π., σ. 191 επ., Μαρίνος Μ., Κοινωνία των Πληροφοριών και Πνευματική Ιδιοκτησία, 2001, σ. 44 επ., Βόσσορς Κ., Η παρουσίαση στο κοινό προστατευόμενου περιεχομένου υπό το (ημί)φως της νομολογίας του ΔΕΕ, ΔιΜΕΕ 2015, σ. 363 επ., Sirinelli P., Benazeraf J.-A., Bensamoun A., Mission: Right of communication to the public - Report and Proposals, High Council for Literary and Artistic Property, 2016, στις 25.11.2015 σε www.culture.gouv.fr/.../CSPLA%20Report%20-%20Right%20of%20communication%2..., σ. 9 επ., J. de Beer, Burri M., Transatlantic Copyright Comparisons: Making Available via Hyperlinks in the European Union and Canada, European Intellectual Property Review, 2014, στις 25.11.2018 σε https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2327005, σ. 3 επ., Bently A. F. et al., Opinion on the Reference to the CJEU in Case C-466/12 Svensson, University of Cambridge Faculty of Law Research Paper No. 6/2013, στις 25.11.2018 σε <https://europeancopyrightsociety.org/opinion-on-the-reference-to-the-cjeu-in-case-c-46612-svensson/>, σ. 4 επ.

ουδέτερους, ώστε να παραμένει κατάλληλη και στο μέλλον, σε ένα δυναμικό τεχνολογικά περιβάλλον με γρήγορες αλλαγές.⁹

Παρόλο που το δικαίωμα παρουσίασης στο κοινό είναι γενικά διατυπωμένο, τον καιρό της Οδηγίας δεν μπορούσαν να είχαν προβλεφθεί όλοι οι τρόποι, με τους οποίους προστατευόμενα έργα παρουσιάζονται στο κοινό. Έτσι, στην πράξη δημιουργήθηκαν προβλήματα εφαρμογής του δικαιώματος αυτού και ένα εκ των αποτελεσμάτων ήταν το ΔΕΕ να εκδώσει σωρεία αποφάσεων αναφορικά με την ερμηνεία του. Βέβαια, η Οδηγία δίνει κάποιες κατευθυντήριες ερμηνευτικές γραμμές, «η παρουσίαση στο κοινό έχει ευρεία έννοια», «καλύπτει κάθε παρουσίαση στο κοινό, κάθε μετάδοση ή αναμετάδοση με ενσύρματα ή ασύρματα μέσα», «δεν θα πρέπει να καλύπτει άλλες πράξεις» κ.λπ.¹⁰ Χαρακτηριστικό είναι ότι από το ΔΕΕ έχουν δοθεί δέκα διαφορετικές ερμηνείες.¹¹

Κατωτέρω παρατίθενται συγκεντρωμένα τα βασικά άρθρα από τη διεθνή, ευρωπαϊκή και εθνική νομοθεσία, που αναφέρονται στο δικαίωμα παρουσίασης στο κοινό:

Άρ. 8 της Συνθήκης WIPO για την πνευματική ιδιοκτησία (Ν. 3184/2003): «οι δημιουργοί λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων έχουν αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπουν κάθε παρουσίαση των έργων τους στο κοινό, με ενσύρματα ή ασύρματα μέσα, περιλαμβανομένης της διάθεσης στο κοινό των έργων τους κατά τρόπο ώστε τα μέλη του κοινού να μπορούν να έχουν πρόσβαση σ' αυτά από τον τόπο και κατά το χρόνο της ατομικής επιλογής τους».

Άρ. 10 της Συνθήκης WIPO για τις εκτελέσεις και τα φωνογραφήματα (Ν. 3183/2003): «οι ερμηνευτές ή εκτελεστές καλλιτέχνες έχουν το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπουν τη διάθεση στο κοινό των εκτελέσεων τους που έχουν ενσωματωθεί σε φωνογραφήματα, με ενσύρματα ή ασύρματα μέσα, κατά τρόπο ώστε τα μέλη του κοινού να μπορούν να έχουν πρόσβαση σ' αυτά από τον τόπο και κατά το χρόνο της ατομικής επιλογής τους».

⁹ Παπαδοπούλου Μ.-Α., Η σχέση του δικαιώματος παρουσίασης στο κοινό με την τοποθέτηση υπερσυνδέσμων μέσα από την απόφαση C-160/15 GS Media BV v. Sanoma Media υπό το φως των αποφάσεων C-527/15 Stichting Brein I και C-610/15 Stichting Brein II, ΔιΜΕΕ 2017, σ. 218 επ., Guibault L., Westkamp G., Rieber-Mohn T., Study on the Implementation and Effect in Member States' Laws of Directive 2001/29/EC on the Harmonisation of Certain Aspects of Copyright and Related Rights in the Information Society, Institute for Information Law Research Paper No. 2012-23, στις 25.11.2018 σε https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2006358, σ. 167 επ.

¹⁰ Παπαδοπούλου Μ.-Α., Η σχέση του δικαιώματος παρουσίασης στο κοινό με την τοποθέτηση υπερσυνδέσμων μέσα από την απόφαση C-160/15 GS Media BV v. Sanoma Media, ο.π., σ. 218 επ.

¹¹ Sirinelli P., Benazeraf J.-A., Bensamoun A., ο.π., σ. 26

Και άρ. 14 ομοίως: «Οι παραγωγοί φωνογραφημάτων έχουν το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπουν τη διάθεση στο κοινό των φωνογραφημάτων τους, με ενσύρματα ή ασύρματα μέσα, κατά τρόπο ώστε τα μέλη του κοινού να μπορούν να έχουν πρόσβαση σε αυτά από τον τόπο και κατά το χρόνο της ατομικής τους επιλογής».

Άρ. 5 της Οδ. 96/9 για τη νομική προστασία των βάσεων δεδομένων¹²: Ο δημιουργός της βάσης έχει το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέψει οποιαδήποτε παρουσίαση στο κοινό.

Άρ. 3 παρ. 1 της Οδ. 2001/29 για την ΚτΠ: «τα κράτη μέλη παρέχουν στους δημιουργούς το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν κάθε παρουσίαση στο κοινό των έργων τους, ενσυρμάτως ή ασυρμάτως, καθώς και να καθιστούν προσιτά τα έργα τους στο κοινό κατά τρόπο ώστε οποιοσδήποτε να έχει πρόσβαση σε αυτά όπου και όταν επιλέγει ο ίδιος».

Το ίδιο (διάθεση στο κοινό) στην παρ. 2 για τους δικαιούχους συγγενικών δικαιωμάτων. Το δικαίωμα παρουσίαισης/διάθεσης δεν αναλώνεται (παρ. 3), αρχή αναγκαστικού δικαίου και συνεπώς, ανεπίδεκτη τροποποίησης με μονομερή δήλωση ή συμφωνία των μερών.

Στο δικαίωμα αυτό η Οδηγία έχει προσδώσει πρωτόγνωρη ευρύτητα. Στην έννοια της παρουσίαισης στο κοινό υπάγεται κάθε μορφή άυλης μετάδοσης του έργου. Ωστόσο με την αιτ. σκ. 23 του προοιμίου της Οδηγίας οριοθετείται κατά το ότι δεν επιτρέπεται να καλύπτει άλλες πράξεις. Συνεπώς, δεν αφορά τις ραδιοτηλεοπτικές μεταδόσεις, τη δημόσια εκτέλεση ούτε την εξουσία διανομής των υλικών φορέων του έργου. Σύμφωνα με την αιτ. σκ. 27, η απλή παροχή των υλικών μέσων για τη διευκόλυνση ή την πραγματοποίηση της παρουσίαισης δεν αποτελεί καθαυτή παρουσίαση. Τέτοιες πράξεις των παρόχων υπηρεσιών δεν συνεπάγονται αφ' εαυτές την επικοινωνία του έργου στο κοινό, επομένως δεν μπορούμε να θεωρήσουμε ότι οι πάροχοι προσβάλλουν δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ευθύνη θα πρέπει να αναζητηθεί απευθείας σε όποιον προέβη στην παράνομη παρουσίαση.

Η Οδηγία, μεταξύ άλλων, αποσκοπεί στην εναρμόνιση με τις δύο ανωτέρω συνθήκες WIPO.

Άρ. 3 παρ. 1 (η) του Ν. 2121/1993, όπως ισχύει μετά το άρ. 81 παρ. 1 του Ν. 3057/2002, δυνάμει του οποίου εναρμονίστηκε με την Οδηγία για την ΚτΠ: «Το περιουσιακό δικαίωμα δίνει στους δημιουργούς ιδίως την εξουσία (δικαίωμα) να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν την παρουσίαση στο κοινό των έργων τους, ενσυρμάτως ή ασυρμάτως ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο, καθώς και να καθιστούν προσιτά τα έργα τους στο κοινό κατά τρόπο ώστε οποιοσδήποτε να έχει

¹² Καράκωστας Ι., ο.π., σ. 130 επ.

πρόσβαση στα έργα αυτά, όπου και όταν επιλέγει ο ίδιος. Τα δικαιώματα αυτά δεν αναλώνονται με οποιαδήποτε πράξη παρουσίασης στο κοινό με την έννοια της παρούσας ρύθμισης».

Από τη διάταξη αυτή απορρέουν δύο ξεχωριστές εξουσίες. Το πρώτο μισό του άρθρου αφορά μετάδοση του έργου με την παραδοσιακή έννοια, έξω από το διαλογικό - διαδραστικό - interactive περιβάλλον.

Το δεύτερο αφορά μετάδοση του έργου διαλογικά - διαδραστικά στον προσωπικό υπολογιστή του χρήστη και με άμεση επικοινωνία στο ψηφιακό περιβάλλον. Αναφέρεται ενιαία στους δημιουργούς και τους δικαιούχους συγγενικών δικαιωμάτων. Η ρύθμιση αυτή της πρόσβασης on demand ήταν καινοτόμος, δεδομένου ότι αποτελεί μια ραγδαία εξελισσόμενη μορφή εκμετάλλευσης των έργων, η οποία προκάλεσε αμφισβητήσεις γύρω από την προστασία των δημιουργών και δικαιούχων συγγενικών δικαιωμάτων. Η εκμετάλλευση του έργου χωρίς το στοιχείο της αίτησης δεν εμπίπτει στην εξουσία αυτή. Για παράδειγμα, το pay-per-view και pay-per-listen σημαίνει ότι ο χρήστης πληρώνει τη χρήση, ενώ το μεταδιδόμενο πρόγραμμα στέλνεται σε όλους τους συνδρομητές προκαθορισμένο, χωρίς δυνατότητα ατομικής επιλογής.

Το δικαίωμα παρουσίασης στο κοινό καλύπτει κάθε παρουσίαση σε κοινό που δεν παρίσταται στον τόπο της παρουσίασης. Συνάγεται, λοιπόν, ότι η έννοια του κοινού του άρ. 3 παρ. 1 (η) είναι ίδια με του άρ. 3 παρ. 2, αλλά και διαφορετική ως προς το ότι το κοινό προσδιορίζεται με βάση το στοιχείο της απόστασης από τον τόπο παρουσίασης.

Άρ. 8 παρ. 2 της Οδ. 2006/115¹³:

Αναγνωρίζεται στους δικαιούχους συγγενικών δικαιωμάτων δικαίωμα εύλογης αμοιβής για χρήση φωνογραφήματος για ασύρματη ραδιοτηλεοπτική παρουσίαση ή οποιαδήποτε παρουσίαση στο κοινό.

Το δικαίωμα παρουσίασης στο κοινό για τους δικαιούχους πνευματικής ιδιοκτησίας διαπλάθεται ως απόλυτο και αποκλειστικό, ενώ το αντίστοιχο δικαίωμα των δικαιούχων συγγενικών δικαιωμάτων, το οποίο προϋποθέτει νομίμως δημοσιευθέντα υλικό φορέα περιέχοντα το ηχογράφημα, συρρικνώνεται σε ενοχική αξίωση εύλογης αμοιβής. Πάντως, η παρουσίαση στο κοινό και για τις δύο κατηγορίες δικαιούχων είναι συναφής και συνίσταται στην κτήση πρόσβασης του κοινού σε προστατευόμενα έργα.

¹³ Βόσσος Κ., Η παρουσίαση στο κοινό προστατευόμενου περιεχομένου υπό το (ημί)φως της νομολογίας του ΔΕΕ, ο.π., σ. 361

Κατόπιν της παράθεσης των άρθρων αυτών, παρατηρείται ότι η έννοια της παρουσίασης στο κοινό απαρτίζεται από δύο στοιχεία, μια «πράξη παρουσίασης» και παρουσίαση σε «κοινό».

Γ. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ «ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ» (ΙΔΙΩΣ ΜΕΣΩ ΣΥΝΔΕΣΜΩΝ) ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΑΡ. 3 ΠΑΡ. 1 ΤΗΣ ΟΔ. 2001/29, ΑΡ. 8 ΠΑΡ. 2 ΤΗΣ ΟΔ. 2006/115 ΚΑΙ 3 ΠΑΡ. 1 Ν. 2121/1993

Ζητήματα σχετικά με την ερμηνεία των ανωτέρω διατάξεων έχουν προκύψει με την παρουσίαση ψηφιοποιημένων πνευματικών έργων στο Διαδίκτυο. Αυτή συνήθως πραγματοποιείται με το κατέβασμα (download) του ψηφιακού αρχείου που περιέχει το έργο, ώστε να δημιουργηθεί ψηφιακό αντίγραφο στον υπολογιστή του χρήστη, το οποίο στη συνέχεια μπορεί να αναπαραχθεί κατά βούληση. Το κατέβασμα μπορεί να γίνει είτε άμεσα (direct download) μέσω συγκεκριμένης ιστοσελίδας είτε μέσω δικτύου χρηστών (δίκτυο peer-to-peer ή p2p) που ανταλλάσσουν αρχεία μεταξύ των προσωπικών υπολογιστών τους, χωρίς να είναι αποθηκευμένα σε υπολογιστές ιστοσελίδων.

Άλλος τρόπος να πραγματοποιηθεί αυτή η παρουσίαση είναι η δημιουργία ροής (streaming) από υπολογιστή συγκεκριμένης ιστοσελίδας σε ειδικό λογαριασμό στον υπολογιστή του χρήστη, χωρίς όμως να δημιουργείται σε αυτόν αντίγραφο για μεταγενέστερη αναπαραγωγή. Το έργο αναπαράγεται άπαξ και για νέα αναπαραγωγή απαιτείται νέο αίτημα, π.χ. όπως στο YouTube ή στα βίντεο on demand.

Συχνή είναι και η δημιουργία ροής σε πραγματικό χρόνο (real time streaming). Ο χρήστης δεν αποκτά πρόσβαση σε συγκεκριμένο έργο, αλλά σε όποιο έχει επιλέξει τη συγκεκριμένη στιγμή ο κάτοχος της ιστοσελίδας.¹⁴

Πρόβλημα συνιστά ότι η παρουσίαση στο κοινό δεν έχει συγκεκριμένο ορισμό. Συνεπώς, συχνά γίνονται προσπάθειες ερμηνευτικής προσέγγισής της, κάτι που έχει ήδη κάνει πολλάκις το ΔΕΕ. Η εκτίμηση του ΔΕΕ είναι περιπτωσιολογική και παραλλάσσεται ανάλογα με τα εκάστοτε πραγματικά περιστατικά. Κατ' αποτέλεσμα, τα κριτήρια που διαμορφώνει το ΔΕΕ σταδιακά αυξάνονται και δυσχεραίνουν στην πράξη την εφαρμογή του δικαιώματος. Κατόπιν, τα εθνικά δικαστήρια στηρίζονται στη νομολογία του ΔΕΕ για να αποφανθούν σε εθνικό επίπεδο για παρόμοιες υποθέσεις.

Στη συνέχεια, απαριθμούνται με τη βοήθεια της νομολογίας τα βασικά κριτήρια του ΔΕΕ, για να γίνεται δεκτή η ύπαρξη πράξης παρουσίασης σε κοινό.

¹⁴ ΠΠΑΘ 5249/2014, ΔιΜΕΕ 2015, σ. 244 επ.

α) Αν δεν χρησιμοποιείται ίδιος από τεχνικής απόψεως τρόπος δευτερεύουσας παρουσίασης με την αρχική πράξη παρουσίασης, τότε β) πρέπει η πράξη να απευθύνεται σε νέο κοινό. Όταν έργο είχε αναρτηθεί στο Διαδίκτυο χωρίς άδεια του δικαιούχου, το κοινό της δευτερεύουσας παρουσίασης αποτελεί νέο κοινό.

Το κριτήριο αυτό διατυπώνεται στην υπόθεση **C-466/2012 (Svensson)**, απόφαση της 13.2.2014. Η ένδικη διαφορά ήταν μεταξύ του Svensson κ.λπ. κατά της Retriever Sverige. Οι εκκαλούντες είναι δημοσιογράφοι, οι οποίοι δημοσίευσαν άρθρα τους σε εφημερίδα και στον ιστότοπό της. Η πρόσβαση στα άρθρα ήταν ελεύθερη στον ιστότοπο της εφημερίδας. Η Retriever Sverige έχει έναν ιστότοπο με καταλόγους συνδέσμων δυνάμενων να ενεργοποιηθούν με επιλογή (clickable links)¹⁵ οι οποίοι οδηγούν σε άρθρα δημοσιευμένα σε άλλους ιστοτόπους. Κατά τους δημοσιογράφους, όταν ο χρήστης επέλεγε έναν σύνδεσμο, δεν αντιλαμβανόταν σαφώς τη μεταφορά του σε άλλον ιστότοπο, ενώ το αντίθετο υποστήριξε η Retriever Sverige. Συνεπώς, οι δημοσιογράφοι ενήγαγαν την Retriever Sverige για αποζημίωση, λόγω του ότι είχε εκμεταλλευτεί χωρίς την άδειά τους άρθρα τους, καθιστώντας τα διαθέσιμα σε χρήστες της. Το Δικαστήριο υπέβαλε στο ΔΕΕ προδικαστικά ερωτήματα.

Το ΔΕΕ στη διάταξη αυτή δέχτηκε ότι αρκεί ένα έργο να τεθεί στη διάθεση του κοινού, ενώ δεν είναι καθοριστικό εάν το κοινό θα χρησιμοποιήσει ή όχι τη δυνατότητα πρόσβασης.

Η παροχή συνδέσμων χαρακτηρίζεται ως «διάθεση» και συνεπώς, «πράξη παρουσίασης».

Με την προσέγγιση ότι όταν συντρέχει διαφορετικός του αρχικού τρόπος παρουσίασης, τότε δεν απαιτείται η εξέταση συνδρομής νέου κοινού¹⁶, το ΔΕΕ καθιστά την έννοια της παρουσίασης στο κοινό ιδιαίτερα ευέλικτη, δεδομένου ότι δύο συστατικά στοιχεία της, η παρουσίαση και το νέο κοινό, αξιολογούνται ανάλογα με τα εκάστοτε πραγματικά περιστατικά. Η συνδρομή του ενός ή του άλλου στοιχείου θα επαρκεί για την παραδοχή παρουσίασης στο κοινό.

Ως προς το νέο κοινό, εν προκειμένω, το κοινό ήταν το σύνολο των δυνητικών επισκεπτών του ιστοτόπου, διότι η πρόσβαση στα εκεί αναρτημένα έργα δεν υπέκειτο σε κανένα περιοριστικό μέτρο. Όταν οι χρήστες ιστοτόπου μπορούν να αποκτήσουν απευθείας πρόσβαση

¹⁵ Clickable link/ενεργός υπερσύνδεσμος: σύνδεσμος που τεχνικά είναι ενεργός και δύναται να ενεργοποιηθεί με το πάτημα του ποντικιού. Αντιδιαστέλλεται, αν και έχει το ίδιο αποτέλεσμα, με εκείνη την κατηγορία που ενεργοποιείται με αντιγραφή - επικόλληση (copy - paste) στον φυλλομετρητή (browser) του προγράμματος πλοήγησης στο Διαδίκτυο.

¹⁶ Βόσσος Κ., Σημ.: Live Streaming - Αναμετάδοση τηλεοπτικών εκπομπών μέσω Διαδικτύου, ΔιΜΕΕ 2013, σ. 85 επ.

σε έργα αναρτημένα σε άλλον ιστότοπο, χωρίς παρέμβαση του διαχειριστή του πρώτου ιστοτόπου, οι χρήστες πρέπει να θεωρηθούν δυνητικοί αποδέκτες της αρχικής παρουσίασης. Αντιθέτως, σύνδεσμος που παρέχει στους χρήστες τη δυνατότητα να παρακάμψουν περιοριστικά μέτρα του ιστοτόπου με το προστατευόμενο έργο, για να περιορίσει ο τελευταίος ιστότοπος την πρόσβαση του κοινού στους συνδρομητές του μόνο, αποτελεί παρέμβαση χωρίς την οποία οι χρήστες δεν θα μπορούσαν να αποκτήσουν πρόσβαση στα έργα αυτά. Επομένως, πρέπει να θεωρηθεί αυτό το σύνολο των χρηστών ως νέο κοινό και για μια τέτοια παρουσίαση στο κοινό επιβάλλεται νέα άδεια.

Όταν έργο παρουσιάζεται στο κοινό και είχε προηγουμένως αναρτηθεί στο Διαδίκτυο χωρίς την άδεια του δικαιούχου, εκ των πραγμάτων το κοινό της δευτερεύουσας παρουσίασης δεν είχε ληφθεί υπόψη από τον δικαιούχο κατά την αρχική αδειοδότηση και άρα αποτελεί νέο κοινό. Δεν ενδιαφέρουν οι χρησιμοποιούμενες τεχνικές μέθοδοι των δύο παρουσιάσεων.

Η θέση του ΔΕΕ, ότι ελλείπει νέου κοινού δεν απαιτείται νέα άδεια, έρχεται σε αντίθεση με την αρχή της μη ανάλωσης από οποιαδήποτε πράξη διάθεσης. Η θέση αυτή εισάγει περιορισμό του δικαιώματος, ο οποίος όμως μόνο νομοθετικά θα μπορούσε να είχε τεθεί.¹⁷

Επίσης, η αρχική πράξη παρουσίασης ήταν η ανάρτηση των άρθρων στον ιστότοπο της εφημερίδας με την τεχνική μέθοδο της αποθήκευσης και μεταφόρτωσης (upload) στους εξυπηρετητές (servers). Αντιθέτως, η δευτερεύουσα πράξη παρουσίασης θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς ότι έγινε με διαφορετική τεχνική μέθοδο, ήτοι με παροχή συνδέσμων.¹⁸

Το άρ. 3 παρ. 1 της Οδ. 2001/29 περιλαμβάνει συγκεκριμένες ενέργειες. Από την άλλη, υφίσταται η δυνατότητα των κ.μ. να θεσπίζουν ευρύτερη προστασία των δημιουργών. Η Οδ. 2001/29 αποσκοπεί στον περιορισμό της νομοθετικής ανομοιογένειας. Το να γίνει δεκτό ότι ένα κ.μ. έχει τη δυνατότητα για ευρύτερη προστασία θα οδηγήσει ακριβώς σε νομοθετική ανομοιογένεια. Πάντως, η Οδηγία δεν αποσκοπεί στην κατάργηση των διαφορών μεταξύ των κ.μ., που δεν επηρεάζουν δυσμενώς τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Ταυτόχρονα, όμως, αν αναγνωριζόταν στα κ.μ. η ευχέρεια να προβλέπουν περισσότερες ενέργειες από αυτές που διαλαμβάνονται στο άρ. 3 παρ. 1, οπωσδήποτε θα επηρεαζόταν δυσμενώς η λειτουργία της

¹⁷ Βόσσος Κ., Σημ.: Live Streaming - Αναμετάδοση τηλεοπτικών εκπομπών μέσω Διαδικτύου, ο.π., σ. 83 επ., *Jougleux P.*, The outcomes of the Svensson case: Internet is safe but what about EU copyright law? 33rd ATRIP Congress, 7-9 July 2014, Montpellier, σ. 798, *Ginsburg J.*, Hyperlinking and Infringement: The CJEU Decides (sort of), March 17, 2014, στις 25.11.2018 σε <https://www.mediainstitute.org/2014/03/17/hyperlinking-and-infringement-the-cjeu-decides-sort-of/>

¹⁸ Βόσσος Κ., Η παρουσίαση στο κοινό προστατευόμενου περιεχομένου υπό το (ημί)φως της νομολογίας του ΔΕΕ, ο.π., σ. 370

εσωτερικής αγοράς. Επομένως, το άρ. 3 παρ. 1 είναι αντίθετο στη θέσπιση ευρύτερης προστασίας.¹⁹

Η εν λόγω απόφαση είναι η πρώτη του ΔΕΕ σχετικά με το ζήτημα της νομιμότητας της τοποθέτησης συνδέσμων.²⁰

Στην υπόθεση **C-348/2013 (BestWater International GmbH κατά Michael Mebes, Stefan Potsch)**, απόφαση της 21.10.2014²¹, το ΔΕΕ στηριζόμενο σε προηγούμενη νομολογία του (Svensson) υπενθύμισε τα βασικά κριτήρια για την παραδοχή ύπαρξης πράξης παρουσίασης στο κοινό:

α) Τεχνική μέθοδος. Στην περίπτωση νέας τεχνικής μεθόδου, παρέλκει η εξέταση της συνδρομής του επιπλέον κριτηρίου του νέου κοινού. Αρκεί ότι η πράξη παρουσίασης, διαφορετική της αρχικής, απευθύνεται γενικά σε κοινό. Η νέα τεχνική μέθοδος, αισθητά διαφορετική από την υπάρχουσα, θα πρέπει να επιφέρει ποσοτική και ποιοτική επαύξηση στη χρήση από τους καταναλωτές.

β) Νέο κοινό. Στην περίπτωση που χρησιμοποιείται η ίδια τεχνική μέθοδος με την αρχική, η παρουσίαση πρέπει να γίνεται σε νέο κοινό. Το κριτήριο δεν συντρέχει, όταν το έργο είναι ήδη ελεύθερα διαθέσιμο με την άδεια δικαιούχου σε όλους τους χρήστες σε άλλον ιστότοπο.

Η BestWater κατασκευάζει και εμπορεύεται συστήματα φιλτραρίσματος νερού. Για διαφημιστικούς λόγους δημιούργησε ένα οπτικοακουστικό έργο δύο λεπτών με θέμα τη ρύπανση των υδάτων. Το έργο βρέθηκε αναρτημένο στο YouTube, ωστόσο η BestWater ισχυρίστηκε ότι έγινε χωρίς τη συναίνεσή της. Οι Mebes και Potsch είναι ανεξάρτητοι εμπορικοί εκπρόσωποι ανταγωνίστριας εταιρίας της BestWater και ο καθένας διαθέτει έναν ιστότοπο, στον

¹⁹ ΔιΜΕΕ 2014, σ. 73, *Guibault L., Quintais J-P.*, Copyright, technology and the exploitation of audiovisual works in the EU, IRIS plus, 2014, στις 24.11.2018 σε www.ivir.nl/publicaties/download/1488.pdf, σ. 15 επ., *J. de Beer, Burri M.*, ο.π., σ. 17 επ.

²⁰ *Axhamn J.*, Internet Linking and the Notion of New Public, 2014, στις 25.11.2018 σε <http://www.diva-portal.se/smash/get/diva2:741742/ATTACHMENT01.pdf>, σ. 118 επ.

²¹ ΔιΜΕΕ 2015, σ. 85 επ., *Βόσσος Κ.*, Η παρουσίαση στο κοινό προστατευόμενου περιεχομένου υπό το (ημί)φως της νομολογίας του ΔΕΕ, ο.π., σ. 361, *Vonau E.*, Framing in the limelight: German Federal Supreme Court – “framing” of copyrighted content is not infringement if originally uploaded with consent, July 10, 2015, στις 25.11.2018 σε <https://www.hlmediacomms.com/2015/07/10/framing-in-the-limelight-german-federal-supreme-court-framing-of-copyrighted-content-is-not-infringement-if-originally-uploaded-with-consent/>, *Ruijsenaars H.*, European Court: Linking By “Framing” Is Not A Copyright Infringement, 30 Oct 2014, στις 25.11.2018 σε <https://www.ebu.ch/contents/news/2014/10/european-court-linking-by-framing.html>, Global Freedom of Expression, Columbia University, *BestWater International GmbH v. Mebes*, στις 25.11.2018 σε <https://globalfreedomofexpression.columbia.edu/cases/bestwater-international-gmbh-v-mebes/>

οποίο προωθούν τα προϊόντα του πελάτη τους. Τοποθέτησαν, λοιπόν, σύνδεσμο στις ιστοσελίδες τους, μέσω του οποίου επέτρεψαν στους επισκέπτες τους να παρακολουθήσουν το βίντεο της BestWater, όταν ενεργοποιούσαν τον σύνδεσμο με το ποντίκι. Το βίντεο εμφανιζόταν ενσωματωμένο στις ιστοσελίδες των Mebes και Potech (τεχνική του «framing»), δίνοντας την εντύπωση ότι προβαλλόταν από αυτούς. Η BestWater άσκησε αγωγή κατά των δύο ανωτέρω για παύση προβολής του βίντεο και αποζημίωση, θεωρώντας ότι οι κύριοι έθεσαν στη διάθεση του κοινού το έργο χωρίς την άδειά της. Το εθνικό Δικαστήριο υπέβαλε στο ΔΕΕ προδικαστικά ερωτήματα.

Το ΔΕΕ επικαλέστηκε προηγούμενη πάγια νομολογία του, από την οποία συνήγαγε την απάντηση στα προδικαστικά ερωτήματα. Για να συντρέχει παρουσίαση στο κοινό, το έργο πρέπει να παρουσιάζεται με τεχνική μέθοδο διάφορη από εκείνη που έχει χρησιμοποιηθεί, άλλως, σε νέο κοινό, το οποίο δεν είχε ληφθεί υπόψη από τον δικαιούχο, όταν είχε εγκρίνει την αρχική παρουσίαση του έργου στο κοινό. Εν προκειμένω, το ΔΕΕ έκρινε ότι η ενσωμάτωση έργου σε τρίτη ιστοσελίδα, το οποίο είχε ήδη παρουσιαστεί ελεύθερα στο κοινό σε έναν άλλο ιστότοπο, χρησιμοποίησε την ίδια τεχνική μέθοδο. Έτσι, εξέτασε το έτερο κριτήριο του νέου κοινού και έκρινε ότι δεν πληρούνταν, γιατί το έργο ήταν ήδη διαθέσιμο σε όλους τους χρήστες του Διαδικτύου με την άδεια των δικαιούχων. Συνεπώς, η ενσωμάτωση του έργου, που ήταν ήδη ελεύθερα διαθέσιμο σε άλλον ιστότοπο, δε συνιστά πράξη παρουσίασης στο κοινό.

Το ΔΕΕ θεώρησε δεδομένη την παραδοχή του αιτούντος δικαστηρίου, ότι η παρουσίαση δεν έγινε σε νέο κοινό. Ωστόσο, η παρατήρηση που διατυπώνεται από όλο τον νομικό κόσμο στην εν λόγω διάταξη του ΔΕΕ είναι ότι το αιτούν δικαστήριο δεν είχε λάβει υπόψη του ότι η ανάρτηση του έργου στο YouTube έγινε χωρίς άδεια της BestWater. Γι' αυτό, η πρώτη ανάγνωση της διάταξης δίνει την εντύπωση ότι το ΔΕΕ αποφαίνεται ότι, ακόμα και εάν η αρχική παρουσίαση γίνεται χωρίς άδεια, η τοποθέτηση συνδέσμου προς το έργο δεν συνιστά παρουσίαση στο κοινό. Στην πραγματικότητα, όμως, το ΔΕΕ έχοντας λάβει υπόψη τον ισχυρισμό της BestWater, ότι η ανάρτηση του έργου της είχε γίνει χωρίς άδεια, έθεσε την παροχή άδειας για αρχική παρουσίαση ως προϋπόθεση του νέου κοινού στην περίπτωση ελεύθερα προσβάσιμου έργου. Αυτή η σκέψη επιβεβαιώνεται από την επανάληψη του ΔΕΕ, παρά την έλλειψη σχετικού προδικαστικού ερωτήματος, ότι μόνο υπό την προϋπόθεση άδειας για την αρχική παρουσίαση, η τοποθέτηση συνδέσμου δεν συνιστά λόγω έλλειψης νέου κοινού παρουσίαση στο κοινό.

Επίσης, το ΔΕΕ διέλαβε ως δεδομένη την παραδοχή του αιτούντος δικαστηρίου ότι η παρουσίαση έγινε με την ίδια τεχνική μέθοδο, χωρίς όμως να διευκρινίσει ποια ήταν η αρχική πράξη παρουσίασης και ποια η τεχνική μέθοδος. Η προσέγγιση αυτή δεν είναι απόλυτα ακριβής.

Ίδια τεχνική μέθοδος θα υφίστατο στην περίπτωση κατά την οποία οι Mebes και Potsch είχαν μεταφορτώσει το έργο σε αντίστοιχη πλατφόρμα του YouTube. Όμως, δεν έγινε έτσι. Η τεχνική μέθοδος που χρησιμοποίησαν ήταν η τοποθέτηση συνδέσμων μέσω των οποίων γινόταν εισροή του έργου από το YouTube στις ιστοσελίδες τους.²²

Στα δύο ανωτέρω κριτήρια έχει ασκηθεί έντονη κριτική αναφορικά με την αντίθεσή τους σε διεθνείς συνθήκες και ευρωπαϊκές οδηγίες.²³

Το κριτήριο της τεχνικής μεθόδου εισήχθη από το ΔΕΕ για πρώτη φορά στην υπόθεση **C-607/2011 (ITV Broadcasting κατά TV Catchup (TVC))**, απόφαση της 7.3.2013²⁴. Οι ενάγουσες είναι ραδιοτηλεοπτικοί φορείς με δικαιώματα δημιουργού επί των εκπομπών τους, δυνάμει του εθνικού δικαίου του Ηνωμένου Βασιλείου. Η TVC (φορέας πλην του αρχικού ραδιοτηλεοπτικού φορέα) παρέχει στους χρήστες τη δυνατότητα να λαμβάνουν δωρεάν μέσω Διαδικτύου συνεχείς ροές τηλεοπτικών μεταδόσεων, που ήδη μπορούν νομίμως να βλέπουν μέσω της τηλεοπτικής τους άδειας στους οικιακούς τηλεοπτικούς δέκτες τους. Οι ενάγουσες ενήγαγαν την TVC για προσβολή των δικαιωμάτων του δημιουργού, λόγω παρουσίας των έργων στο κοινό.

Η θέση στη διάθεση του κοινού έργων μέσω αναμεταδόσεως στο Διαδίκτυο χερσαίας ραδιοτηλεοπτικής μεταδόσεως, γίνεται βάσει διαφορετικού τεχνικού τρόπου από την αρχική παρουσίαση. Κάθε πράξη (ανα)μετάδοσης η οποία λαμβάνει χώρα βάσει ορισμένου τεχνικού τρόπου διαφορετικού από εκείνου που χρησιμοποιήθηκε για την αρχική πράξη παρουσίασης συνιστά παρουσίαση στο κοινό, για την οποία απαιτείται ξεχωριστή άδεια από τον δικαιούχο. Για την υιοθέτηση αυτού το κριτηρίου το ΔΕΕ βασίστηκε στην αρχή της μη ανάλωσης του δικαιώματος της παρουσίασης στο κοινό. Πάντως, από τη νομολογία φαίνεται το ΔΕΕ να θεωρεί ότι νέες χρήσεις προστετευόμενου περιεχομένου εντός του ίδιου επικοινωνιακού μέσου δεν ενεργοποιούν το κριτήριο της διαφορετικής τεχνικής μεθόδου.²⁵

Με παρόμοιο χαρακτήρα, ανασύρεται μια απόφαση ελληνικού δικαστηρίου από το μακρινό παρελθόν. Πρόκειται για την ΜΠρΑθ 3431/2002²⁶. Η ΑΕΠΙ κατέθεσε αίτηση

²² Βόσσορς Κ., Παρουσίαση στο κοινό προστατευόμενων έργων εντός πλαισίων (framing) με τη χρήση ενσωματωμένων διαδικτυακών συνδέσμων (inline links), ΔιΜΕΕ 2015, σ. 87 επ.

²³ Παπαρσενίου Π., Η δημόσια παρουσίαση του έργου, 2015, σ. 226 επ., *M. J. Ficsor, Svensson: honest attempt at establishing due balance concerning the use of hyperlinks - spoiled by the erroneous "new public" theory*, σ. 2 επ.

²⁴ ΔιΜΕΕ 2013, σ. 80 επ., Βόσσορς Κ., Σημ.: Live Streaming - Αναμετάδοση τηλεοπτικών εκπομπών μέσω Διαδικτύου, ο.π., σ. 85 επ., *Guibault L., Quintais J.-P.*, ο.π., σ. 13 επ.

²⁵ Βόσσορς Κ., Η παρουσίαση στο κοινό προστατευόμενου περιεχομένου υπό το (ημί)φως της νομολογίας του ΔΕΕ, ο.π., σ. 365, *J. de Beer, Burri M.*, ο.π., σ. 21 επ.

²⁶ Τ.Ν.Π. ΝΟΜΟΣ

ασφαλιστικών μέτρων ρύθμισης της κατάστασης κατά της καθ' ης εταιρίας-ιδιοκτήτριας ραδιοφωνικού σταθμού, διότι η καθ' ης παρουσίαζε στο κοινό διαμέσου διαδικτύου χωρίς άδεια της ΑΕΠΙ μουσικά έργα ημεδαπών και αλλοδαπών, οι οποίοι είναι μέλη της και των οποίων διαχειρίζεται το περιουσιακό δικαίωμα δυνάμει συμβάσεων εκχώρησης με τους ημεδαπούς συνθέτες-στιχουργούς και συμβάσεων αμοιβαίας εκπροσώπησης με τις ομόλογες εταιρίες πνευματικής ιδιοκτησίας του εξωτερικού. Η καθ' ης είχε καταρτίσει με την ΑΕΠΙ σύμβαση ραδιοφωνικής μετάδοσης. Ωστόσο η καθ' ης από τις αρχές του έτους 1999 ανήρτησε ιστοσελίδες, μέσω των οποίων παρουσίαζε στο κοινό εκπροσωπούμενο από την ΑΕΠΙ ρεπερτόριο. Ο επισκέπτης των ιστοσελίδων εισέρχεται στην αρχική σελίδα και ενεργοποιώντας την ένδειξη «live» επισκέπτεται μια παραπεμπόμενη ιστοσελίδα, όπου ακούει το πρόγραμμα του ραδιοφωνικού σταθμού· ενεργοποιώντας την ένδειξη «Air play» επισκέπτεται παραπεμπόμενες σελίδες, όπου προσφέρονται προς ακρόαση μουσικά έργα ταξινομημένα ανά μήνες, τα οποία ακούει κατ' επιλογήν του. Η ΑΕΠΙ κοινοποίησε στην καθ' ης εξώδικες προσκλήσεις με τις οποίες την καλούσε να προβεί στη λήψη άδειας και υπογραφή σύμβασης για τη συγκεκριμένη χρήση μουσικών έργων. Η αίτηση έγινε δεκτή και απαγορεύθηκε στην καθ' ης η εγγραφή, αναπαραγωγή, παρουσίαση στο κοινό, δημόσια εκτέλεση και μετάδοση ή αναμετάδοση διαμέσου του Διαδικτύου και των ιστοσελίδων της των μουσικών έργων, που αποτελούν το εκπροσωπούμενο από την ΑΕΠΙ μουσικό ρεπερτόριο.

Θα μπορούσε η εν λόγω απόφαση να συνιστά προφήτη θέσπισης του κριτηρίου της χρησιμοποιούμενης τεχνικής μεθόδου. Κατ' ουσίαν, το Δικαστήριο έκρινε ότι η ραδιοφωνική μετάδοση συνιστά διάφορο τεχνικό τρόπο παρουσίασης έργου στο κοινό από τη μετάδοση στο Διαδίκτυο. Εφάρμοσε, δηλαδή, παρόμοια συλλογιστική με την *ITV Broadcasting*, που ακολούθησε μία δεκαετία σχεδόν αργότερα.

Η τοποθέτηση συνδέσμων αποτελεί παρουσίαση έργου στο κοινό, όταν:

γ) ο παροχέας του συνδέσμου γνωρίζει ή οφείλει να γνωρίζει (για παράδειγμα αν ενημερώθηκε σχετικά από τους δικαιούχους) ότι το έργο έχει δημοσιευθεί παράνομα και τότε μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει πλήρη επίγνωση των συνεπειών της συμπεριφοράς του.

δ) ο παροχέας του συνδέσμου έχει κερδοσκοπικό σκοπό και τότε η γνώση του παράνομου χαρακτήρα της δημοσίευσης του έργου τεκμαίρεται μαχητά. Το ΔΕΕ με το κριτήριο αυτό αναγνωρίζει τη δυσκολία για τους μη έχοντες κερδοσκοπικό σκοπό να εξακριβώσουν τη νομιμότητα ή όχι της ανάρτησης του έργου και θεωρεί ότι αυτός που έχει κερδοσκοπικό σκοπό θα πρέπει να πραγματοποιήσει όλους τους ελέγχους, για να βεβαιωθεί για τη νομιμότητα της ανάρτησης του έργου. Δεν καθορίζει, όμως, ποιοι είναι οι αναγκαίοι έλεγχοι.

ε) ο σύνδεσμος επιτρέπει στους χρήστες να παρακάμπτουν περιορισμούς των τρίτων ιστοσελίδων, άρα ο σύνδεσμος είναι απαραίτητη παρέμβαση, χωρίς την οποία οι χρήστες δεν θα μπορούσαν να απολαύσουν τα έργα.

Αυτά τα κριτήρια έθεσε το ΔΕΕ στην υπόθεση **C-160/2015 (GS Media BV κατά Sanoma Media Netherlands BV κ.λπ.)**, απόφαση της 9.9.2016²⁷. Τηλεοπτική αστέρας φωτογραφήθηκε για το περιοδικό Playboy. Η Sanoma είναι η εκδότρια του περιοδικού στις Κάτω Χώρες. Ο φωτογράφος χορήγησε στη Sanoma την αποκλειστική άδεια να δημοσιεύσει τις εν λόγω φωτογραφίες και την άδεια άσκησης των εξουσιών, που απορρέουν από το δικαίωμα του δημιουργού. Πριν την επίσημη δημοσίευση των φωτογραφιών, τοποθετήθηκαν σύνδεσμοι στην ιστοσελίδα GeenStijl.nl, που ανήκει στη GS Media. Στην ιστοσελίδα αυτή αναρτώνται, σύμφωνα με πληροφορίες που παρέχει η ίδια, «ειδήσεις, σκανδαλιστικές αποκαλύψεις και δημοσιογραφική έρευνα σχετικά με διασκεδαστικά θέματα σε παιχνιδιάρικο τόνο και αποτελεί ένα εκ των δέκα δημοφιλέστερων ιστοτόπων επικαιρότητας στις Κάτω Χώρες. Οι σύνδεσμοι οδηγούσαν σε άλλους ιστοτόπους, όπως στο Filefactory.com, στους οποίους οι φωτογραφίες είχαν αναρτηθεί χωρίς την έγκριση της Sanoma. Η Sanoma ζήτησε πολλές φορές από την GS Media να αποσύρει τους συνδέσμους, αλλά η GS Media δεν ανταποκρίθηκε. Επίσης, οι ιστοσελίδες, στις οποίες παρέπεμπαν οι σύνδεσμοι της [GeenStijl](http://GeenStijl.nl), συμμορφώνονταν σταδιακά με τα αιτήματα της Sanoma και απέσυραν τις φωτογραφίες. Τότε η [GeenStijl](http://GeenStijl.nl) τοποθετούσε διαφορετικούς συνδέσμους προς τις φωτογραφίες και παρακινούσε τους αναγνώστες να τους επισκεφτούν. Η Sanoma άσκησε αγωγή κατά της GS Media. Το Δικαστήριο απηύθυνε προδικαστικά ερωτήματα στο ΔΕΕ.

Το ΔΕΕ έκρινε υπέρ της Sanoma, ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση η GS Media είχε κερδοσκοπικό σκοπό, είχε γνώση για τον παράνομο χαρακτήρα της δημοσίευσης των φωτογραφιών και η τοποθέτηση συνδέσμων εκ μέρους της αποτελεί παράνομη παρουσίαση στο κοινό.

²⁷ ΔιΜΕΕ 2017, σ. 295, *Tarkiainen R.*, Tipping the scale in GS Media: a proposal to restore the balance between rightholders and internet users, *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, σ. 502 επ., *Rosati E.*, GS Media and Its Implications for the Construction of the Right of Communication to the Public within EU Copyright Architecture, *Common Market Law Review*, 2017, στις 25.11.2018 σε https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2943040, σ. 1 επ., *Παραμυθιώτης Γ.*, Παρατηρήσεις σε C-160/2015 GS Media, ΧρΙΔ 2017, σ. 64, *Σταυρίδου Σ.*, “Παρουσίαση στο κοινό” έργων και τοποθέτηση υπερσυνδέσμων (hyperlinks) - Σκέψεις επ’ αφορμή της απόφασης ΔΕΕ C-160/15 της 8/9/16 (GS Media BV), ΧρΙΔ, 2017, σ. 76

Η άποψη του Γενικού Εισαγγελέα υπήρξε ριζοσπαστική. Υποστήριξε ότι η τοποθέτηση συνδέσμων προς έργα ελεύθερα προσβάσιμα σε ιστοσελίδες χωρίς την άδεια των δικαιούχων δεν είναι παρουσίαση στο κοινό *per se*, διότι οι ιστοσελίδες ήταν ήδη διαθέσιμες χωρίς την παρέμβαση αυτού που τοποθέτησε τον σύνδεσμο. Αντίθετα, αν ένας σύνδεσμος επιτρέπει στους χρήστες να παρακάμπτουν περιορισμούς των τρίτων ιστοσελίδων, τότε ο σύνδεσμος είναι απαραίτητη παρέμβαση, χωρίς την οποία οι χρήστες δεν θα μπορούσαν να απολαύσουν τα έργα. Συνεπώς, η συγκεκριμένη τοποθέτηση συνδέσμου δεν αποτελούσε απαραίτητη παρέμβαση, χωρίς την οποία οι χρήστες δεν θα μπορούσαν να απολαύσουν τα έργα και γι' αυτό δεν αποτελούσε παρουσίαση. Άρα, δεν χρειαζόταν να εξεταστεί στη συνέχεια αν υπάρχει νέο κοινό.

Ωστόσο, η GS Media υποστήριξε ότι ο αυτοδίκαιος χαρακτηρισμός ως παρουσίαση στο κοινό κάθε τοποθέτησης συνδέσμου προς έργα αναρτημένα σε άλλους ιστοτόπους χωρίς την άδεια του δικαιούχου θα είχε άκρως περιοριστικές συνέπειες για την ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης. Το Διαδίκτυο έχει ιδιαίτερη σημασία για την ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης, ενώ οι σύνδεσμοι συμβάλλουν στην ορθή του λειτουργία, στην ανταλλαγή απόψεων και πληροφοριών. Έτσι, το ΔΕΕ αντιλαμβανόμενο ότι μια τέτοια γενική διατύπωση θα είχε δυσμενείς συνέπειες και λαμβάνοντας υπόψη την πρακτική αδυναμία του απλού χρήστη για έλεγχο της νομιμότητας της παρουσίασης του περιεχομένου προς το οποίο επιθυμεί να παραπέμψει, προσπάθησε να περιορίσει τον αρνητικό αντίκτυπο διακρίνοντας ανάμεσα σε κερδοσκοπική και μη δραστηριότητα του παροχέα του συνδέσμου.

Το ΔΕΕ προσφεύγει στο στοιχείο του κερδοσκοπικού σκοπού²⁸, το οποίο πάντως δεν το θεωρεί καθοριστικής σημασίας για τον προσδιορισμό της πράξης ως παρουσίασης στο κοινό. Δεν το θεωρεί κριτήριο του αν υπάρχει παρουσίαση στο κοινό, αλλά ουσιαστικά καθοριστικό στοιχείο για την απόδειξη της γνώσης του παράνομου της ανάρτησης του έργου (ομοίως και σε C-607/2011 της 7.3.2013, *ITV Broadcasting*²⁹). Ωστόσο, ο κερδοσκοπικός σκοπός δεν ορίζεται από το ΔΕΕ. Σημαίνει ότι ο σύνδεσμος πρέπει να τοποθετείται για κερδοσκοπικό σκοπό; Αρκεί να τοποθετείται σε ιστοσελίδα που λειτουργεί κερδοσκοπικά; Αρκεί ο παροχέας του συνδέσμου να ασκεί εμπορική δραστηριότητα; Η κατάφαση ή όχι του κερδοσκοπικού σκοπού είναι προφανής για πρόσωπα που χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο για μη εμπορικούς σκοπούς και επιχειρήσεις που τοποθετούν συνδέσμους για αποκόμιση κέρδους. Υπάρχει, όμως,

²⁸ Lokhorst G., GS Media in the National Courts: Fresh Issues on the meaning of 'for profit', January 17, 2017, στις 25.11.2018 σε <http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2017/01/17/gs-media-national-courts-fresh-issues-meaning-profit/>

²⁹ ΔιΜΕΕ 2013, σ. 80 επ.

κερδοσκοπικός σκοπός, όταν ένας blogger τοποθετεί συνδέσμους για έμμεσο οικονομικό όφελος;

Περαιτέρω, προβληματική είναι η θέσπιση μαχητού τεκμηρίου γνώσης του παρανόμου της αρχικής παρουσίασης στο κοινό³⁰, όταν ο παροχέας συνδέσμου έχει κερδοσκοπικό σκοπό. Γεννάται το ερώτημα, αν τα Δικαστήρια μπορούν να θεσπίζουν τέτοια μαχητά τεκμήρια ή αν αυτό είναι αποκλειστικό προνόμιο του νομοθέτη. Ύστερα, το επιχείρημα του ΔΕΕ ότι οι επιχειρήσεις μπορούν να ελέγξουν ευκολότερα τη νομιμότητα της αρχικής παρουσίασης σε σχέση με τους ιδιώτες είναι αδύναμο. Κάτι τέτοιο θα ίσχυε ίσως σε μεγάλες επιχειρήσεις, που οικονομικά έχουν δυνατότητα να απασχολούν προσωπικό, το οποίο θα προβαίνει σε προληπτικούς ελέγχους. Με αυτό τον τρόπο δυσχεραίνεται η θέση των μικρών επιχειρήσεων στην αγορά. Επιπλέον, η επιβάρυνση με την απόδειξη της μη γνώσης του παρανόμου, συνιστά αντικίνητρο για τοποθέτηση συνδέσμων. Δεδομένου, μάλιστα, ότι το περιεχόμενο της παραπομπής μπορεί να αλλάξει ανά πάσα στιγμή, εκτός της υποχρέωσης προληπτικού ελέγχου, δημιουργείται και υποχρέωση διαρκούς παρακολούθησης της ιστοσελίδας, στην οποία οδηγεί ο σύνδεσμος.

Για να απαλλαγεί ο παροχέας του συνδέσμου από την ευθύνη του, πρέπει να αποσύρει τον σύνδεσμο από το παράνομο περιεχόμενο. Με αυτό τον τρόπο, εισάγεται μια άτυπη διαδικασία «ειδοποίησης και απόσυρσης» (notice and take down). Αυτή η διαδικασία σημαίνει ότι οι δικαιούχοι μπορούν να ενημερώνουν τον παροχέα του συνδέσμου ότι το περιεχόμενο, στο οποίο παραπέμπει, είναι παρανόμως αναρτημένο και να ζητήσουν να αποσύρει τον σύνδεσμο. Εάν αρνηθεί, έχουν τη δυνατότητα να στραφούν εναντίον του.

Το ΔΕΕ με αυτή την απόφασή του αποσκοπούσε να απενοχοποιηθεί η πλειονότητα των χρηστών σε σχέση με την τοποθέτηση συνδέσμων και να δοθεί μια λύση πιο κοντά στην πραγματικότητα. Ταυτόχρονα, έκρινε ότι ο τρόπος που ερμήνευσε την παρουσίαση στο κοινό προσφέρει υψηλό επίπεδο προστασίας στους δικαιούχους, καθώς δικαιούνται να εναντιωθούν όχι μόνο στην αρχική παράνομη ανάρτηση του έργου τους, αλλά και εναντίον κάθε τρίτου που τοποθετεί έναν σύνδεσμο με κερδοσκοπικό σκοπό ή με γνώση του παρανόμου της ανάρτησης ή παρακάμπτοντας περιορισμούς πρόσβασης.³¹

Το γεγονός πάντως ότι λαμβάνεται υπόψη η επίγνωση από τον παροχέα συνδέσμων των αποτελεσμάτων της συμπεριφοράς του έρχεται ίσως σε αντίθεση με τη φύση της πνευματικής

³⁰ Παραμυθιώτης Γ., ο.π., σ. 66

³¹ . Παπαδοπούλου Μ.-Δ, Η σχέση του δικαιώματος παρουσίασης στο κοινό με την τοποθέτηση υπερσυνδέσμων μέσα από την απόφαση C-160/15 GS Media BV v. Sanoma Media, ο.π., σ. 220 επ., Sirinelli P., Benazeraf J.-A., Bensatoun A., ο.π., σ. 48 επ.

ιδιοκτησίας, η οποία παρέχει προστασία *in rem*. Η πράξη παρουσίασης είναι μια απολύτως αντικειμενική πράξη. Φυσικά, στο ποινικό δίκαιο το υποκειμενικό στοιχείο της γνώσης και βούλησης συνιστά συστατικό της υποκειμενικής υπόστασης της άδικης πράξης. Όμως στον τομέα της πνευματικής ιδιοκτησίας αυτό το στοιχείο δεν θα πρέπει να εξετάζεται σαν προϋπόθεση ύπαρξης ή μη της προσβολής της.³²

Η έκδοση αυτής της απόφασης ήταν πολυαναμενόμενη, για να ξεκαθαρίσει το τοπίο του δικαιώματος παρουσίασης στο κοινό και δη, μέσω συνδέσμων. Όμως, το ΔΕΕ για άλλη μια φορά βασίστηκε απλώς στις συγκεκριμένες περιστάσεις της υπόθεσης. Επίσης, το ΔΕΕ δεν αντιμετώπισε το τεχνικό ζήτημα λειτουργίας ενός συνδέσμου και δεν έκανε διαφοροποιήσεις ανάλογα με το είδος του συνδέσμου.

Γερμανική απόφαση (LG Hamburg, αριθμ. αποφ. 310 O 402/16 με ημ/νία δημοσίευσης 18.11.2016) που εφάρμοσε τη GS Media³³, έκανε ευρεία ερμηνεία του κερδοσκοπικού σκοπού και έκρινε ότι αρκεί ο σύνδεσμος να παρέχεται σε ιστοσελίδα που λειτουργεί κερδοσκοπικά και το κέρδος δεν είναι απαραίτητο να προέρχεται από την ίδια την τοποθέτηση του συνδέσμου. Στον απόηχο της απόφασης αυτής, μια τοπική ιστοσελίδα ζήτησε από Δικαστήριο στη Γερμανία να επιβεβαιώσει ότι το φιλοξενούμενο υλικό της ήταν νομίμως δημοσιευμένο. Το Δικαστήριο δεν παρέσχε τη ζητούμενη διαβεβαίωση, με αποτέλεσμα η ιστοσελίδα να διακοψει επ' αόριστον την παροχή συνδέσμων προς τον ιστότοπό του.

Αντίθετα, Δικαστήριο στην Τσεχία³⁴ έκρινε ότι η τοποθέτηση συνδέσμων προς παράνομο περιεχόμενο από το τσέχικο Κόμμα των Πειρατών και το Κίνημα υπέρ της ελεύθερης τοποθέτησης υπερσυνδέσμων δεν αποτελούσε παρουσίαση στο κοινό, καθώς η συγκεκριμένη ιστοσελίδα θεωρήθηκε ότι δεν επεδίωκε οικονομικό σκοπό, αλλά η τοποθέτηση συνδέσμων έγινε στο πλαίσιο διαμαρτυρίας και χωρίς τοποθέτηση διαφημίσεων.

Ακόμα, στη Σουηδία³⁵, βίντεοσκοπήθηκε ένα αποτυχημένο άλμα bungee-jumping, το οποίο στη συνέχεια προσέλκυσε το ενδιαφέρον ενός τηλεοπτικού σταθμού. Η δημιουργός του βίντεο συναίνεσε στην παρουσίαση του έργου στο κοινό από τον τηλεοπτικό σταθμό, όχι όμως και στην ανάρτησή του στο YouTube, όπου διέρρευσε παράνομα. Στη συνέχεια, μια

³² Sirinelli P., Benazeraf J.-A., Bensamoun A., ο.π., σ.27 επ.

³³ Bruess M., Hamburg court applies GS Media for the first time in Germany, Journal of Intellectual Property Law & Practice, σ. 164 επ.

³⁴ Vivoda J., Czech court finds that linking to unlicensed content does not infringe copyright if the website is not operated for profit, Journal of Intellectual Property Law & Practice, 2017, σ. 363

³⁵ Malovic N., Haddad P., Swedish court finds that an embedded link to unlicensed content infringes copyright, Journal of Intellectual Property Law & Practice, 2017, σ. 89

ειδησεογραφική ιστοσελίδα έθεσε έναν ενσωματωμένο σύνδεσμο (embedded link) προς την παράνομη δημοσίευση του έργου, αρνήθηκε, δε, να τον αφαιρέσει και τελικά η δικαιούχος κινήθηκε νομικά εναντίον της. Το Δικαστήριο έκρινε ότι λόγω της φύσης της ιστοσελίδας ως ειδησεογραφικής ο κερδοσκοπικός σκοπός ήταν προφανής, άρα τεκμαίρεται η γνώση του παράνομου χαρακτήρα της αρχικής παρουσίασης.

Ελληνική απόφαση που εφάρμοσε τη GS Media είναι η ΕφΑθ 1909/2017³⁶. Η απόφαση αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία, διότι είναι η πρώτη απόφαση ελληνικού δικαστηρίου, που εφαρμόζει την πρόσφατη νομολογία του ΔΕΕ αναφορικά με ένα από τα πλέον αμφιλεγόμενα ζητήματα στο σύγχρονο ευρωπαϊκό δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας, τη νομική αξιολόγηση της παροχής συνδέσμων προς προστατευόμενα έργα που έχουν δημοσιευθεί χωρίς τη συναίνεση του δικαιούχου³⁷. Στην υπόθεση αυτή άσκησε αγωγή το έτος 2011 ο διαχειριστής ιστοσελίδας, στην οποία διατηρούσε ψηφιακό ευρετήριο οπτικοακουστικών έργων. Σε ορισμένα λήμματα του ευρετηρίου περιείχονταν σύνδεσμοι, τους οποίους αν ακολουθούσε ο επισκέπτης της ιστοσελίδας, οδηγούνταν αυτοματοποιημένα σε άλλον ιστότοπο, στον οποίο το αντίστοιχο έργο ήταν νόμιμα αναρτημένο και μπορούσε να το παρακολουθήσει. Ο διαχειριστής δεν είχε αναρτήσει έργα ούτε ήταν δυνατή η παρακολούθηση αυτών σε ζωντανή αναμετάδοση (livestreaming) από το δικό του ιστότοπο-ευρετήριο και τον εξυπηρετητή (server).

Η εναγόμενη εταιρία έστειλε επανειλημμένως με ηλεκτρονική επικοινωνία σχέδια συμβάσεων προς τον διαχειριστή για χορήγηση άδειας χρήσης μουσικών έργων έναντι αμοιβής, θεωρώντας ότι η παροχή της υπηρεσίας στους χρήστες μέσω συνδέσμου για την παρακολούθηση οπτικοακουστικών έργων, μεταφερόμενοι μετά από επιλογή τους σε αντίστοιχη ιστοσελίδα, όπου υπήρχε ελεύθερη πρόσβαση σε έργα, αποτελεί παρουσίαση στο κοινό.

Ο διαχειριστής με την αγωγή του ζήτησε να αναγνωριστεί ότι δεν υποχρεούτο να λάβει άδεια από την εναγόμενη εταιρία για χρήση των έργων, γιατί δεν παραβίαζε το άρ. 3 Ν. 2121/1993, αφού η ιστοσελίδα του δεν διέθετε αποθηκευμένα έργα, αλλά παρέπεμπε σε άλλες επίσημες ιστοσελίδες τηλεοπτικών σταθμών. Ζήτησε, ακόμα, να αναγνωριστεί ότι δεν όφειλε να καταβάλει αμοιβή. Το Δικαστήριο σε α' βαθμό δέχθηκε την αγωγή εν μέρει. Κατά της απόφασης αυτής άσκησαν έφεση τόσο ο ενάγων διαχειριστής όσο και η εναγόμενη εταιρία.

³⁶ ΔιΜΕΕ 2017, σ. 429, Παρουσίαση έργων στο κοινό δια της τοποθέτησης υπερσυνδέσμων (1η εφαρμογή της νομολογίας GS Media του ΔΕΕ στην Ελλάδα), επιμέλεια: Δρ. Θεόδωρος Χίου, στις 25.11.2018 σε <http://www.iprights.gr/nomologia/204-paroysiassi-ergon-sto-koino-dia-yper-syndesmon-gs-media-dikigoros-chiou-theodoros>

³⁷ Συναδινός Δ., Σκέψεις με αφορμή την εφαρμογή της απόφασης “GS Media” από το Εφετείο Αθηνών, ΔιΜΕΕ 2017, σ. 434

Το Δικαστήριο έκρινε ότι η τοποθέτηση συνδέσμων σε ιστότοπο, με δυνατότητα επιλογής και ενεργοποίησής τους από τον χρήστη, οι οποίοι οδηγούν σε άλλους ιστότοπους για πρόσβαση σε έργα ελεύθερα διαθέσιμα εκεί, δεν συνιστά παρουσίαση στο κοινό, ώστε να απαιτείται άδεια του δικαιούχου. Εκτός εάν πρόκειται για νέο κοινό, ήτοι που δεν ελήφθη υπόψη από τον δικαιούχο, όταν επέτρεψε την αρχική παρουσίαση στο κοινό.

Επίσης, προκειμένου να κρίνει εάν πρόκειται για περίπτωση παρουσίασης ή όχι στο κοινό, το Δικαστήριο επικαλέστηκε το κριτήριο αν ο διαχειριστής του συνδέσμου ενήργησε χωρίς κερδοσκοπικό σκοπό, χωρίς να γνωρίζει και χωρίς να μπορεί ευλόγως να γνωρίζει τον παράνομο χαρακτήρα της δημοσίευσης του έργου στον ιστότοπο της παραπομπής. Αντιθέτως, αν ενήργησε με κερδοσκοπικό σκοπό, η γνώση του παράνομου χαρακτήρα τεκμαίρεται. Εν προκειμένω, αποδείχθηκε ότι ο ενάγων δεν γνώριζε ούτε μπορούσε να γνωρίζει, εάν οι ιστότοποι, στους οποίους παρέπεμπε, είχαν λάβει την άδεια των δικαιούχων και των εταιριών που τους εκπροσωπούν. Και στις ελάχιστες όμως εκείνες περιπτώσεις που οι ιστότοποι παραπομπής δεν είχαν άδεια, δεν αποδείχθηκε ότι ο ενάγων ενήργησε με σκοπό κερδοσκοπίας, αφού δεν αποδείχθηκε καμία συμμετοχή του σε αυτούς ή απολαβή κερδών με οποιοδήποτε τρόπο.

Το Δικαστήριο φαίνεται να δέχεται ότι το κέρδος θα πρέπει να προκύπτει άμεσα ή έμμεσα από την ίδια την πράξη τοποθέτησης συνδέσμων π.χ. από τη διαπίστωση συνεργασίας της ιστοσελίδας που τους αναρτά και αυτής στην οποία δημοσιεύονται παρανόμως τα έργα. Σε αντίθεση με όσα έγιναν δεκτά από τα δικαστήρια των άλλων κρατών στις ανωτέρω αποφάσεις, το κριτήριο δεν πληρούται, όταν η ιστοσελίδα που αναρτά τους συνδέσμους έχει εν γένει κερδοσκοπικό σκοπό στα πλαίσια της επαγγελματικής δραστηριότητας του ιδιοκτήτη της. Ελλείπει κέρδος, θα ελλείπει κατά κανόνα και η απαραίτητη υλικοτεχνική υποδομή για τη διενέργεια ελέγχων από τον διαχειριστή της νομιμότητας του παραπεμπόμενου υλικού. Ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που δεν επιδιώκεται κέρδος, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι το πρόσωπο που τοποθετεί τον σύνδεσμο έχει υποχρέωση ελέγχου τέτοιας έντασης, ώστε να καθίσταται υπεύθυνο να αναζητά τις εκάστοτε συμβατικές σχέσεις των δημιουργών, των εκπροσώπων τους και παραγωγών σύνθετων έργων. Κάτι τέτοιο θα ήταν αντίθετο και προς τον στόχο της Οδ. 2001/29 για επίτευξη ισορροπίας μεταξύ των ελευθεριών έκφρασης και πληροφόρησης και της προστασίας των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας.

Συνεπώς, το δευτεροβάθμιο Δικαστήριο αποφάσισε ότι το πρωτοβάθμιο Δικαστήριο, που έκανε δεκτή την αγωγή, δεν έσφαλε. Αντικατέστησε, ωστόσο, την αιτιολογία της πρωτόδικης απόφασης, καθώς κατά τον χρόνο έκδοσης της τελευταίας δεν είχε ακόμα εκδοθεί η GS Media, που διευκρίνισε περαιτέρω το ζήτημα.

Το Δικαστήριο έπρεπε να υπερβεί τη δυσκολία που παραδοσιακά έχουν τα εθνικά δικαστήρια, λόγω του στενά συνδεδεμένου με τις νέες τεχνολογίες αντικειμένου της διαφοράς. Επίσης, κλήθηκε να επιτύχει ασφάλεια δικαίου εφαρμόζοντας τα κατά γενική ομολογία ανασφαλή κριτήρια του κερδοσκοπικού σκοπού και της γνώσης του παράνομου χαρακτήρα της δημοσίευσης του έργου.

στ) Το κριτήριο της καθοριστικής παρέμβασης.

Το κριτήριο της καθοριστικής παρέμβασης συναντάται στην υπόθεση **C-527/15 (Stichting Brein I)**. Η συσκευή Filmspeler λειτουργεί ως συνδετικό μέσο μεταξύ μιας πηγής οπτικών/ ηχητικών δεδομένων και μιας οθόνης. Επίσης, η συσκευή έχει ενσωματωμένο συμπληρωματικό λογισμικό (πρόσθετα ή add-ons), για τη λήψη και προβολή περιεχομένου από σελίδες μεταδόσεως σε συνεχή ροή (streaming). Πωλητής της είναι ο J. Wullems. Το Stichting Brein είναι ένα ίδρυμα προάσπισης των συμφερόντων των δημιουργών, το οποίο ζήτησε από το Δικαστήριο να υποχρεώσει τον πωλητή να σταματήσει την πώληση της συσκευής ή την παροχή συνδέσμων μέσω της χρήσης της συσκευής. Υποστήριξε ότι ο πωλητής προέβαινε σε παρουσίαση στο κοινό. Το Δικαστήριο υπέβαλε στο ΔΕΕ προδικαστικό ερώτημα.

Το ΔΕΕ βασίστηκε σε προηγούμενη νομολογία και ιδίως στη GS Media. Και σε αυτή την απόφασή του ακολούθησε φορμαλιστική προσέγγιση και εξέτασε εάν πληρούνται τα δύο στοιχεία, της παρουσίασης και της παρουσίασης στο κοινό. Επανέλαβε το κριτήριο της γνώσης και τη διάκριση για την απόδειξή της ανάλογα με τον κερδοσκοπικό ή μη σκοπό. Ο πωλητής είχε ξακάθαρα κερδοσκοπικό σκοπό. Ανέφερε ότι, για να εκτιμηθεί αν ένας χρήστης προβαίνει σε πράξη παρουσίασης στο κοινό, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη περισσότερα κριτήρια, μεμονωμένα αλλά και σε συσχετισμό μεταξύ τους.

Έκρινε ότι ο πωλητής προέβη σε πράξη παρουσίασης στο κοινό, καθώς παρεμβαλλόταν με πλήρη επίγνωση των συνεπειών της συμπεριφοράς του, για να παράσχει στους πελάτες του πρόσβαση σε προστατευόμενο έργο, χωρίς την οποία δεν θα είχαν πρόσβαση. Δεν επρόκειτο για παροχή απλώς των υλικών μέσων στους πελάτες του, αλλά η πώληση της συσκευής συνιστούσε παρουσίαση στο κοινό. Ένα από τα πιο σημαντικά σημεία αυτής της απόφασης είναι η ανάλυση της παρέμβασης, η οποία πρέπει να είναι καθοριστική (essential). Το ΔΕΕ δεν ορίζει την έννοια της καθοριστικής παρέμβασης, αλλά την αντιλαμβάνεται μάλλον με ευρύτητα, γεγονός που οδηγεί σε ευρύτερη προστασία για τους δικαιούχους.³⁸

³⁸ Παπαδοπούλου Μ.-Δ., Η σχέση του δικαιώματος παρουσίασης στο κοινό με την τοποθέτηση υπερσυνδέσμων μέσα από την απόφαση C-160/15 GS Media BV v. Sanoma Media, ο.π., σ. 228 επ., Rosati E., Filmspeler, the right of communication to the public, and unlawful streams: a landmark decision, April 27, 2017, στις 25.11.2018 σε <http://ipkitten.blogspot.com/2017/04/filmspeler-right-of-communication-to.html>

Σε παρόμοια λογική κινήθηκε και η υπόθεση **Stichting Brein II**. Η απόφαση αυτή έχει 18 κοινές σκέψεις με την Stichting Brein I. Η Ziggo και η XS4ALL είναι εταιρίες παροχής πρόσβασης στο Διαδίκτυο. Αρκετοί συνδρομητές τους χρησιμοποιούν την πλατφόρμα The Pirate Bay (TPB) για διαδικτυακή ανταλλαγή αρχείων. Η TPB δίνει τη δυνατότητα στους χρήστες να ανταλλάσσουν ανά τμήματα (torrents) έργα αποθηκευμένα στους υπολογιστές τους, αντίθετα με τα πνευματικά και συγγενικά δικαιώματα επί αυτών, χωρίς άδεια των δικαιούχων. Το Stichting Brein ζήτησε από το Δικαστήριο να υποχρεώσει τις Ziggo και XS4ALL να διακόψουν την πρόσβαση στα domain names και διευθύνσεις IP του TPB. Το Δικαστήριο υπέβαλε στο ΔΕΕ προδικαστικό ερώτημα.

Το ΔΕΕ έκρινε ότι η διαχείριση διαδικτυακής πλατφόρμας ανταλλαγής αρχείων συνιστά πράξη παρουσίασης στο κοινό. Επίσης, έκρινε ότι το κοινό είναι νέο, καθώς οι διαχειριστές δεν είναι δυνατόν να αγνοούν ότι παρέχεται πρόσβαση σε προστατευόμενα έργα χωρίς άδεια των δικαιούχων, διότι τους είχε γνωστοποιηθεί και το δήλωναν και οι ίδιοι σε ιστολόγια και forum.

Το ΔΕΕ δέχτηκε ότι τα έργα γίνονται διαθέσιμα στους χρήστες από τους ίδιους τους χρήστες της πλατφόρμας TPB και όχι από τους διαχειριστές. Ωστόσο, οι διαχειριστές παρέχουν πρόσβαση σε προστατευόμενα έργα, έχοντας πλήρη επίγνωση των συνεπειών της συμπεριφοράς τους. Παρέχουν πρόσβαση με την ευρετηρίαση και αρχειοθέτηση αρχείων torrent, μέσω των οποίων οι χρήστες μπορούν να ανταλλάξουν έργα στο δίκτυο peer-to-peer. Χωρίς την πλατφόρμα, η ανταλλαγή έργων δεν θα ήταν εφικτή ή θα ήταν δυσχερέστερη. Άρα, ο ρόλος της πλατφόρμας είναι καθοριστικός (essential), γιατί οι διαχειριστές δεν κάνουν μόνο ευρετηρίαση των αρχείων torrent, αλλά και κατατάσσουν τα έργα σε κατηγορίες ανάλογα με τη φύση, το είδος και τη δημοφιλία, ελέγχουν την ορθότητα κατηγοριοποίησής τους, διαγράφουν τα εσφαλμένα ή απαρχαιωμένα αρχεία torrent και ελέγχουν συστηματικά το περιεχόμενο ορισμένων.

Το ΔΕΕ έκανε αναφορά και στον προφανή κερδοσκοπικό σκοπό από διαφημιστικά έσοδα της διαχείρισης της πλατφόρμας. Ωστόσο, δεν συνάρτησε κάποιο συμπέρασμα από τον κερδοσκοπικό σκοπό ούτε το εξέτασε σαν κριτήριο της παρουσίασης στο κοινό.

Ο Γενικός Εισαγγελέας παρατήρησε ότι η υπόθεση αυτή διακρίνεται από τις προηγούμενες (Svensson, GS Media, Stichting Brein I), γιατί εκείνες αφορούσαν σε δευτερεύουσα παρουσίαση έργων ήδη προσβάσιμων στο Διαδίκτυο, ενώ η υπό κρίση υπόθεση αφορούσε πρωτογενή παρουσίαση μέσω δικτύου p2p.

Σημαντική θα ήταν εδώ η διάταξη του άρ. 13 σε συνδυασμό με την αιτ. σκ. 38 του προοιμίου της Πρότασης Οδηγίας για την Πνευματική Ιδιοκτησία στην Ενιαία Ψηφιακή Αγορά.

Σύμφωνα με αυτά, οι πάροχοι υπηρεσιών της ΚτΠ που παρέχουν πρόσβαση στο κοινό σε μεγάλο αριθμό έργων, τα οποία αναφορτώνονται από τους χρήστες και δεν περιορίζονται σε απλή παροχή υλικών μέσων, εκτελούν πράξη παρουσίασης στο κοινό και υποχρεούνται να συνάψουν συμφωνίες παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης με τους δικαιούχους.³⁹

Α. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ⁴⁰

Δεν υφίσταται κοινοτικός ορισμός της έννοιας του κοινού, αλλά αφήνεται στην πρωτοβουλία των εθνικών νομοθεσιών. Αναφέρεται, πάντως, στο προοίμιο της Οδηγίας 2001/29 ότι θα πρέπει να ερμηνεύεται σύμφωνα με τους σκοπούς της. Στον ελληνικό νόμο τέτοιον ορισμό βρίσκουμε στο άρ. 3 παρ. 2 Ν. 2121/1993, «δημόσια θεωρείται κάθε χρήση ή εκτέλεση ή παρουσίαση του έργου, που κάνει το έργο προσιτό σε κύκλο προσώπων ευρύτερο από το στενό κύκλο της οικογένειας και το άμεσο κοινωνικό περιβάλλον, ανεξαρτήτως από το αν τα πρόσωπα αυτού του ευρύτερου κύκλου βρίσκονται στον ίδιο ή σε διαφορετικούς χώρους». Η στενή αυτή παραδοσιακή έννοια της δημοσιότητας, η οποία στηρίζεται στη διάσπαση του χώρου, δεν καλύπτει την περίπτωση που η παρουσίαση γίνεται από κάθε χρήστη σε διαφορετικό χώρο αλλά και χρόνο. Πλέον, χάρη στην ευρύτητα του δικαιώματος αυτού, καλύπτεται και η on demand εκμετάλλευση του έργου.

Το ΔΕΕ έχει υιοθετήσει διάφορα κριτήρια για τον προσδιορισμό του κοινού. Ο απροσδιόριστος αριθμός δυνητικών αποδεκτών, ο αρκετά μεγάλος αριθμός, το νέο κοινό, ήτοι αυτό που δεν είχε ληφθεί υπόψη από τον δικαιούχο όταν επέτρεψε την αρχική παρουσίαση του έργου στο κοινό και ο διαφορετικός τεχνικός τρόπος.

Με την υπόθεση C-306/05, Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE) v Rafael Hoteles SA, το ΔΕΕ εισήγαγε για πρώτη φορά στη νομολογία του το κριτήριο του νέου κοινού. Έκτοτε το υιοθέτησε ως το βασικότερο κριτήριο για τη διαπίστωση αν συγκεκριμένη δευτερεύουσα χρήση προστατευόμενου περιεχομένου συνιστά παρουσίαση στο κοινό.

Η υιοθέτηση ενός τέτοιου κριτηρίου, του νέου κοινού, θα μπορούσε να εξηγηθεί ως εξής. Ο δικαιούχος επιτρέποντας την αρχική παρουσίαση του έργου του στο κοινό, αδειοδοτεί τη

³⁹ Παπαδοπούλου Μ.-Δ., Η σχέση του δικαιώματος παρουσίασης στο κοινό με την τοποθέτηση υπερσυνδέσμων μέσα από την απόφαση C-160/15 GS Media BV v. Sanoma Media, ο.π., σ. 229 επ.

⁴⁰ Καλλινίκου Δ., Πνευματική Ιδιοκτησία και Internet, ο.π., σ. 49 επ., Κοτσίρης Α., ο.π., σ. 191 επ., Μαρίνος Μ., ο.π., σ. 44 επ., Παπαδοπούλου Μ.-Δ., ο.π., σ. 219, Βόσσορς Κ., Η παρουσίαση στο κοινό προστατευόμενου περιεχομένου υπό το (ημί)φως της νομολογίας του ΔΕΕ, ο.π., σ. 365, Guibault L., Quintais J.-P., ο.π., σ. 10, Sirinelli P., Benazeraf J.-A., Bensamoun A., ο.π., σ. 34 επ., Axhamn J., ο.π., σ. 124 επ.

συγκεκριμένη χρήση, με στόχο συγκεκριμένο τμήμα κοινού. Όταν για την πραγματοποίηση της δευτερεύουσας πράξης παρουσιάζεται χρησιμοποιείται η ίδια τεχνική μέθοδος με την αρχική, κατ' αρχήν δεν γίνεται διεύρυνση του κοινού, γιατί η παρουσίαση διά της αυτής τεχνικής μεθόδου καθιστά προσβάσιμο το προστατευόμενο περιεχόμενο στο ίδιο κοινό, το οποίο διαθέτει τα ίδια τεχνικά μέσα όπως και το κοινό στο οποίο στόχευε η αρχική παρουσίαση. Αυτή η παραδοχή, βέβαια, οδηγεί στο να μην θεωρούνται παρουσίαση στο κοινό και άρα να μην αμείβονται δευτερεύουσες πράξεις εκμετάλλευσης, οι οποίες να μην απευθύνονται στο ίδιο κοινό όπως και η αρχική, πλην όμως υλοποιούνται από διαφορετικό φορέα του αρχικού αδειοδοτημένου και οι οποίες, σύμφωνα με τη σύμβαση της Βέρνης, υπόκεινται πάντα σε νέα άδεια του δικαιούχου.

Στο ψηφιακό περιβάλλον, πιο συγκεκριμένα, η άδεια για την αρχική ανάρτηση του προστατευόμενου περιεχομένου καλύπτει την παρουσίαση από συγκεκριμένο ιστότοπο, χωρίς παρεμβολή τρίτων ιστοτόπων ή χρήση άλλων τεχνικών μεθόδων, όπως παραπομπή με συνδέσμους. Συνεπώς, το κοινό της αρχικής παρουσίασης είναι αυτό που αποκτά πρόσβαση απευθείας στον ιστότοπο, στον οποίο έχει αρχικά αναρτηθεί το περιεχόμενο. Η πρόσβαση σε κάθε ιστότοπο, χωρίς περιοριστικά μέτρα, είναι καταρχήν εφικτή για κάθε χρήστη. Παρόλα αυτά, χωρίς τη δραστήρια παρέμβαση των διαχειριστών ιστοτόπων που παρέχουν συνδέσμους, οι χρήστες δε θα είχαν τη δυνατότητα να λάβουν γνώση της σχετικής διαδικτυακής τοποθεσίας.

Οι χρήστες του Διαδικτύου συχνά έχουν θεωρηθεί ένα ενιαίο και μοναδικό κοινό. Ωστόσο, είναι γνωστό από οικονομικής και κοινωνιολογικής άποψης ότι κάθε ιστότοπος έχει το δικό του κοινό. Όσοι απασχολούνται στο χώρο του Marketing επιδιώκουν να διευρύνουν αυτό το κοινό και να παρέχουν υπηρεσίες όσο πιο στοχευμένες στο ήδη υπάρχον κοινό του εκάστοτε ιστοτόπου.

Σε ένα άλλο επίπεδο, οι χρήστες οι οποίοι, κατά κανόνα χωρίς άδεια, μεταφορτώνουν (upload) προστατευόμενο περιεχόμενο σε εξυπηρετητές (servers) εταιριών φιλοξενίας περιεχομένου δεν προσβάλλουν το δικαίωμα παρουσίασης στο κοινό, διότι δεν το καθιστούν προσβάσιμο σε οποιονδήποτε από τόπο και χρόνο της επιλογής του. Προκειμένου να αποκτήσει πρόσβαση, ο χρήστης θα πρέπει με κάποιον τρόπο να λάβει γνώση των συνδέσμων που παραπέμπουν στο περιεχόμενο. Αυτή τη γνώση προσφέρουν οι διαχειριστές των ιστοτόπων - παροχέων συνδέσμων.

Συνεπώς, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι με την τοποθέτηση συνδέσμων διευρύνεται το κοινό, υπό την έννοια της αύξησης του αριθμού των χρηστών που αποκτούν πρόσβαση στο περιεχόμενο σε σχέση με την αρχική πράξη παρουσίασης μέσω συγκεκριμένου ιστοτόπου.

Σε κάποιες περιπτώσεις, υποστηρίζεται η θέση ότι ελλείπει νέου κοινού η παροχή συνδέσμων δε συνιστά παρουσίαση στο κοινό. Σε άλλες, διατυπώνεται η θέση ότι υπό κάθε συνθήκη συντρέχει παρουσίαση στο κοινό, πλην όμως ελλείπει νέου κοινού δεν απαιτείται νέα άδεια των δικαιούχων. Η δεύτερη θέση φαίνεται συστηματικά πιο ακριβής.⁴¹

Με την έννοια του νέου κοινού ασχολήθηκε και η απόφαση υπ' αριθμ. 5249/2014 του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών⁴². Ο ενάγων είναι διαχειριστής της ιστοσελίδας - ψηφιακού ευρετηρίου πληροφοριών οπτικοακουστικών έργων «livemonies.gr». Ορισμένα λήμματα περιέχουν σύνδεσμο, τον οποίο εάν ακολουθήσει ο επισκέπτης, θα οδηγηθεί αυτοματοποιημένα στον ιστότοπο του εκάστοτε τηλεοπτικού σταθμού, στον οποίο το έργο είναι νομίμως αναρτημένο με δυνατότητα παρακολούθησης. Τα έργα δεν είναι αναρτημένα/ αποθηκευμένα στον ιστότοπο του ενάγοντος διαχειριστή, ούτε μπορεί κανείς να τα παρακολουθήσει μέσα από το ψηφιακό ευρετήριο κατ' αίτηση (on demand), ούτε μεταδίδονται σε ζωντανή αναμετάδοση (livestreaming).

Ο εναγόμενος Ο.Σ.Δ. διαχειρίζεται δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας επί μουσικών έργων. Απέστειλε, λοιπόν, αρκετά αιτήματα στον ενάγοντα διαχειριστή, για σύναψη σύμβασης με αντικείμενο την άδεια χρήσης των ενσωματωμένων μουσικών έργων, που αυτός προστατεύει, στα οπτικοακουστικά έργα, προς τα οποία γινόταν η παραπομπή. Ισχυριζόταν ότι ο διαχειριστής κατ' επάγγελμα παρουσίαζε παρανόμως στο κοινό με τη μέθοδο της ροής (streaming) πνευματικά έργα και επέτρεπε την παράνομη εγγραφή τους.

Οι ιστοσελίδες των τηλεοπτικών σταθμών δεν είχαν λάβει κάποιο μέτρο ελέγχου πρόσβασης του κοινού στα οπτικοακουστικά του έργα, όπως ειδικός λογαριασμός χρήστη, κωδικός πρόσβασης, πρόσβαση με αμοιβή (paywall). Ο διαχειριστής δεν παρουσίαζε τα έργα σε νέο κοινό. Τη μετάδοση και αναμετάδοση των έργων πραγματοποιούν μόνο οι διαχειριστές των ιστοσελίδων, στις οποίες παραπέμπουν οι σύνδεσμοι. Ορισμένοι σύνδεσμοι παρέπεμπαν σε ιστοσελίδες, των οποίων οι διαχειριστές δεν είχαν άδεια. Αυτό είναι αδιάφορο, αφού ο ενάγων τοποθέτησε απλώς συνδέσμους. Διαφορετικά θα είχαν τα πράγματα, εάν ο ενάγων συμμετείχε στην παράνομη μετάδοση, όπως αν είχε έρθει σε συνεννόηση με τους διαχειριστές των παραπεμπόμενων ιστοσελίδων για διανομή εσόδων από διαφημίσεις. Συνεπώς, ο ενάγων δεν χρειάζεται άδεια από τον Ο.Σ.Δ. για την τοποθέτηση συνδέσμων.

⁴¹ Βόσσορς Κ., Η παρουσίαση στο κοινό προστατευόμενου περιεχομένου υπό το (ημί)φως της νομολογίας του ΔΕΕ, ο.π., σ. 367

⁴² ΔιΜΕΕ 2015, σ. 244, Βόσσορς Κ., Σημ.: Υπερσύνδεσμοι (hyperlinks) και προσβολές της πνευματικής ιδιοκτησίας στο Διαδίκτυο, ΔιΜΕΕ 2015, σ. 248

Το Δικαστήριο στηρίχθηκε στην απόφαση Svensson, για να κρίνει ότι, εφόσον η πρόσβαση στο έργο σε κάποιον ιστότοπο έχει αφηθεί ελεύθερη από τον δικαιούχο, ελεύθερη είναι και η δημιουργία συνδέσμων προς αυτό. Επίσης, στηριζόμενο στη διάταξη BestWater, συνήγαγε ότι, εφόσον δεν συνιστά παρουσίαση στο κοινό η ενσωμάτωση περιεχομένου (framing), πρέπει να γίνει δεκτό a fortiori ότι δεν μπορεί να γίνει διάκριση ούτε στην περίπτωση των βαθέων συνδέσμων, υπό την προϋπόθεση ότι δεν παρακάμπτονται μέτρα ελέγχου.

Το Δικαστήριο έκανε σε κάποιο βαθμό διαφορετική ανάγνωση των δύο ανωτέρω αποφάσεων και γι' αυτό οδηγήθηκε σε διαφορετική παραδοχή από το ΔΕΕ ως προς την αδειοδότηση της αρχικής παρουσίασης του έργου στο κοινό. Τόσο στην Svensson όσο και στην BestWater, το ΔΕΕ θέτει σε κάθε περίπτωση ως προϋπόθεση την αδειοδότηση της αρχικής παρουσίασης του έργου. Έπειτα από αυτό ανακύπτει το ζήτημα της ανάγκης για την παροχή πρόσθετης (νέας) άδειας για τη σύννομη πραγματοποίηση της δευτερεύουσας πράξης παρουσίασης από φορέα διάφορο του αρχικού.

Επιπλέον, το Δικαστήριο πριν προβεί στην κρίση περί μη ύπαρξης νέου κοινού, δεν έκανε καμία αναφορά στο αν συνέτρεχε η ίδια ή διάφορη τεχνική μέθοδος σε σχέση με την αρχική παρουσίαση του έργου. Σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΕ, αν οι τεχνικές μέθοδοι ήταν διαφορετικές, δε θα χρειαζόταν να εξετασθεί το κριτήριο του νέου κοινού. Στην εν λόγω απόφαση, θα μπορούσε να υποστηριχθεί η ύπαρξη διαφορετικών τεχνικών μεθόδων. Συγκεκριμένα, η αρχική πράξη παρουσίασης από τους τηλεοπτικούς σταθμούς υλοποιήθηκε διά της δημοσίευσης των οπτικοακουστικών έργων, συνακόλουθα και των ενσωματωμένων σε αυτά μουσικών έργων, στους ιστοτόπους τους με την τεχνική μέθοδο της αποθήκευσης στους εξυπηρετητές τους (servers) και της μεταφόρτωσης (uploading) στον ιστότοπο κάθε σταθμού. Αντίθετα, ο ενάγων χρησιμοποίησε την τεχνική μέθοδο της τοποθέτησης συνδέσμων.

Ε. ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΣΤΟ ΚΟΙΝΟ

Η επιβολή περιορισμών ή εξαιρέσεων δικαιολογείται για λόγους δημοσίου συμφέροντος.

Στο άρθρο 5 παρά. 3 της Οδ. 2001/29 προβλέπονται κάποιες κοινές εξαιρέσεις για τα δικαιώματα αναπαραγωγής και παρουσίασης στο κοινό, χωρίς να γίνεται διάκριση μεταξύ αναλογικού και ψηφιακού περιβάλλοντος. Η απαρίθμηση είναι εξαντλητική, άρα δεν χωρεί διασταλτική ή αναλογική ερμηνεία, όμως οι εξαιρέσεις είναι προαιρετικές για τα κ.μ.. Οι εξαιρέσεις εφαρμόζονται α) μόνο σε ειδικές περιπτώσεις - άρα, δεν είναι σύννομο να εξαιρεθεί το σύνολο ενός τομέα παραγωγής, αλλά μόνο μια συγκεκριμένη μορφή του, β) που δεν θίγονται αδικαιολόγητα τα έννομα συμφέροντα του δημιουργού και γ) η κανονική εκμετάλλευσή του

έργου (άρ. 5 παρ. 5). Κανονική θεωρείται η εκμετάλλευση την οποία ο δημιουργός με τη συνήθη πορεία των πραγμάτων προσδοκεί, προκειμένου να διαδώσει το έργο του. Αυτό το τρίπτυχο ονομάζεται «τεστ των τριών σταδίων» και συνιστά μηχανισμό ελέγχου της λειτουργίας των εξαιρέσεων. Τα τρία κριτήρια ελέγχονται σωρευτικά και αν κάποιο δεν πληρούται, ο περιορισμός θεωρείται ότι θίγει τα δικαιώματα του δημιουργού. Το τεστ θεσπίστηκε με τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης και έκτοτε επαναλαμβάνεται σε όλα τα διεθνή κείμενα σχετικά με την πνευματική ιδιοκτησία.

Οι εξαιρέσεις είναι οι εξής:

α) Χρήση έργου χάριν παραδείγματος κατά τη διδασκαλία ή την επιστημονική έρευνα, εφόσον αναφέρεται η πηγή και το όνομα του δημιουργού.

β) Χρήση έργου προς όφελος προσώπων με ειδικές ανάγκες, οι οποίες συνδέονται άμεσα με την αναπηρία και δεν έχουν εμπορικό χαρακτήρα.

γ) Αναπαραγωγή δια του τύπου, παρουσίαση στο κοινό ή διάθεση δημοσιευμένων άρθρων ή ραδιοτηλεοπτικώς μεταδιδόμενων έργων για θέματα επικαιρότητας, εφόσον αναφέρεται η πηγή και το όνομα του δημιουργού, στο βαθμό που δικαιολογείται από τον ενημερωτικό σκοπό. Ενώ για την αναπαραγωγή ορίζεται ότι για να επιτρέπεται, πρέπει να γίνεται δια του τύπου, δεν ορίζεται με ποια μέσα πρέπει να γίνεται η παρουσίαση και η διάθεση στο κοινό. Στα εθνικά δίκαια συνήθως περιέχεται ο περιορισμός ότι η χρήση πρέπει να γίνεται από τα Μ.Μ.Ε. Διαφορετικά, είναι επικίνδυνο να θεωρήσουμε ότι είναι θεμιτή η παρουσίαση του έργου με κάθε μέσο, π.χ. με CD.

δ) Χρήση πολιτικών ομιλιών και αποσπασμάτων από δημόσιες ομιλίες, όταν δικαιολογείται από τον ενημερωτικό σκοπό και εφόσον αναφέρεται η πηγή και το όνομα του δημιουργού.

Επομένως, αναφορικά με τις περιπτώσεις (γ) και (δ) η εκτεταμένη χρήση των έργων αυτών είναι παράνομη. Επίσης, παράνομη είναι και η ετεροχρονισμένη χρήση, που δεν γίνεται δηλαδή για σκοπούς ενημέρωσης.

ε) Παράθεση αποσπασμάτων με σκοπό την άσκηση κριτικής ή βιβλιοπαρουσίασης, υπό τον όρο ότι αφορούν έργο το οποίο έχει ήδη καταστεί νομίμως προσιτό στο κοινό, ότι αναφέρεται η πηγή και το όνομα του δημιουργού και ότι η παράθεση αυτή είναι σύμφωνη με τα χρηστά ήθη και η έκτασή της δικαιολογείται ως εκ του σκοπού της. Συνεπώς, παράθεση που γίνεται για άλλους λόγους από αυτούς που αναφέρει περιοριστικά το άρθρο είναι παράνομη. Αυτή η περίπτωση έχει μεγάλη σημασία στον ψηφιακό χώρο, διότι οι δημιουργοί έργων πολυμέσων συχνά βάπτιζαν ως παραθέσεις τη χρήση άλλων έργων χωρίς άδεια στα δικά τους έργα.

στ) Χρήση για γελοιογραφία, παρωδία ή μίμηση, χωρίς να γίνεται αναφορά στην πηγή του έργου ή τα χρηστά ήθη.

ζ) Χρήση για λόγους δημόσιας ασφάλειας ή για να διασφαλιστεί η ορθή διεξαγωγή διοικητικών, κοινοβουλευτικών ή δικαστικών διαδικασιών.

η) Χρήση σε θρησκευτικές τελετές ή επίσημες τελετές που διοργανώνονται από δημόσια αρχή.

θ) Χρήση αρχιτεκτονικών έργων ή γλυπτών, ευρισκομένων μονίμως σε δημόσιους χώρους.

ι) Τυχαία ενσωμάτωση έργου σε άλλο προϊόν.

ια) Χρήση με σκοπό τη διαφήμιση μιας δημόσιας έκθεσης ή πώλησης καλλιτεχνικών έργων, στο βαθμό που απαιτείται για την προώθηση της εκδήλωσης.

Οι περιπτώσεις (η), (θ), (ι), (ια) δεν έχουν σχέση με τον ψηφιακό χώρο και μάλλον επιδιώκεται να ικανοποιηθούν τις διαφορετικές νομικές παραδόσεις των κ.μ.

ιβ) Χρήση συνδεδεμένη με επίδειξη ή επισκευή εξοπλισμού.

Τα κ.μ. επιτρέπεται να διατηρήσουν μερικές ήσσονος σημασίας εξαιρέσεις που ήδη έχουν θεσπίσει, εφόσον αφορούν αποκλειστικά τον αναλογικό χώρο και δεν αντίκεινται στις εξαιρέσεις της Οδ. 2001/29. Τα κ.μ. περιέχουν στα εθνικά τους δίκαια περίπου 130 διαφορετικές εξαιρέσεις.⁴³

III. ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΣΥΝΔΕΣΜΩΝ ΣΤΟΝ ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΩΡΟ

A. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ

Καλούνται σύνδεσμοι ή υπερσύνδεσμοι ή σύνδεσμοι υπερκειμένου (links/ hyperlinks). Είναι μια έννοια - ομπρέλα, που εμπεριέχει διάφορες παρόμοιες ενέργειες (βλ. είδη συνδέσμων κατωτέρω).

Η επιστήμη της πληροφορικής τους ορίζει ως αντικείμενα που παρέχουν, κατόπιν αλληλεπίδρασης με τον χρήστη, τη δυνατότητα μετάβασης σε διαφορετικό τμήμα του ίδιου ή άλλου αρχείου. Οι ιστοσελίδες συνιστούν έναν τύπο αρχείου, που συναντάται στον Παγκόσμιο Ιστό (συνηθέστερη κατάληξη html). Άλλοι τύποι αρχείων είναι οι εικόνες (συνηθέστερη

⁴³ *Μαρίνος Μ.*, Κοινωνία των Πληροφοριών και Πνευματική Ιδιοκτησία, ο.π., σ. 71 επ., *Δεληγιάννη Ε.*, Πνευματική ιδιοκτησία και επικοινωνία την εποχή του Διαδικτύου: Νομικό πλαίσιο και προοπτικές για τη διαδικτυακή ανταλλαγή μουσικών αρχείων, ΔιΜΕΕ 2007, σ. 480 επ., *Guibault L., Westkamp G., Rieber-Mohn T.*, ο.π., σ. 57 επ.

κατάληξη jpeg, png, gif), ήχοι (συνηθέστερη κατάληξη wma, mp3) και βίντεο (συνηθέστερη κατάληξη avi, mpeg).⁴⁴

Συνίστανται σε μια υπογραμμισμένη και χρωματισμένη λέξη ή φράση μέσα στο ηλεκτρονικό κείμενο μιας ιστοσελίδας. Συνιστούν το συνεκτικό στοιχείο του Διαδικτύου. Περιέχουν την εντολή για παραπομπή του χρήστη από μία ιστοσελίδα σε άλλη. Ο χρήστης του Διαδικτύου, δυνάμει των συνδέσμων, μπορεί να εντοπίζει πληροφορίες που βρίσκονται στον ίδιο ή άλλο ιστοχώρο και είναι σχετικές με το θέμα που τον ενδιαφέρει. Το μόνο που χρειάζεται να κάνει είναι να επιλέξει με το ποντίκι τον σύνδεσμο. Δεν χρειάζεται να πληκτρολογήσει ο ίδιος μια νέα ηλεκτρονική διεύθυνση ή να ξεκινήσει μια νέα αναζήτηση. Όταν ενεργοποιήσει τον σύνδεσμο, επιλέγεται αυτόματα η διεύθυνση της παραπεμπόμενης ιστοσελίδας, η οποία και εμφανίζεται στην οθόνη του υπολογιστή. Πάντως, η έννοια του συνδέσμου καταλαμβάνει και την περίπτωση που απαιτείται χειροκίνητη πληκτρολόγηση του κειμένου της παραπομπής στην μπάρα διευθύνσεων του φυλλομετρητή.

Για να είναι επιτυχημένη μια ιστοσελίδα, θα πρέπει να έχει σωστό σχεδιασμό, εξ ου και οι σχεδιαστές δημιουργούν γραφικά, μουσική, βίντεο, συνδέσμους, φτιάχνοντας τελικά ένα έργο πολυμέσων (multimedia). Οι σύνδεσμοι κάνουν την ιστοσελίδα λειτουργική και δεν θα πρέπει να θεωρούνται δίχως άλλο παράνομοι, διότι επιτρέπουν ουσιαστικά την κυκλοφορία της πληροφορίας στο διαδίκτυο. Χωρίς τους συνδέσμους το Διαδίκτυο θα ήταν σαν μια βιβλιοθήκη χωρίς αρχείο καταλόγου· γεμάτη πληροφορία αλλά χωρίς μέθοδο εντοπισμού αυτής. Αν κρίνονταν εξ ολοκλήρου παράνομοι από τα Δικαστήρια, ο Παγκόσμιος Ιστός στην ουσία θα κατέρρεε.⁴⁵

B. ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΣΥΝΔΕΣΜΩΝ

Στη λογική των υποσημειώσεων και παραπομπών σε ένα βιβλίο, παρέχουν στον χρήστη πληροφορίες, χωρίς να διακόπτεται η ροή της πληροφόρησης. Επίσης, εξοικονομείται αποθηκευτικός χώρος, καθώς οι πληροφορίες αυτές μένουν αποθηκευμένες στον διακομιστή (server) του κατόχου της παραπεμπόμενης ιστοσελίδας και δεν αποθηκεύονται στον διακομιστή

⁴⁴ Σερενίδης Δ., ο.π., σ. 212

⁴⁵ Ιγγλεζάκης Ι., Σύνδεσμοι (links) και πλαίσια (frames). Ζητήματα δικαίου πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας στο διαδίκτυο. ΕΕΕυρΔ 2003, σ. 697 επ., βλ. και σχετικό σημ. Καλαβρουζιώτη Ντ., ΔιΜΕΕ 2011, σ. 196 επ., Βόσσορ Κ, Σημ. σε ΔΕΕ υποθ. C-466/2012, ο.π., σ. 81 επ., ΠΠΑθ 5249/2014, ΔιΜΕΕ 2015, σ. 244 επ., Ιγγλεζάκης Ι., Συστήματα νομικής διδασκαλίας με η/υ και ειδικότερα το Hypertext, Αρμ 1993, σ. 777, Poehler G., Be Careful What You Link For, January 23, 2007, στις 25.11.2018 σε <https://www.bitlaw.com/internet/linking.html>

αυτού που παρέχει τον σύνδεσμο. Επομένως, οι σύνδεσμοι και οι μηχανές αναζήτησης, οι οποίες βασίζονται στην τεχνολογία αυτή, είναι πολύτιμα εργαλεία για τους χρήστες του Διαδικτύου.

Βέβαια, οι βιβλιογραφικές παραπομπές αφορούν σε πληροφορίες και όχι σε προστατευόμενα έργα. Γίνονται στα στοιχεία ταυτότητας των έργων και όχι στα έργα αυτά καθαυτά, αφορούν, δε, νομίμως δημοσιευθέντα έργα.

Ωστόσο, η χρήση συνδέσμων ενδέχεται να προσβάλλει δικαιώματα πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας και αυτό είναι ένα ζήτημα που απασχολεί σημαντικά το ΔΕΕ⁴⁶. Η νομική τους μεταχείριση διαφοροποιείται ανάλογα με το αν χρησιμοποιούνται σαν παραπομπές σε πνευματικά δημιουργήματα ή αν δυνάμει αυτών ενσωματώνονται έργα σε μια ιστοσελίδα. Λειτουργούν σαν παραπομπές, όταν ακολουθώντας το περιεχόμενό τους, ο χρήστης μεταβαίνει στο αρχείο, στο οποίο αναφέρονται. Η λειτουργία τους εξαντλείται στη γνωστοποίηση της διεύθυνσης του δικτυακού πόρου, παρομοίως όπως συμβαίνει με παραπομπές στις υποσημειώσεις ενός βιβλίου. Οι παραπομπές στον αναλογικό κόσμο είναι αδιάφορες για το δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας. Το ίδιο υποστηρίζεται ότι ισχύει και στον ψηφιακό κόσμο, διότι αναπαραγωγή συντελείται⁴⁷ μόνο κατόπιν ενεργοποίησης του συνδέσμου.⁴⁸

Γ. ΕΙΔΗ ΣΥΝΔΕΣΜΩΝ⁴⁹

1. Απλοί σύνδεσμοι (hypertext reference ή HREF)

⁴⁶ *Ιγγλεζάκης Ι.*, Σύνδεσμοι (links) και πλαίσια (frames). Ζητήματα δικαίου πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας στο διαδίκτυο. ΕΕΕυρΔ 2003, σ. 697 επ., βλ. και σχετικό σημ.. *Καλαβρουζιώτη Ντ.*, ΔιΜΕΕ 2011, σ. 196 επ., *Βόσσοκ Κ.*, Σημ. σε ΔΕΕ υποθ. C-466/2012, ο.π., σ. 81 επ.

⁴⁷ Υπόθεση *Holtzbrinck v. Paperboy*, BGH, 17.7.2003, I WR 259/00, στην οποία το Δικαστήριο της Γερμανίας κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η τοποθέτηση συνδέσμου δεν υπάγεται στο δικαίωμα αναπαραγωγής του δημιουργού και γι' αυτό δεν ενδιαφέρει το δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας.

⁴⁸ *Σερενίδης Δ.*, ο.π., σ. 213 επ.

⁴⁹ *Garrote Fernandez-Diez I.*, Linking, Framing and Copyright: A Comparative Law Approach, 2001, στις 25.11.2018 σε https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=280596, σ. 3 επ., *Chan R.*, Internet Framing: Complement or Hijack, 5 Michigan Telecommunications and Technology Law Review, 1999, στις 25.11.2018 σε <https://repository.law.umich.edu/mttlr/vol5/iss1/5>, σ. 146 επ., *Ιγγλεζάκης Ι.*, Σύνδεσμοι (links) και πλαίσια (frames), ο.π., σ. 697 επ., βλ. και σχετικό σημ. *Καλαβρουζιώτη Ντ.*, ο.π., σ. 196 επ., *Σερενίδης Δ.*, ο.π., σ. 235 επ., *Roarty A.*, Link Liability: The Argument for Inline Links and Frames As Infringements of the Copyright Display Right, 68 Fordham Law Review, 1999, στις 25.11.2018 σε <https://ir.lawnet.fordham.edu/flr/vol68/iss3/13>, σ. 1018 επ., *Poehler G.*, ο.π.

Παραπέμπουν σε δεδομένα στον ίδιο ή διαφορετικό ιστοχώρο. Είναι το πιο βασικό από τα είδη συνδέσμων. Όταν η παραπομπή γίνεται προς ιστοσελίδα στον ίδιο ιστοχώρο, ονομάζεται εσωτερικός σύνδεσμος, η διεύθυνση URL του content provider είναι εμφανής και η εικόνα του ιστοχώρου παραμένει η ίδια. Όταν είναι διαφορετικός ο ιστοχώρος, ονομάζεται εξωτερικός σύνδεσμος και ο χρήστης μεταφέρεται σε μια άλλη τοποθεσία.

2. Απώτεροι σύνδεσμοι (deep links)

Η συντριπτική πλειονότητα των συνδέσμων στον Παγκόσμιο Ιστό είναι απώτεροι. Αντιπαραβάλλονται προς τους επιφανειακούς συνδέσμους (surface links), που παραπέμπουν στην αρχική σελίδα (homepage) άλλου ιστοχώρου. Οι απώτεροι σύνδεσμοι συνδέουν ιστοσελίδες διαφορετικών content providers, αλλά δεν παραπέμπουν σε αρχικές σελίδες, αλλά σε ιστοσελίδες ιεραρχικά κατώτερες σε βάθος. Η παράκαμψη της αρχικής ιστοσελίδας μπορεί να συνεπάγεται υφαρπαγή δεδομένων της παραπεμπόμενης ιστοσελίδας, διότι έτσι ο πάροχος του συνδέσμου δεν καθιστά σαφές ότι παραπέμπει σε διαφορετική τοποθεσία. Στην απόφαση ΠΠΑ 5249/2014 (βλ. άνω υπό Δ), ο διαχειριστής της ιστοσελίδας τοποθέτησε απώτερους συνδέσμους απευθείας προς την εσωτερική σελίδα, στην οποία τα οπτικοακουστικά έργα ήταν άμεσα θεάσιμα από τους χρήστες.

3. Ενσωματωμένοι σύνδεσμοι (embedded ή inline ή auto load links)

Η τεχνολογία των συνδέσμων δεν χρησιμοποιείται μόνο για παραπομπή, αλλά και για ενσωμάτωση αντικειμένων σε μια ιστοσελίδα. Ο πάροχος αυτού του συνδέσμου εισάγει στην ιστοσελίδα του δεδομένα από άλλη τοποθεσία, χωρίς να παραπέμπει στην ιστοσελίδα που αφορά ο σύνδεσμος. Δεν απαιτείται η παραγωγή τοπικού αντιγράφου στον εξυπηρετητή της ιστοσελίδας που παραπέμπει. Το πρόγραμμα κατασκευής της ιστοσελίδας δίνει εντολή να μεταφορτωθεί και να ενσωματωθεί από τον ξένο δικτυακό τόπο.

4. Πλαίσια (frames)

Το περιεχόμενο της ιστοσελίδας, στην οποία αφορά αυτός ο σύνδεσμος, παρουσιάζεται μέσα στην ιστοσελίδα που περιέχει τον σύνδεσμο μέσα σε ένα πλαίσιο. Δηλαδή, ο χρήστης δεν μεταφέρεται σε άλλη ιστοσελίδα ούτε του εμφανίζεται η διεύθυνση URL της άλλης ιστοσελίδας. Με αυτή τη μέθοδο γίνεται κατάτμηση μιας ιστοσελίδας σε τμήματα. Παρόλο που σκοπός αυτής

είναι η βελτίωση της εμφάνισης και διαχείρισης μιας ιστοσελίδας, πολλές φορές χρησιμοποιείται για την ενσωμάτωση ολόκληρων ιστοσελίδων τρίτων. Αυτός ο τύπος συνδέσμου εγκυμονεί πολύ μεγάλο κίνδυνο παραπλάνησης των χρηστών.

Δ. ΝΟΜΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΣΥΝΔΕΣΜΩΝ ΠΡΟΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΑ ΈΡΓΑ

1. Γενικά

Κατά μια άποψη (European Copyright Society)⁵⁰ υποστηρίζεται ότι οι σύνδεσμοι δεν είναι παράνομοι, ιδίως δεν προσβάλλουν το δικαίωμα παρουσίασης στο κοινό. Πρώτον, διότι δεν συνιστούν μετάδοση περιεχομένου. Δεύτερον, διότι δεν παρέχουν πρόσβαση σε περιεχόμενο, είναι απλώς παραπομπές ή εργαλείο εύρεσης της τοποθεσίας μιας IP διεύθυνσης. Υπάρχουν, μάλιστα, περιπτώσεις, που το παραπεμπόμενο περιεχόμενο αφαιρείται από το Διαδίκτυο, αλλά ο σύνδεσμος που υποδεικνύει τη σχετική τοποθεσία παραμένει ανέπαφος. Τρίτον, ακόμα και αν θεωρηθούν παρουσίαση στο κοινό, αυτή δεν γίνεται προς νέο κοινό, λόγω του ότι κοινό είναι ούτως ή άλλως το σύνολο των χρηστών του Διαδικτύου.

Κατά άλλη άποψη ενδέχεται οι σύνδεσμοι να προσβάλλουν δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, εφόσον η εκάστοτε ιστοσελίδα ή/και τα επιμέρους στοιχεία της (π.χ. κείμενο, εικόνες, φωτογραφίες, βίντεο, μουσική) προστατεύονται. Η ιστοσελίδα απολαμβάνει προστασίας ως έργο εφαρμοσμένων τεχνών, εάν παρουσιάζει ορισμένο δημιουργικό ύψος ή ως συλλογικό έργο, εάν η επιλογή ή διευθέτηση του περιεχομένου της είναι πρωτότυπη ή ως έργο πολυμέσων (multimedia work), δηλαδή ένα σύνθετο έργο, που δίνει τη δυνατότητα διάδρασης. Ως έργο πολυμέσων μπορεί να καταταχθεί είτε στα συλλεκτικά έργα είτε στα οπτικοακουστικά. Ακόμη, μπορεί να προστατευθεί ως βάση δεδομένων, εάν έχει συγκεκριμένη δομή και λειτουργία αναζήτησης. Η βάση δεδομένων προστατεύεται με το γενικό δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας, εάν είναι πρωτότυπη ως προς την επιλογή ή διευθέτηση του περιεχομένου της είτε με το *sui generis* δικαίωμα του κατασκευαστή βάσης δεδομένων, που είναι ανεξάρτητο από το πρώτο. Ο κατασκευαστής έχει το δικαίωμα να απαγορεύει την εξαγωγή ή επαναχρησιμοποίηση του συνόλου ή ουσιώδους μέρους του περιεχομένου της βάσης δεδομένων, αξιολογούμενου ποσοτικά ή ποιοτικά, εάν η απόκτηση, ο έλεγχος ή η παρουσίαση του περιεχομένου της βάσης δεδομένων καταδεικνύουν ουσιώδη ποιοτική ή ποσοτική επένδυση.

⁵⁰ Guibault L., Quintais J.-P., ο.π., σ. 16 επ., J. de Beer, Burri M., ο.π., σ. 22 επ., Bently A. F. et al., ο.π., σ. 2 επ.

Έπειτα, ενδέχεται να προσβάλλεται το ηθικό δικαίωμα της αναγνώρισης της πατρότητας του έργου, της μείας του ονόματος του δημιουργού και της απαγόρευσης παραμόρφωσης του έργου.

Τέλος, ενδέχεται να προσβάλλονται τα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας ή να συνιστά απαγορευμένη πράξη κατά το δίκαιο του αθέμιτου ανταγωνισμού. Για παράδειγμα, η νομολογία έχει κρίνει ότι σύνδεσμος που παραπέμπει σε επαγγελματική ένωση, στην οποία η επιχείρηση δεν είναι μέλος, συνιστά παραπλανητική διαφήμιση.

2. Νομική αξιολόγηση της παροχής απλών συνδέσμων

Αυτό που επιζητεί κάθε παροχέας πληροφοριών στον ψηφιακό χώρο είναι όσο το δυνατόν μεγαλύτερη προβολή και διάδοση του περιεχομένου του. Από την άλλη πλευρά, δεν μπορεί να αγνοεί το γεγονός ότι η ιστοσελίδα του θα γίνεται αντικείμενο παραπομπής άλλων παροχέων πληροφοριών. Έτσι επιτυγχάνεται η ανεμπόδιστη ροή της πληροφορίας και η περιήγηση του χρήστη στο Διαδίκτυο. Συνακόλουθα, η χρήση του Διαδικτύου συνεπάγεται τη σιωπηρή συναίνεση (implied license) στη δημιουργία απλών συνδέσμων.

Επίσης, με την παραπομπή στην αρχική σελίδα ενός ιστοχώρου δεν υπάρχει αμφιβολία για την ταυτότητα του δημιουργού της ιστοσελίδας αυτής και επομένως, δεν προσβάλλεται το ηθικό δικαίωμα του δημιουργού. Ενδέχεται μόνο να συντρέξει προσβολή του δικαιώματος στην προσωπικότητα, αν δημιουργείται σύγχυση ως προς τη σχέση προσώπου της παραπεμπόμενης ιστοσελίδας με την ιστοσελίδα του συνδέσμου. Για παράδειγμα, λόγω της παραπομπής δημιουργείται υπόνοια για πολιτικές απόψεις ενός προσώπου.

Η κατασκευή της σιωπηρής συναίνεσης⁵¹ προέρχεται από τον χώρο της βιομηχανικής ιδιοκτησίας του 19ου αιώνα. Υποστηρίζει ότι, εφόσον ο δημιουργός επέλεξε την ελεύθερη διάθεση του έργου του στο κοινό, υπονοείται ότι έχει επιτρέψει και τις παραπομπές σε αυτό. Νομικό έρεισμα αυτής της κατασκευής μπορεί να είναι η καταχρηστική άσκηση δικαιώματος (281 ΑΚ), υπό την έννοια της απαγόρευσης αντιφατικής συμπεριφοράς. Δέχεται, όμως και κριτική⁵², διότι η παροχή άδειας στο ελληνικό δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας υπόκειται σε έγγραφο τύπο (14 Ν. 2121/1993), πράγμα το οποίο προβλέφθηκε ακριβώς για την προστασία

⁵¹ *Fischman Afori O.*, Implied License - An Emerging New Standard in Copyright Law, Santa Clara Computer and High Technology Law Journal, 2008 στις 26.11.2018 σε https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1266083

⁵² Σερενίδης Δ., ο.π., σ. 213 επ.

των συμφερόντων του δημιουργού, ως κατά κανόνα αδύναμου μέρους. Ακόμη και αν δεχθούμε ότι υφίσταται συναίνεση, ο δημιουργός μπορεί να επικαλεστεί ακυρότητά της.⁵³

3. Νομική αξιολόγηση της παροχής απώτερων συνδέσμων

Λόγω της παραπομπής σε μια κατώτερη ιεραρχικά σελίδα και όχι στην αρχική σελίδα του ιστοχώρου, ο κάτοχος της ιστοσελίδας χάνει έσοδα από τη διαφήμιση. Η διαφήμιση σε αυτές τις περιπτώσεις έχει συνήθως τη μορφή των banners, που τοποθετούνται στην αρχική σελίδα και περιέχουν συνδέσμους προς την ιστοσελίδα του διαφημιζόμενου. Μέσω των banners ο διαφημιζόμενος επιδιώκει να προσελκύσει χρήστες στη δική του ιστοσελίδα. Ο κάτοχος της ιστοσελίδας που φιλοξενεί τα banners αμείβεται ανάλογα με τον αριθμό επισκεπτών στη δική του ιστοσελίδα ή σε αυτήν του διαφημιζόμενου. Συνεπώς, δεν είναι προς το συμφέρον του κατόχου μιας ιστοσελίδας ο χρήστης να ξεκινάει την περιήγησή του από τις επιμέρους σελίδες και όχι από την αρχική.

Γι' αυτό η κρατούσα άποψη υποστηρίζει ότι εν προκειμένω η θεωρία της σιωπηρής συναίνεσης του δημιουργού δεν εφαρμόζεται. Οι απώτεροι σύνδεσμοι προσβάλλουν το περιουσιακό και ηθικό δικαίωμα του δημιουργού και είναι παράνομοι.⁵⁴

Βέβαια, από την άλλη πλευρά, η αποδοχή ότι η χρήση των απώτερων συνδέσμων αντίκειται γενικά στο δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας θα καθιστούσε παράνομες τις μηχανές αναζήτησης με τον τρόπο που λειτουργούν σήμερα, καθώς τα αποτελέσματα αναζήτησης που επιστρέφουν έχουν τη μορφή deep links. Δεδομένου ότι οι μηχανές αναζήτησης είναι το βασικό δομικό στοιχείο του Παγκόσμιου Ιστού, καθίσταται εμφανής η πρακτική σημασία του συγκεκριμένου ζητήματος.

Επίσης, ο κανόνας ότι ο δημιουργός έχει τεκμαιρόμενο συμφέρον να μην παρακάμπτεται η αρχική σελίδα, διότι χάνει διαφημιστικά έσοδα, δέχεται εξαίρεση για τις περιπτώσεις που δεν θεμελιώνεται έννομο συμφέρον από την απαγόρευση της απευθείας πρόσβασης σε σελίδα διάφορη της αρχικής. Στην πράξη αυτό συμβαίνει όταν προβάλλονται οι ίδιες διαφημίσεις και στον δικτυακό πόρο, στον οποίο αναφέρεται ο απώτερος σύνδεσμος. Πρακτική συνέπεια είναι η επίρριψη του βάρους απόδειξης της ύπαρξης συναίνεσης εκ μέρους των δικαιούχων στον

⁵³ *Ιγγλεζάκης Ι.*, Σύνδεσμοι (links) και πλαίσια (frames), ο.π., *Καράκωστας Ι.*, ο.π., σ. 112 επ.

⁵⁴ *Ιγγλεζάκης Ι.*, ο.π.

παροχέα του συνδέσμου. Η άποψη αυτή επικρίνεται κυρίως επειδή η κατασκευή της σιωπηρής συναίνεσης δεν έχει κάποιο νομικό έρεισμα στο ελληνικό δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας.⁵⁵

Σύμφωνα με άλλη προσέγγιση του ζητήματος⁵⁶, πρόκριμα για την αποδοχή της νομιμότητας ενός απώτερου συνδέσμου είναι η εξέταση του αντικειμένου της παραπομπής. Ειδικότερα, αν ο σύνδεσμος αναφέρεται στο σύνολο μιας ιστοσελίδας ή σε κάποιο στοιχείο της. Στην πρώτη περίπτωση, ο σύνδεσμος είναι νόμιμος, εφόσον ο δημιουργός της ιστοσελίδας δεν έχει απαγορεύσει την πρόσβαση σε αυτήν με τεχνικά μέσα. Στη δεύτερη περίπτωση, αν το συγκεκριμένο στοιχείο πληροί την προϋπόθεση της πρωτοτυπίας, προσβάλλονται τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας του δημιουργού. Δικαιολογητικοί λόγοι της διαφοροποίησης αυτής είναι ο κίνδυνος παραπλάνησης του κοινού για την προέλευση του έργου και η απαγόρευση παράκαμψης τυχόν κωδικών πρόσβασης.

Η εν λόγω προσέγγιση πάσχει και ως προς τις δύο συνιστώσες θεμελίωσής της. Το κριτήριο του κινδύνου παραπλάνησης ενδιαφέρει το δίκαιο του αθέμιτου ανταγωνισμού και όχι της πνευματικής ιδιοκτησίας. Επίσης, η χρήση κωδικών πρόσβασης προστατεύεται κατά τις διατάξεις περί παράκαμψης τεχνολογικών μέτρων προστασίας (άρ. 66Α Ν. 2121/1993). Κυρίως, όμως, η θέση αυτή παραγνωρίζει τη δομή ενός σύγχρονου δικτυακού τόπου, στην οποία μια ιστοσελίδα αποτελεί απλώς ένα αρχείο στην ίδια ιεραρχική βαθμίδα με τα υπόλοιπα αρχεία. Μάλιστα, το πρόκριμα της διάσπασης της ιστοσελίδας σε τμήματα συνεπάγεται σημαντικές δυσχέρειες, καθώς ενδέχεται να αποτελείται αποκλειστικά από ένα ενσωματωμένο (embedded) έργο ή να περιέχει ως τμήμα της άλλες ιστοσελίδες.

Επομένως, δεν απαιτείται άδεια του δικαιούχου για την τοποθέτηση απώτερου συνδέσμου, διότι η συγκεκριμένη πράξη δεν καταλαμβάνεται από τα απόλυτα δικαιώματα του δημιουργού. Δεν διενεργείται αναπαραγωγή, διότι ο σύνδεσμος περιέχει απλώς τη διαδικτυακή διεύθυνση, στην οποία το έργο είναι διαθέσιμο. Δεν προσβάλλεται το δικαίωμα διάθεσης στο κοινό, διότι η διάθεση συντελείται αποκλειστικά από τον διαχειριστή του διαδικτυακού τόπου, στον οποίο το έργο βρίσκεται αποθηκευμένο. Συνεπώς, δεν υφίσταται λόγος διαφορετικής μεταχείρισης των απώτερων συνδεσμών από τους απλούς, ήτοι η παράθεσή τους επιτρέπεται, εφόσον αναφέρονται σε νόμιμα δημοσιευμένο περιεχόμενο. Σε τελική ανάλυση, πρόσφορος τρόπος να ελέγξουν οι δικαιούχοι την πρόσβαση του κοινού στα έργα τους είναι η χρήση τεχνολογικών μέτρων προστασίας και όχι η απαγόρευση προβολής τους από συνδέσμους.

Επιπλέον, τυχόν υποχρέωση λήψης άδειας από τους δικαιούχους για την παράθεση απώτερου συνδέσμου θα παραγνώριζε θεμελιώδη δημόσια συμφέροντα, όπως η πρόσβαση του

⁵⁵ Σερενίδης Δ., ο.π., σ. 235 επ.

⁵⁶ Καράκωστας Ι., ο.π., σ. 141 επ.

κοινού στην πληροφορία και η επέκταση του Παγκόσμιου Ιστού. Εξάλλου, οι διαχειριστές ιστοτόπων επιδιώκουν την παραπομπή μέσω συνδέσμων όχι μόνο στις αρχικές τους σελίδες, αλλά σε οποιοδήποτε στοιχείο τους, ώστε να αυξάνεται ο αριθμός επισκεπτών. Επίσης, στην πράξη του σύγχρονου web design είναι σπάνιο να περιορίζονται οι διαφημίσεις μόνο στην αρχική σελίδα.⁵⁷

Ένας ακόμα προβληματισμός γύρω από την παράθεση απότερων συνδέσμων είναι η προσβολή του δικαιώματος του δημιουργού της βάσης δεδομένων, εφόσον η βάση είναι πρωτότυπη ή/και του *suí generis* δικαιώματος του κατασκευαστή βάσης δεδομένων. Ένας ιστότοπος είναι πολύ πιθανό να υπάγεται στον ορισμό της βάσης δεδομένων (άρ. 2 παρ. 2α Ν. 2121/1993). Όσον αφορά στο δικαίωμα του δημιουργού, θιγόμενη είναι η εξουσία της παρουσίασης της βάσης δεδομένων στο κοινό (άρ. 3 παρ. 3 περ. δ Ν. 2121/1993). Κατά την ορθότερη άποψη, το δικαίωμα αυτό ταυτίζεται με το δικαίωμα παρουσίασης στο κοινό των δημιουργών των λοιπών κατηγοριών έργων. Όσον αφορά στο δικαίωμα του κατασκευαστή, θιγόμενη είναι η εξουσία επαναχρησιμοποίησης του περιεχομένου της. Ο όρος επαναχρησιμοποίηση είναι αρκετά ευρύς και μπορεί να περιέχει τα δικαιώματα διανομής στο κοινό, εκμίσθωσης, διάθεσης στο κοινό από τον τόπο και στον χρόνο της επιλογής του κ.ά.

Από την άλλη πλευρά, ακόμα και αν αντικείμενο παραπομπής είναι πνευματικά δημιουργήματα, η παραβίαση αφορά μόνο τις εξουσίες επί της βάσης δεδομένων, με αποτέλεσμα οι δικαιούχοι των έργων να μην έχουν δικαίωμα να απαγορεύσουν την παράθεση συνδέσμων. Η θέση αυτή βασίζεται στο γεγονός ότι με την τοποθέτηση συνδέσμων δεν προσβάλλεται η εξουσία διάθεσης στο κοινό των έργων, αλλά μόνο η παρουσίασης της ίδιας της βάσης.

Προϋπόθεση για την εφαρμογή του δικαιώματος του κατασκευαστή είναι η πράξη επαναχρησιμοποίησης να αφορά το σύνολο ή ουσιώδες μέρος του δικτυακού τόπου, αξιολογούμενο ποιοτικά ή ποσοτικά. Αν οι σύνδεσμοι καλύπτουν επουσιώδες μέρος, προσαπαιτείται η επαναχρησιμοποίηση να διενεργείται επανειλημμένα και να έρχεται σε σύγκρουση με την κανονική εκμετάλλευση της βάσης ή να θίγει αδικαιολόγητα τα έννομα συμφέροντα του κατασκευαστή. Παρόλο που αντίστοιχη προϋπόθεση δεν τίθεται ρητά για το δικαίωμα του δημιουργού, γίνεται δεκτό ότι η πράξη προσβολής πρέπει να αναφέρεται σε μέρος της βάσης δεδομένων, τέτοιο ώστε να εκφράζεται αυτοτελώς η πρωτοτυπία της διάταξης του υλικού. Επομένως, το δικαίωμα παρουσίασης στο κοινό του δημιουργού μιας πρωτότυπης βάσης

⁵⁷ Δ. Σερενίδης, ο.π., σ. 235 επ.

δεδομένων θα παραβιάζεται μόνο όταν η παράθεση των συνδέσμων εκμεταλλεύεται κατ' ουσίαν την επιλογή ή διευθέτηση του περιεχομένου της.⁵⁸

4. Νομική αξιολόγηση της παροχής ενσωματωμένων συνδέσμων – πλαισίων

Αυτά τα δύο είδη συνδέσμων έχουν το κοινό ότι στην ιστοσελίδα που τους περιέχει ενσωματώνεται το περιεχόμενο της παραπεμπόμενης ιστοσελίδας, με αποτέλεσμα ο χρήστης να αμφιβάλλει για την ταυτότητα του δημιουργού.

Στους ενσωματωμένους συνδέσμους το περιεχόμενο της παραπεμπόμενης ιστοσελίδας δεν αποθηκεύεται στον διακομιστή της ιστοσελίδας που περιέχει τον σύνδεσμο, αλλά ενσωματώνεται σε αυτήν. Πληρούνται το πραγματικό της παραβίασης του δικαιώματος αναπαραγωγής, λόγω της συμβολής των παροχέων συνδέσμων στη διενέργεια των άνευ αδείας αναπαραγωγών από τους χρήστες. Από την άλλη πλευρά, υποστηρίζεται η άποψη ότι ο δημιουργός της ιστοσελίδας δεν προβαίνει σε αναπαραγωγή, διότι στον κεντρικό υπολογιστή, στον οποίο φιλοξενεί τον ιστότοπο, αποθηκεύει μόνο τον κώδικα που καλεί τα πνευματικά δημιουργήματα τρίτων από τους εξυπηρετητές στους οποίους είναι αποθηκευμένα.

Σύμφωνα με άλλη άποψη, η χρήση inline links υπάγεται αποκλειστικά στο δικαίωμα διάθεσης στο κοινό, διότι επιτρέπει την πρόσβαση του κοινού στα ενσωματωμένα πνευματικά δημιουργήματα από τόπο και χρόνο της επιλογής του. Βέβαια, δεν έχει πρακτική σημασία αν προσβάλλεται το δικαίωμα αναπαραγωγής ή διάθεσης στο κοινό, καθώς οι αστικές κυρώσεις είναι ίδιες και στις δύο περιπτώσεις. Σημασία θα είχε στην ποινική ευθύνη, στην οποία προσβολή του δικαιώματος αναπαραγωγής μπορεί να οδηγήσει σε διόγκωση των ποινικών κυρώσεων. Ακόμα και αν γίνει δεκτή η ταυτόχρονη παραβίαση και των δύο δικαιωμάτων, ορθότερο είναι να γίνει δεκτό ότι πρόκειται για φαινομενική συρροή, διότι η παραγωγή του αντιτύπου αποτέλεσε το αναγκαίο μέσο για τη διάθεση του έργου στο κοινό (αρχή της απορρόφησης).

Ως προς τα πλαίσια, μερίδα της θεωρίας υποστηρίζει ότι παραβιάζουν το δικαίωμα αναπαραγωγής, γιατί προϋποθέτουν την παραγωγή αντιγράφου. Άλλη άποψη υποστηρίζει ότι προσβάλλεται σωρευτικά και το δικαίωμα διασκευής, γιατί η ενσωμάτωση οδηγεί στη δημιουργία παράγωγου έργου. Η κρατούσα άποψη υποστηρίζει ότι η δημιουργία πλαισίων είναι παράνομη και δεν εφαρμόζεται η θεωρία της σιωπηρής συναίνεσης. Στην περίπτωση αυτή προσβάλλεται το δικαίωμα παρουσίασης στο κοινό, καθώς η αναπαραγωγή συντελείται από

⁵⁸ Σερενίδης Δ., ο.π., σ. 240 επ.

τους χρήστες και το ηθικό δικαίωμα του δημιουργού, λόγω μη αναφοράς της διεύθυνσης της παραπεμπόμενης ιστοσελίδας. Εξάλλου, όπου η αναπαραγωγή συνιστά προαπαιτούμενο της πράξης παρουσίασης στο κοινό, πρέπει να θεωρείται ως έλασσον. Περαιτέρω, με τη χρήση ξένων διακριτικών γνωρισμάτων παρέχεται η εντύπωση ότι αυτά αναφέρονται στα προϊόντα και υπηρεσίες του κατόχου της ιστοσελίδας που τα ενσωματώνει. Ακόμα, ο καταναλωτής παραπλανάται βάσει και του δικαίου αθέμιτου ανταγωνισμού και προστασίας του καταναλωτή (Ν. 146/1914, Ν. 2251/1994).⁵⁹

5. Παραπομπή σε έργο αναρτημένο με άδεια/ δίχως άδεια του δικαιούχου

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρ. 64Α Ν. 2121/1993, οι δικαιούχοι του δικαιώματος του δημιουργού ή συγγενικού δικαιώματος μπορούν να ζητήσουν τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων κατά των διαμεσολαβητών, οι υπηρεσίες των οποίων χρησιμοποιούνται από τρίτο για την προσβολή. Ως διαμεσολαβητής στην ουσία λειτουργεί και ο δημιουργός συνδέσμων.

Οι πράξεις του διαμεσολαβητή δεν μπορεί να είναι νομικά αδιάφορες, ιδίως όταν εν γνώσει του και σκοπίμως παρέχει τα μέσα για την προσβολή. Διάφορα Δικαστήρια χωρών ηπειρωτικού δικαίου επέλεξαν να αντιμετωπίσουν αυτό το ζήτημα με εφαρμογή διατάξεων γενικού δικαίου. Για παράδειγμα, υπόθεση IFPI v Beckers (Αμβέρσα): Ο ενδιαμέσος ήταν ένας μαθητής που παρείχε εν γνώσει και σκοπίμως συνδέσμους στην ιστοσελίδα του προς ιστοσελίδες τρίτων με παράνομα μουσικά αρχεία. Δηλαδή, παρείχε τα μέσα στους χρήστες για την προσβολή συγγενικών δικαιωμάτων των παραγωγών ηχογραφημάτων. Για να επιτευχθεί πρόσβαση σε μια ιστοσελίδα, πρέπει να είναι δυνατός ο εντοπισμός της. Ένας σύνδεσμος παρέχει ακριβώς αυτή την υπηρεσία. Ο δικαστής εν προκειμένω εφάρμοσε τη θεωρία της συνέργειας του ενδιαμέσου στην αδικοπραξία που τελείται από τους χρήστες. Επίσης, υπόθεση TONO v Bruvik (Νορβηγία): Ο φοιτητής κάτοχος της ιστοσελίδας “napster.no” παρείχε συνδέσμους προς ιστοσελίδες τρίτων με παράνομα μουσικά αρχεία. Το Δικαστήριο έκρινε ότι ευθυνόταν ως συνεργός στις προσβολές πνευματικής ιδιοκτησίας από τους χρήστες, διότι παρείχε εν γνώσει και σκοπίμως πρόσβαση σε μουσική χωρίς την άδεια των δικαιούχων. Ο ισχυρισμός του ότι τελούσε σε πλάνη δικαίου σχετικά με τη συνέργειά του σε ποινικά κολάσιμες πράξεις δεν ελήφθη υπόψη.

Επομένως, καθοριστική είναι η διάκριση ανάμεσα στην απλή παράθεση συνδέσμων, που προστατεύεται από την ελευθερία έκφρασης και την εν γνώσει παροχή πρόσβασης σε έργα

⁵⁹ *Ιγγλεζάκης Ι.*, Σύνδεσμοι (links) και πλαίσια (frames), ο.π., *Σερενίδης Δ.*, ο.π., σ. 249 επ., *Bently A. F. et al.*, ο.π., σ. 13

παρανόμως αναρτημένα. Στη δεύτερη περίπτωση ο παροχέας του συνδέσμου προσφέρει τα μέσα για την τέλεση της παράνομης αναπαραγωγής στον χρήστη και αφού δεν υπάρχει ειδικότερη διάταξη, μπορούν να τύχουν εφαρμογής οι γενικές διατάξεις της αδικοπραξίας. Το άρ. 914 ΑΚ ως λευκός κανόνας δικαίου παραπέμπει στο σύνολο των νόμων για τον χαρακτηρισμό μιας παράνομης πράξης. Έτσι, η συνέργεια στο ποινικό αδίκημα της προσβολής της πνευματικής ιδιοκτησίας μπορεί να συνιστά αδικοπραξία. Προφανώς, πρέπει να προηγείται μια αρχική πράξη προσβολής πνευματικής ιδιοκτησίας, ήτοι το περιεχόμενο της παραπεμπόμενης ιστοσελίδας να μην είναι αδειοδοτημένο από τους δικαιούχους, για να έχει έπειτα η παροχή συνδέσμου παράνομο χαρακτήρα. Το αντίθετο ισχύει στον αναλογικό κόσμο⁶⁰, όπου η παράθεση παραπομπής δεν μπορεί να θεωρηθεί παράνομη λόγω του αντικειμένου στο οποίο αναφέρεται, διότι δεν παρέχει δυνατότητα άμεσης πρόσβασης σε αυτό.

Πολλές φορές η λειτουργία των ιστοτόπων που παρέχουν συνδέσμους προς προστατευόμενα έργα, τα οποία έχουν αναρτηθεί παράνομα στο Διαδίκτυο, δεν εξαντλείται σε αυτό, ήτοι την απλή παράθεση των συνδέσμων. Υπό τον μανδύα μιας κοινότητας (forum), στην οποία η πρόσβαση κατά κανόνα είναι δυνατή με την εισαγωγή ονόματος χρήστη (username) και συνθηματικού (password), η δραστηριότητα των διαχειριστών επικεντρώνεται στην εξειδικευμένη παροχή συνδέσμων, οι οποίοι παραπέμπουν σε προστατευόμενα έργα, τα οποία έχουν αναρτηθεί στο Διαδίκτυο παράνομα. Για παράδειγμα, όσον αφορά σε οπτικοακουστικά έργα, η εξειδίκευση μπορεί να συνίσταται σε συνδέσμους που παραπέμπουν σε έργα υποτιτιλισμένα στη γλώσσα του κοινού, στο οποίο στοχεύουν. Οι διαχειριστές απευθύνονται με ενεργητικό τρόπο στους χρήστες και τους παρέχουν αναλυτικές οδηγίες χρήσης των συνδέσμων, με σκοπό την απόλαυση του ζητούμενου έργου. Επίσης, οι διαφημίσεις, που συχνά περιέχονται στους ιστότοπους, αφορούν κυρίως σε προϊόντα της οικείας αγοράς, στην οποία έχουν πρόσβαση οι χρήστες ή σε παράνομα διαδικτυακά παιχνίδια. Σε κάποιες περιπτώσεις, η παροχή συνδέσμων γίνεται έναντι ανταλλάγματος, το οποίο ζητείται υπό τη μορφή δωρεάς (donation).

Συνήθης ισχυρισμός διαχειριστών τέτοιων ιστοτόπων είναι ότι, λόγω της λειτουργίας τους ως forum, εφαρμόζονται οι ευεργετικές διατάξεις του π.δ. 131/2003 για το ηλεκτρονικό εμπόριο (Οδ. 2000/31) και ειδικότερα, η διάταξη του άρ. 13 για την αποθήκευση πληροφοριών εκ μέρους των χρηστών, για την οποία δεν ευθύνεται ο φορέας παροχής υπηρεσιών και του άρ. 14 για την έλλειψη γενικής υποχρέωσης ελέγχου των πληροφοριών που αποθηκεύονται. Ενίοτε, αυτοί οι ιστότοποι διαθέτουν και ένα σύστημα καταχώρησης συνδέσμων, μέσω του οποίου οι χρήστες μπορούν να υποβάλλουν νέους συνδέσμους. Ο υποβληθείς σύνδεσμος αποκτά τον τίτλο

⁶⁰ Σερενίδης Δ., ο.π., σ. 221 επ.

του εκάστοτε έργου, για παράδειγμα, και περιβάλλεται από σχετικό φωτογραφικό υλικό και άλλες πληροφορίες, όπως είδος, έτος παραγωγής κ.λπ.

Ένας άλλος ισχυρισμός διαχειριστών αυτών των ιστοτόπων είναι ότι ο ιστότοπός τους είναι μια απλή μηχανή αναζήτησης, όπως π.χ. η Google, με εξειδικευμένο όμως αντικείμενο. Αυτός ο ισχυρισμός δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Η Google ψάχνει τον παγκόσμιο ιστό και παρέχει γενικά αποτελέσματα και όχι απαραίτητα σε σχέση με προστατευόμενα έργα. Ο χρήστης της Google, για να εντοπίσει κάποιο προστατευόμενο έργο, πρέπει να ψάξει ενδότερα για το έργο που αναζητά. Αντίθετα, στους ιστοτόπους με συνδέσμους το σύστημα αναζήτησης λειτουργεί εσωτερικά, δηλαδή παρέχει όχι οποιοδήποτε αποτέλεσμα από τον παγκόσμιο ιστό, αλλά σύνδεσμο που περιέχεται εντός αυτών. Σε αντίθεση με την Google που δεν ευρετηριάζει ούτε κατηγοριοποιεί, οι ιστότοποι με συνδέσμους κάνουν ακριβώς αυτό με συνδέσμους που παραπέμπουν σε προστατευόμενα έργα, τα οποία κατά κανόνα έχουν αποθηκευτεί σε ιστοσελίδες τρίτων χωρίς άδεια των δικαιούχων. Για να αποκτήσουν πρόσβαση σε προστατευόμενα έργα οι χρήστες, θα πρέπει με κάποιον τρόπο να λάβουν γνώση των συνδέσμων. Αυτή ακριβώς τη γνώση προσφέρουν οι διαχειριστές των ιστοτόπων, μέσω των οποίων γνωστοποιούνται στο κοινό οι σύνδεσμοι. Λόγω της δραστήριας συμπεριφοράς των διαχειριστών, αναιρείται ο αξιολογικά ουδέτερος ρόλος των απλών δημιουργών ευρετηρίων πληροφοριών, τον οποίο συνήθως επικαλούνται και αναδεικνύεται ο ρόλος τους σαν μέσου για την παραβίαση των πνευματικών και συγγενικών δικαιωμάτων.⁶¹

Από τα ανωτέρω συνάγεται ο πολυδιάστατος και δραστήριος ρόλος των διαχειριστών, οι οποίοι με ελάχιστα διαχειριστικά έξοδα γίνονται ιδιοκτήτες κερδοφόρων «διαδικτυακών επιχειρήσεων».⁶²

Παράδειγμα από την ελληνική νομολογία παραπομπής σε περιεχόμενο αδειοδοτημένο συνιστά η ΜΠΑ 4042/2010. Στην απόφαση αυτή, Ο.Σ.Δ. μουσικών έργων διαχειρίζεται το περιουσιακό δικαίωμα ημεδαπών και αλλοδαπών πνευματικών δημιουργών, συνθετών και στιχουργών, δυνάμει συμβάσεων εκχωρήσεως με τους ημεδαπούς και συμβάσεων αμοιβαίας εκπροσώπησης με τις αντίστοιχες αλλοδαπές εταιρείες προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας. Ο Ο.Σ.Δ. τεκμαίρεται ότι έχει την αρμοδιότητα διαχείρισης των έργων, για τα οποία δηλώνει εγγράφως ότι του έχουν μεταβιβαστεί οι σχετικές εξουσίες, χωρίς να απαιτείται πλήρης απαρίθμηση των έργων, αλλά αρκεί η δειγματοληπτική αναφορά τους.

⁶¹ ΣυμβΠλημΞανθ 81/2013

⁶² Απόφαση LG Erfurt της 28.11.2002 στις 25.11.2018 σε <http://www.jurpc.de/jurpc/show?id=20030092>, βλ. και σχετικό σημ. Καλαβρουζιώτη Ντ., ο.π., σ. 196 επ., Βόσσορ Κ., Σημ.: Υπερσύνδεσμοι (Hyperlinks) και προσβολές της Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ο.π., σ. 81 επ.

Ο Ο.Σ.Δ. είχε καταρτίσει σύμβαση ραδιοφωνικής μετάδοσης με την καθ' ης εταιρία ιδιοκτήτρια ραδιοφωνικού σταθμού, με την οποία της έδινε την άδεια μετάδοσης αποκλειστικά στο ραδιόφωνο του ρεπερτορίου, το οποίο εκπροσωπεί. Η καθ' ης είχε συμβληθεί με την εταιρία «G», ιδιοκτήτρια της ιστοσελίδας «live24.gr», με αντικείμενο την άδεια από την καθ' ης να αναμεταδίδει η «G». Στη συνέχεια, η καθ' ης ανήρτησε σύνδεσμο στη δική της ιστοσελίδα, ο οποίος παρέπεμπε στο «live24.gr», το οποίο ψηφιακά αναμετέδιδε νομίμως το πρόγραμμα του ραδιοφωνικού σταθμού μέσω του «live24.gr». Αυτή υπήρξε μια συχνή πρακτική ραδιοφωνικών σταθμών, οι οποίοι δεν είχαν τα τεχνικά μέσα για την ψηφιακή εκμετάλλευση του προγράμματός τους.

Ο Ο.Σ.Δ. υπέβαλε αίτηση ασφαλιστικών μέτρων κατά της καθ' ης, λόγω του ότι η καθ' ης χωρίς την άδειά του ενέγραφε, αναπαρήγαγε, μετέδιδε, παρουσίαζε στο κοινό και καθιστούσε προσιτά μέσω ιστοσελίδας μουσικά έργα. Τα ασφαλιστικά μέτρα αφορούσαν τη ρύθμιση κατάστασης, ειδικότερα ο Ο.Σ.Δ. ζητούσε να υποχρεωθεί προσωρινά η καθ' ης να παραλείπει στο μέλλον τις πράξεις για τις οποίες κατηγορούνταν μέσω της ιστοσελίδας με ηλεκτρονική διεύθυνση ... ή οποιαδήποτε άλλη διεύθυνση, με απειλή χρηματικής ποινής €15.000 για κάθε παράβαση της απόφασης.

Το Δικαστήριο δέχθηκε, χωρίς τεχνική επεξήγηση, ότι η καθ' ης δεν προέβαινε σε εγγραφή, αναπαραγωγή, μετάδοση μουσικών έργων, αλλά σε ακουστική παρουσίαση στο κοινό και καθιστούσε τα έργα προσιτά στο κοινό με εντελώς διαφορετικό τρόπο από εκείνον που είχε συμφωνηθεί με τη σύμβαση ραδιοφωνικής μετάδοσης.⁶³

Δεν επηρέασε την κρίση του Δικαστηρίου το ότι το περιεχόμενο της παραπεμπόμενης ιστοσελίδας ήταν αδειοδοτημένο. Συνάγεται από αυτό ότι ο παροχέας συνδέσμων θα πρέπει να καταβάλλει πάντοτε αμοιβές στους δικαιούχους, με αποτέλεσμα οι σύνδεσμοι να καθίστανται απαγορευμένη πρακτική. Αυτή η παραδοχή θα είχε καταστροφικές συνέπειες για τη λειτουργία του διαδικτύου και θα περιόριζε υπέρμετρα την ελευθερία της έκφρασης. Επίσης, θα σήμαινε ότι για την ίδια μία χρήση (ταυτόχρονη αναμετάδοση του προγράμματος ραδιοφωνικού σταθμού μέσω διαδικτύου) καταβάλλεται διπλή αμοιβή στον Ο.Σ.Δ. από τον ιδιοκτήτη της σελίδας που παραπέμπει και από τον ιδιοκτήτη της σελίδας που πραγματοποιεί τη χρήση.⁶⁴

6. Ευθύνη από τοποθέτηση μεμονωμένων συνδέσμων

⁶³ ΔiMEE 2011 , σ. 195

⁶⁴ βλ. σχετικό σημ. *Καλαβρουζιώτη Ντ.*, ο.π., σ. 196 επ.

Όσον αφορά στους μεμονωμένους συνδέσμους, ήτοι που δεν παράγονται αυτόματα, αλλά τοποθετούνται χειροκίνητα σε μια ιστοσελίδα, αρκεί απλή αμέλεια για τη στοιχειοθέτηση υπαιτιότητας. Αυτός που παραθέτει τον σύνδεσμο οφείλει να ελέγξει, αν το έργο διατίθεται χωρίς άδεια του δικαιούχου. Έλεγχος απαιτείται μόνο στις περιπτώσεις που η παρανομία είναι εμφανής, όπως όταν οι ιστότοποι στους οποίους γίνεται παραπομπή είναι γνωστοί για πειρατική διακίνηση πνευματικών δημιουργημάτων. Όταν η διαπίστωση παρανομίας είναι δυσχερής, δεν καταλογίζεται υπαιτιότητα, διότι διαφορετικά θα καταλήγαμε σε αντικειμενική ευθύνη. Για παράδειγμα, η παράθεση συνδέσμου σε έργο παράνομα αναρτημένο στο YouTube, πρέπει να κριθεί ως καταρχήν ανυπαίτια, διότι πρόκειται για «user generated site», στο οποίο η μεταφόρτωση των έργων γίνεται συχνά από τους ίδιους τους δικαιούχους ή με συναίνεσή τους. Θεμελίωση υπαιτιότητας δεν αποκλείεται, εφόσον είχαν υποπέσει πρόσθετα περιστατικά στην αντίληψη του δράστη, π.χ. δημοσιογραφική είδηση για διάρρευση έργου στο Διαδίκτυο.

Το πρότυπο επιμέλειας καθορίζεται βάσει του μέσου εκπροσώπου του οικείου συναλλακτικού κλάδου (αντικειμενικοποιημένη αμέλεια, 330 ΑΚ). Για παράδειγμα, σύνδεσμος παραπέμπει σε ιστότοπο από τον οποίο διατίθεται μουσικό έργο χωρίς άδεια. Από διαχειριστή ηλεκτρονικού καταστήματος αναμένεται μεγαλύτερος βαθμός επιμέλειας κατά τον έλεγχο τυχόν προσβολών της πνευματικής ιδιοκτησίας, σε σύγκριση με χρήστη που έκανε καταχώρηση σε μουσικό forum. Κείμενο που προειδοποιεί τον χρήστη ότι ο διαχειριστής της ιστοσελίδας δεν φέρει ευθύνη για τυχόν παρανομία του αντικειμένου παραπομπής, κατά την ορθότερη άποψη, δεν ασκεί επιρροή για την κατάφαση υπαιτιότητας.

7. Ευθύνη των μεσαζόντων που παρέχουν υπηρεσίες αναζήτησης

Στον αντίποδα βρίσκεται η ευθύνη των μεσαζόντων που παρέχουν υπηρεσίες αναζήτησης βασιζόμενες στην αυτοματοποιημένη παραγωγή συνδέσμων. Οι μεσαζόντες αυτοί καλούνται πάροχοι μέσω εντοπισμού πληροφοριών («information location tools»). Παρόλο που η τεχνολογία οδηγεί θεωρητικά στην αποδιαμεσολάβηση, δεδομένου ότι επιτρέπει στον δημιουργό να διαθέτει μόνος του τα έργα του, η απευθείας σύνδεση του δημιουργού με το κοινό πρακτικά είναι προβληματική. Ο χρήστης δυσκολεύεται να έρθει σε επαφή με τον δημιουργό αναζητώντας προσωπικές ιστοσελίδες.

Λόγω του όγκου των δικτυακών τόπων από τους οποίους αντλούν μεταδεδομένα, καθίσταται αδύνατος ο έλεγχος του περιεχομένου στο οποίο αναφέρονται οι παραπομπές. Το πιο διαδεδομένο παράδειγμα είναι οι μηχανές αναζήτησης. Είναι υπηρεσίες που επιτρέπουν την αναζήτηση δικτυακών πόρων στον παγκόσμιο ιστό με τη χρήση λέξεων-κλειδιών. Οι πιο

δημοφιλείς σήμερα μηχανές αναζήτησης είναι οι «Google», «Yahoo», «Bing». Παραδείγματα εξειδικευμένων μηχανών αναζήτησης είναι οι «WestLaw», «Quicklaw». Οι μηχανές αναζήτησης συγκεντρώνουν με ειδικά προγράμματα (web crawlers) πληροφορίες σε προγενέστερο χρόνο και τις τοποθετούν σε βάσεις δεδομένων. Στην πραγματικότητα, τα αποτελέσματα των μηχανών αναζήτησης αντλούνται από τις δικές τους βάσεις δεδομένων. Συνεπώς, κριτήρια για τη νομιμότητα αυτού του είδους υπηρεσιών είναι το μέγεθος των δεδομένων επί των οποίων εκτελούν αναζήτηση και αν οι παραπομπές έχουν συγκεκριμένη θεματική. Οι μηχανές αναζήτησης γενικού σκοπού δεν ευθύνονται καταρχήν, αν οι παραγόμενοι σύνδεσμοι παραπέμπουν σε παράνομο περιεχόμενο. Δεν αποκλείεται η υποχρέωση προληπτικού ελέγχου στην περίπτωση των εξειδικευμένων μηχανών αναζήτησης (π.χ. findlaw.com). Αν ο όγκος των δικτυακών πόρων είναι περιορισμένος ή αν το θεματολόγιο των αντικειμένων παραπομπής είναι ύποπτο για παράνομο περιεχόμενο, ο φορέας παροχής υπηρεσιών οφείλει να ελέγξει τη νομιμότητα των παραπομπών που διενεργεί. Σε κάθε περίπτωση, είναι υποχρεωμένος να αφαιρεί τους συνδέσμους για τους οποίους έλαβε γνώση ότι παραπέμπουν σε παράνομο περιεχόμενο.

Για παράδειγμα, στην υπόθεση *Perfect 10 Inc. v. Google Inc.*, WL 1428632 (9th Cir. 2007), το αμερικάνικο Δικαστήριο έκρινε ότι μπορεί να καταλογιστεί contributory liability σε βάρος της Google, εφόσον γνώριζε ότι οι σύνδεσμοι παρέπεμπαν σε παράνομο περιεχόμενο, μπορούσε να λάβει απλά μέτρα για την παύση της προσβολής, αλλά παρέλειψε.

Άλλο παράδειγμα από την ελληνική νομολογία είναι η απόφαση ΤρΠλημΚικ 965/2010. Στην υπόθεση αυτή, ο κατηγορούμενος είναι ιδιοκτήτης και διαχειριστής ιστοσελίδας. Αντικείμενο της ιστοσελίδας είναι η κατηγοριοποίηση και ευρετηριασμός ελληνικών ταινιών και σειρών, όχι όμως και η αναπαραγωγή τους μέσω αυτής της ιστοσελίδας. Αντί αυτού, η ιστοσελίδα παρέχει συνδέσμους, τους οποίους χρησιμοποιεί ο χρήστης, προκειμένου να μεταβεί στην ιστοσελίδα, που βρίσκεται αποθηκευμένη η ταινία/σειρά, στην οποία θα γίνει και η αναπαραγωγή της.

Το Δικαστήριο δέχθηκε ότι η ιστοσελίδα του κατηγορουμένου αποτελεί κατ' ουσίαν μια μηχανή αναζήτησης, όπως πολλές άλλες, π.χ. Google, με τη διαφορά ότι το αντικείμενό της είναι εξειδικευμένο, καθότι η κατηγοριοποίηση και ευρετηριασμός των ταινιών/σειρών είναι πληρέστεροι από ό,τι σε άλλες ιστοσελίδες. Εξάλλου, οι πληροφορίες που συλλέγει η ιστοσελίδα είναι δημόσιες, υπό την έννοια ότι ο χρήστης μπορεί να παρακολουθήσει ταινίες/σειρές χωρίς τη μεσολάβηση της ιστοσελίδας του κατηγορουμένου. Περαιτέρω, το οικονομικό όφελος που αποκομίζει ο κατηγορούμενος συνίσταται σε έσοδα από διαφημίσεις που καταχωρούνται στην ιστοσελίδα του.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι η συμπεριφορά του κατηγορουμένου δεν συνιστούσε αξιόποινη πράξη του άρ. 66 του Ν. 2121/1993, διότι δεν αποθήκευε στην ιστοσελίδα του τις ταινίες/σειρές, αλλά διευκόλυνε την πρόσβαση στις ιστοσελίδες που κατέχουν τα σχετικά αρχεία, στις οποίες είναι δυνατή η αναπαραγωγή τους. Αντιθέτως, αυτές οι τελευταίες ιστοσελίδες οφείλουν να συμμορφώνονται με τις διατάξεις του Ν. 2121/1993, κάτι που όμως δεν ήταν εφικτό να ελεγχθεί από τον κατηγορούμενο ούτε από οποιονδήποτε άλλο χρήστη.⁶⁵

Η ποινική απόφαση κατέληξε στο συμπέρασμα ότι εφόσον ο κατηγορούμενος δεν αναπαρήγαγε τα αρχεία αλλά απλά διευκόλυνε την πρόσβαση, δεν πληρούνταν η αντικειμενική υπόσταση της προσβολής της πνευματικής ιδιοκτησίας και τον αθώωσε. Ορθή η παραδοχή ότι η πράξη του κατηγορουμένου δεν πληρούσε την αντικειμενική υπόσταση, όμως το Δικαστήριο δεν την αξιολόγησε συνολικά, ώστε να κρίνει μήπως ευθύνεται για παροχή συνδρομής κατά την τέλεση άδικης πράξης (47 ΠΚ). Είναι αμφίβολο αν οι χρήστες θα μπορούσαν να εντοπίσουν όλα τα επεισόδια μιας σειράς διάσπαρτα στο διαδίκτυο, οπότε ο κατηγορούμενος παρείχε το μέσο για την τέλεση της παράνομης πράξης.⁶⁶

Ούτε στην ελληνική ούτε στην κοινοτική νομοθεσία ρυθμίζεται η ευθύνη των φορέων παροχής υπηρεσιών διαδικτύου. Αντιθέτως, το βορειοαμερικανικό δίκαιο προβλέπει ρητά τον περιορισμό της ευθύνης τους. Ο DMCA (Digital Millennium Copyright Act, νόμος των Η.Π.Α. του 1998) προσεγγίζει την ευθύνη των μεσαζόντων στο Διαδίκτυο μόνο ως προς τα εργαλεία εντοπισμού πληροφοριών, τα οποία παραπέμπουν σε υλικό που προσβάλλει δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας. Οι μεσάζοντες μπορούν να αποφύγουν την ευθύνη, εάν αποδείξουν ότι α) δεν είχαν γνώση ότι οι δικτυακοί πόροι στους οποίους παρέπεμψαν παραβίαζαν δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, β) είχαν άγνοια γεγονότων, τα οποία καθιστούσαν προφανή την προσβολή, γ) σε περίπτωση απόκτησης τέτοιας γνώσης, αφαίρεσαν άμεσα την παραπομπή και δ) δεν είχαν οικονομικό όφελος από την προσβολή των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Ωστόσο, η ανομοιογένεια δικαίου ως προς την ευθύνη των μεσαζόντων προκαλεί ανασφάλεια, ειδικά στους παρόχους των οποίων οι υπηρεσίες δεν γνωρίζουν εθνικά σύνορα.⁶⁷

Οι σύγχρονες μέθοδοι δημιουργίας δυναμικών ιστοσελίδων έχουν καταστήσει εύκολη την αυτόματη παραγωγή συνδέσμων και σε υπηρεσίες που δεν είναι μηχανές αναζήτησης, όπως ο ιστοχώρος «Wikipedia», στον οποίο λέξεις μέσα στα άρθρα μετατρέπονται από το ίδιο το

⁶⁵ ΔιΜΕΕ 2011, σ. 194

⁶⁶ βλ. σχετικό σημ. *Καλαβρουζιώτη Ντ.*, ο.π., σ. 196 επ.

⁶⁷ *Σερενίδης Δ.*, ο.π., σ. 222 επ.

πρόγραμμα, που κατασκευάζει τις ιστοσελίδες, σε συνδέσμους που παραπέμπουν σε λήμματα της ηλεκτρονικής εγκυκλοπαίδειας.⁶⁸

8. Ευθύνη διαχειριστή και ευθύνη ISP σε peer to peer δίκτυα

Οι διαχειριστές αυτών των δικτύων, ως μεσάζοντες⁶⁹, παρόλο που δεν προβαίνουν οι ίδιοι σε πράξεις διανομής, συμμετέχουν στην προσβολή δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας με το να υποδεικνύουν έργα, τα οποία διατίθενται προς μεταφόρτωση από τους χρήστες χωρίς την άδεια των δικαιούχων.

Τα p2p δίκτυα διακρίνονται σε κατηγορίες:

α) Η πρώτη κατηγορία είναι το **κεντρικό μοντέλο**, με έναν κεντρικό εξυπηρετητή (server), τύπου Napster. Η αμερικανική νομολογία είναι σαφώς υπέρ του παράνομου χαρακτήρα τους. Η πύση του Napster (A&M Records, Inc. v. Napster, Inc., 239 F. 3d 1004, CA9 2001) βασίστηκε στη συνδρομή της υπηρεσίας στην παράνομη διακίνηση έργων μέσω της παραπομπής στους υπολογιστές, στους οποίους ήταν αποθηκευμένα. Ο κεντρικός εξυπηρετητής (server) του Napster δεν φιλοξενούσε ο ίδιος τα αρχεία. Τηρούσε μόνο ευρετήριο με τις απαραίτητες πληροφορίες για την ανεύρεση της τοποθεσίας των αρχείων. Μόνο η διαχείριση ήταν κεντρική. Το πρόγραμμα Napster αφού εγκαθίστατο δωρεάν στον υπολογιστή του χρήστη, τον μετέτρεπε σε κομμάτι της παγκόσμιας κοινότητάς του. Όποτε ένα μέλος συνδεόταν στο Διαδίκτυο, εύρισκε πάντοτε άλλα μέλη επίσης σε σύνδεση και έτσι αντάλλαζαν τραγούδια. Δηλαδή, η εταιρία Napster ήταν ο συνδετικός κρίκος μεταξύ των μελών-χρηστών. Ωστόσο, το Δικαστήριο έκρινε ότι η Napster εν γνώσει της ενθάρρυνε, παρείχε τα μέσα για την προσβολή, από την οποία αποκόμιζε οικονομικό όφελος και δεν είχε λάβει μέτρα για αποτροπή των προσβολών αυτών. Έτσι θεμελιώθηκε το contributory infringement.

Από την υπόθεση Napster, η οποία αποτέλεσε την πρώτη σε αυτό τον τομέα, το λογισμικό p2p εξελίχθηκε, με σημείο αιχμής τον τρόπο σύνδεσης των κόμβων του δικτύου. Στη συνέχεια, προέκυψαν πιο εξελιγμένες γενεές λογισμικών, όπως τα “Kazaa”, “Grokster” και “Morpheus”. Τα λογισμικά αυτά βρέθηκαν επίσης στο στόχαστρο. Το Δικαστήριο καταλόγισε στους διανομείς τους την προσβολή της πνευματικής ιδιοκτησίας που τελέσθηκε από τους χρήστες, διότι οι διανομείς γνώριζαν ότι οι χρήστες χρησιμοποιούσαν το λογισμικό για παράνομη ανταλλαγή προστατευόμενου περιεχομένου και επιδίωκαν την εγκατάστασή του σε

⁶⁸ Σερενίδης Δ., ο.π., σ. 212 επ.

⁶⁹ <https://isohunts.to/>, <https://torrentz.io/>, <https://yts.am/>, <https://www.limetorrents.info/> κ.ά.

όσο το δυνατό περισσότερους υπολογιστές, προκειμένου οι εταιρίες να εισπράξουν μεγάλα ποσά από διαφημίσεις, χωρίς να λαμβάνουν κατάλληλα τεχνολογικά μέτρα, για να αποτρέψουν την παράνομη ανταλλαγή.

β) Η δεύτερη κατηγορία είναι το **υβριδικό p2p δίκτυο**, το οποίο συνδυάζει το αποκεντρωμένο μοντέλο με μια ιεραρχία χρηστών για την αύξηση της αποτελεσματικότητας του δικτύου.

γ) Η τρίτη κατηγορία είναι οι εξειδικευμένες μηχανές αναζήτησης αρχείων, τα οποία διανέμονται μέσω **αποκεντρωμένων p2p δικτύων**. Η ανταλλαγή αρχείων μεταξύ των χρηστών είναι άμεση, με τη χρήση ειδικού λογισμικού, χωρίς μεσολάβηση κεντρικού εξυπηρετητή (server), ήτοι χωρίς κεντρική διαχείριση. Οι χρήστες κατεβάζουν μέσω Διαδικτύου ψηφιακά αρχεία, τα οποία είναι αποθηκευμένα στον προσωπικό Η/Υ άλλου χρήστη. Η κατάφαση ευθύνης εδώ έχει μεγαλύτερες δυσχέρειες. Τα p2p πρωτόκολλα των επόμενων γενεών φρόντισαν να απαλλαγθούν από τα προβλήματα των προηγούμενων. Έτσι, πέτυχαν την απεμπλοκή των μεσαζόντων από τη διακίνηση των έργων, ώστε η παύση λειτουργίας οποιουδήποτε εξ αυτών να μην σημαίνει την κατάργηση του δικτύου. Ωστόσο, παραμένει η υποχρέωση των μηχανών αναζήτησης ειδικού σκοπού να κάνουν προληπτικό έλεγχο του περιεχομένου στο οποίο παραπέμπουν, διότι το εύρος των αντικειμένων παραπομπής είναι περιορισμένο, ενώ στην πράξη η πλειονότητά τους παραβιάζει δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας.

Η νομολογία πάνω σε αυτή την κατηγορία φορέων παροχής υπηρεσιών παρουσιάζει διακυμάνσεις. Στην υπόθεση Sharemula, Provincial Court of Madrid, 19-9-2008, το Δικαστήριο έκρινε ότι ο ιστότοπος Sharemula.com, ο οποίος παρείχε υπηρεσίες αναζήτησης συνδέσμων προς ανταλλασσόμενα αρχεία μέσω p2p δικτύου δεύτερης γενιάς, δεν προσέβαλε τα δικαιώματα του δημιουργού, επειδή οι σύνδεσμοι δεν περιείχαν έργα, αλλά παρέπεμπαν σε αυτά.

Αντίθετα, στην υπόθεση infosp, Ισπανικό Ποινικό Δικαστήριο υπ' αριθμ. 1, 10-4-2009, ο διαχειριστής του ιστοτόπου infosp.com καταδικάστηκε σε 6 μήνες φυλάκιση. Παρόλο ότι έγινε δεκτό ότι η παροχή συνδέσμων προς έργα που διαμοιράζονται παράνομα δεν ισοδυναμεί με αναπαραγωγή, έκρινε ένοχο τον κατηγορούμενο, λόγω προσβολής του περιουσιακού δικαιώματος του δημιουργού, επειδή αποκόμιζε κέρδος από τις διαφημίσεις στον ιστότοπο.

Ομοίως, στην υπόθεση Columbia Pictures Industries, Inc. v. Bunnell, 2008 U.S. Dist. LEXIS 63227 (C.D. Cal. July 10, 2008), οι διαχειριστές του ιστοτόπου TorrentSpy.com κρίθηκε ότι υπέχουν secondary liability για παραβίαση του copyright. Τον Μάρτιο του 2008 ο ιστότοπος έκλεισε με πρωτοβουλία των διαχειριστών του.

Ενδιαφέρουσα ήταν η κίνηση των διαχειριστών του ιστοτόπου IsoHunt.com να στραφούν εκείνοι κατά της τότε Canadian Recording Industry Association⁷⁰ για έκδοση αναγνωριστικής απόφασης, η οποία θα διακήρυσσε τη νομιμότητα της λειτουργίας του ιστοτόπου. Το Δικαστήριο απέρριψε το αίτημα αυτό και διέταξε να γίνει κανονική δίκη. Οι διαχειριστές εναντιώθηκαν σε αυτή την απόφαση του Δικαστηρίου, όμως η έφεσή τους απορρίφθηκε επίσης. Τελικά οι διαχειριστές κατέθεσαν αγωγή με το ανωτέρω αναγνωριστικό αίτημα στα τέλη του 2009. Το IsoHunt.com αποφάσισε να παύσει τη λειτουργία του το 2013.

Στην Ευρώπη οι πιο σημαντικές δικαστικές διαμάχες αφορούν τη μηχανή αναζήτησης torrent Mininova.org και το tracker site PirateBay.org σε Ολλανδία και Σουηδία αντίστοιχα. Στην υπόθεση Mininova (BREIN v. Mininova, District Court of Utrecht (Rb. Utrecht), LJN BJ6008, 250077/HA ZA 08-1124, 26-8-2009) το Δικαστήριο έκρινε ότι η λειτουργία του ιστοτόπου παραβιάζει τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας των μελών του ενάγοντος Οργανισμού Συλλογικής Διαχείρισης BREIN. Οι διαχειριστές διατάχθηκαν να αφαιρέσουν όλες τις παραπομπές σε προστατευόμενα έργα. Το Δικαστήριο ενέμεινε στο γεγονός ότι οι συντονιστές της μηχανής αναζήτησης γνώριζαν ότι προσέβαλλαν δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, αλλά δεν λάμβαναν μέτρα. Αντίθετα, αφαιρούσαν ταχύτατα παραπομπές προς άλλους τύπους αρχείων, που περιείχαν ιούς ή πορνογραφικό υλικό. Οι συντονιστές εργαζόνταν εθελοντικά πάνω στην αφαίρεση παραπομπών προς επιβλαβή ή παράνομα αρχεία και θεωρήθηκαν προστηθέντες των εναγομένων διαχειριστών. Επίσης, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι εναγόμενοι δεν είχαν παθητικό χαρακτήρα στη διάθεση των έργων, επομένως δεν μπορούσαν να επικαλεστούν και υπαχθούν στο άρ. 14 της Οδ. 2000/31 για τους φορείς παροχής υπηρεσιών φιλοξενίας. Οι διαχειριστές δεν άσκησαν έφεση, αλλά μεταρρύθμισαν το μοντέλο λειτουργίας του ιστοτόπου, απαιτώντας οι χρήστες που κάνουν upload των torrents να αποδεικνύουν ότι είναι δικαιούχοι των έργων προς διάθεση.

Η υπόθεση Pirate Bay⁷¹ είχε θετικό πρόσημο για τους κατόχους δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι οι διαχειριστές δεν προσέβαλλαν άμεσα τα δικαιώματα των εναγόντων, αφού οι κεντρικοί εξυπηρετητές (servers) του PirateBay δεν αποθήκευαν ούτε μεσολαβούσαν κατά τη διανομή πνευματικών δημιουργημάτων. Η κατάφαση της ευθύνης βασίστηκε στη συνδρομή από μέρους τους μέσω της συντήρησης του tracker server και της παραγωγής συνδέσμων. Επίσης, τους καταλογίστηκε δόλος, διότι

⁷⁰ https://en.wikipedia.org/wiki/Music_Canada#Legal_actions

⁷¹ *Kiss J.*, The Pirate Bay trial: guilty verdict, Swedish court sentences four co-founders of notorious download site The Pirate Bay to a year in jail and a \$3.6m fine, 17 April 2009, στις 25.11.2018 σε <https://www.theguardian.com/technology/2009/apr/17/the-pirate-bay-trial-guilty-verdict>

επιδίωξαν την παραβίαση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας εκ μέρους των χρηστών τους, προκειμένου να αποκομίσουν διαφημιστικά έσοδα.

Γενικά, η αρχιτεκτονική των δικτύων αυτών καθιστά δυσχερή τον προσδιορισμό ενός κεντρικού υπεύθυνου, ενώ και η δραστηριότητα των μεμονωμένων χρηστών ενσωματώνεται σε μια σύνθετη διαδικασία, η οποία δύσκολα αναλύεται σε διακριτές πράξεις εκμετάλλευσης.⁷²

Συνεπώς και κατόπιν των ανωτέρω, παρατηρείται ότι οι δικαιούχοι στράφηκαν αρχικά κατά των διανομέων λογισμικού. Ωστόσο, το λογισμικό είχε ταυτόχρονα και τόσες άλλες νόμιμες χρήσεις. Επίσης, τα δίκτυα άρχισαν να αποκεντρώνονται. Έτσι, οι δικαιούχοι στράφηκαν κατά των χρηστών. Οι καταναλωτές γίνονται διανομείς και δεν έχουν παθητικό ρόλο. Μπορεί καθένας τους να βρίσκεται στον ιδιωτικό χώρο του, αλλά ως σύνολο χρηστών κινούνται πέρα από τον στενό κύκλο της οικογένειας ή του άμεσου κοινωνικού περιβάλλοντος. Άρα, δεν εμπίπτουν στην εξαίρεση της αναπαραγωγής για ιδιωτική χρήση. Αντίστοιχη λογική εφαρμόζεται για χρήση τηλεόρασης στα δωμάτια ξενοδοχείων· οι πελάτες ως σύνολο είναι “κοινό”, παρόλο που το δωμάτιο του καθενός αποτελεί ιδιωτικό χώρο. Ο καταναλωτής δεν περιορίζεται στην αναπαραγωγή για ιδιωτική χρήση, αλλά προβαίνει σε ανταλλαγή με τους υπόλοιπους χρήστες, που συνιστούν κοινό. Η αντίδραση των χρηστών απέναντι σε αυτή την τάση είναι έντονη και όλο και πιο οργανωμένη.

Παρόλη την αντίδρασή τους, αυτή η ανταλλαγή αρχείων δεν περνάει το τεστ των τριών σταδίων. Η ελευθερία αναπαραγωγής εμποδίζει την κανονική εκμετάλλευση του έργου και θίγει αδικαιολόγητα τα έννομα συμφέροντα του δικαιούχου, διότι εκμηδενίζει την αγορά των πνευματικών έργων και τα καθιστά αντικείμενο συλλογικής χρήσης χωρίς την άδεια του δικαιούχου. Μια λύση είναι η ανταλλαγή αρχείων μέσω peer to peer, υπό την προϋπόθεση καταβολής εύλογης αμοιβής από τον πάροχο υπηρεσιών, με μικρή επιβάρυνση στα τέλη συνδρομής των χρηστών και η οποία θα εισπράττεται από Ο.Σ.Δ.

Ένα άλλο ζήτημα που έχει απασχολήσει στο πλαίσιο ανταλλαγής παράνομων αρχείων σε p2p δίκτυα είναι ο ρόλος των φορέων παροχής διαδικτυακών υπηρεσιών (Internet Service

⁷² Σερενίδης Δ., ο.π., σ. 229 επ., Δεληγιάννη Ε., ο.π., σ. 480 επ., Καλλινίκου Δ., Πνευματική Ιδιοκτησία και βιβλιοθήκες, 2007, σ. 210 επ., Καράκωστας Ι., ο.π., σ. 114 επ., Παναγιωτίδου, Υπόθεση Napster και προστασία των δικαιωμάτων των δημιουργών και των συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας υπό το πρίσμα της Οδηγίας 2001/29/ΕΚ, ΔΕΕ 2002, σ. 485 επ., Καλλινίκου Δ., Πνευματική Ιδιοκτησία και Συγγενικά Δικαιώματα, ο.π., σ. 147 επ.

Providers - ISPs)⁷³. Το ζήτημα της ευθύνης των ISPs σε προσβολές πνευματικής ιδιοκτησίας είναι από τα πλέον αμφιλεγόμενα ζητήματα.

Στο κατέβασμα (download) περιεχομένου λαμβάνει χώρα αναπαραγωγή του και συνεπώς προσβάλλεται το περιουσιακό δικαίωμα της πνευματικής ιδιοκτησίας. Το ανέβασμα στο δίκτυο (upload) προσβάλλει το δικαίωμα παρουσίασης του περιεχομένου στο κοινό.⁷⁴

Γενικά, το πρόβλημα ανεύρεσης του δράστη στο Διαδίκτυο είναι μεγάλο, καθώς οι χρήστες απολαμβάνουν του προνομίου της ανωνυμίας σε πολύ σημαντικό βαθμό. Στην ουσία μόνο ο παροχέας πρόσβασης παραμένει φανερός. Γι' αυτό και το άρ. 13 του π.δ. 131/2003 (ενσωμάτωση της Οδ. 2000/31 για το Ηλεκτρονικό Εμπόριο) απαλλάσσει τους παρόχους πρόσβασης στο Διαδίκτυο της ευθύνης για το περιεχόμενο τρίτων, υπό τον όρο ότι ο πάροχος δεν γνωρίζει πραγματικά το παράνομο του περιεχομένου και ότι μόλις αντιληφθεί την παρανομία, καθιστά την πρόσβαση στο εν λόγω περιεχόμενο αδύνατη.

Βέβαια, το άρ. 64Α Ν. 2121/1993 (άρ. 8 παρ. 3 της Οδ. 2001/29) δίνει τη δυνατότητα λήψης ασφαλιστικών μέτρων κατά των διαμεσολαβητών γενικά, άρα και των ISPs ειδικά. Αυτή η διάταξη αντιμετωπίζει ένα σημαντικό πρόβλημα των δικαιούχων στα δίκτυα p2p, διότι βάσει των ανωτέρω οι φορείς παροχής υπηρεσιών δεν έχουν υποχρέωση ελέγχου. Η δυνατότητα αυτή στηρίζεται στην αρχή της ευθύνης εκείνου του μέρους με δικαίωμα και δυνατότητα ελέγχου, το οποίο, όντας σε συναλλακτική σχέση με τους παραβάτες, ήταν σε θέση να γνωρίζει την ταυτότητα και τις δραστηριότητές τους και όφειλε να σταματήσει τυχόν παράνομες δραστηριότητες, αντί του αμέτοχου κι ανυπεράσπιστου δικαιούχου πνευματικής ιδιοκτησίας.

Μια περίπτωση δίωξης ISP είναι η υπόθεση «Verizon» στις ΗΠΑ. Η Verizon αρνήθηκε να αποκαλύψει τις διευθύνσεις IP των συνδρομητών της, που είχαν κατηγορηθεί για παράνομη ανταλλαγή προστατευόμενου περιεχομένου. Πέρα από το ζήτημα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, που δεν αποτελεί αντικείμενο της πνευματικής ιδιοκτησίας, απασχολεί ο νομικός χαρακτηρισμός της δραστηριότητας ανταλλαγής προστατευόμενου περιεχομένου. Η πλειοψηφία των δικαστικών αποφάσεων καταδικάζει τους χρήστες για παράνομη ψηφιακή διάθεση του έργου στο κοινό, ήτοι τη θέση του προς ανταλλαγή.⁷⁵

⁷³ Παπαδοπούλου Μ.-Δ., Ο ρόλος των φορέων παροχής διαδικτυακών υπηρεσιών (ISPs) στην ανταλλαγή παράνομων αρχείων μέσω των peer to peer δικτύων - υποχρέωση εφαρμογής τεχνολογικών μέτρων προστασίας; ΔιΜΕΕ 2007, σ. 51 επ., Καρακώστας Ι., ο.π., σ. 120 επ.

⁷⁴ Lewinski, Certain legal problems related to the making available of literary and artistic works and other protected subject matter through digital networks, e-Copyright Bulletin, 2005, σ. 5 επ.

⁷⁵ Δεληγιάννη Ε., ο.π., σ. 480 επ.

9. Σύνδεσμοι πλαισιωμένοι με μερικές αναπαραγωγές έργων

Στον παγκόσμιο Ιστό παρατηρείται συχνά ένας σύνδεσμος να συνοδεύεται από μέρος του αντικειμένου παραπομπής, προς διευκόλυνση των χρηστών. Για παράδειγμα, στις μηχανές αναζήτησης ειδήσεων παρατίθεται τμήμα του άρθρου παραπομπής, στις μηχανές αναζήτησης εικόνων προβάλλεται μια μικρογραφία (thumbnail).

Οι πράξεις αυτές ενδέχεται να θίγουν το δικαίωμα διάθεσης του έργου στο κοινό. Υπάρχει η άποψη ότι, στις περιπτώσεις που πρώτα έχει αποθηκευτεί το πνευματικό δημιούργημα στον εξυπηρετητή της μηχανής αναζήτησης, προσβάλλεται σωρευτικά το δικαίωμα αναπαραγωγής του δημιουργού. Κατά την ορθότερη άποψη δεν υπάρχει συρροή, διότι αυτά τα αντίγραφα θα συνιστούν το μέσο για τη διάθεση των έργων στο κοινό. Η αναπαραγωγή αντιτύπων με αυτό τον τρόπο θα εμπίπτει στον περιορισμό του άρ. 28B Ν. 2121/1993 ως αποθήκευση σε κρυφή μνήμη (caching). Σύμφωνα και με την αιτιολογική σκέψη 33 της Οδ. 2001/29, πρέπει να εξαιρούνται από το δικαίωμα αναπαραγωγής ορισμένες προσωρινές πράξεις αναπαραγωγής οι οποίες είναι μεταβατικές ή βοηθητικές, αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα μιας τεχνολογικής μεθόδου. Οι σχετικές πράξεις αναπαραγωγής δεν θα πρέπει να έχουν ίδια οικονομική αξία. Παραδείγματα τέτοιων πράξεων είναι πράξεις που καθιστούν δυνατή την αναζήτηση (browsing) καθώς και την αποθήκευση σε κρυφή μνήμη (caching). Επίσης, δεν αποκλείεται προσβολή του ηθικού δικαιώματος υπό την έκφανση της εξουσίας περιφρούρησης της ακεραιότητας του έργου, εφόσον θίγεται η τιμή ή φήμη του δημιουργού.

Προϋπόθεση για τη θεμελίωση προσβολής αποτελεί το προβαλλόμενο τμήμα του αντικειμένου παραπομπής να είναι πρωτότυπο αυτοτελώς. Όσον αφορά την πιθανότητα εφαρμογής σε αυτές τις περιπτώσεις του άρ. 19 Ν. 2121/1993 για την παράθεση αποσπασμάτων, αυτό προϋποθέτει την επιδίωξη υποστήριξης γνώμης ή άσκησης κριτικής με τη βοήθεια του αποσπάσματος. Άρα, έχει ελάχιστη πρακτική σημασία στον ψηφιακό χώρο, καθώς θα αφορά λίγες μεμονωμένες περιπτώσεις τέτοιων συνδέσμων.

Στην υπόθεση *Copiepresse v. Google, Inc.*, Tribunal de Premiere Instance de Bruxelles, 13-2-2007, το Δικαστήριο έκρινε ότι η Google προσέβαλε τα δικαιώματα αναπαραγωγής και διάθεσης στο κοινό των μελών του ενάγοντος Ο.Σ.Δ., μέσω της προβολής αποσπασμάτων άρθρων επικαιρότητας από την υπηρεσία Google News. Το Δικαστήριο απέκλεισε τη δυνατότητα υπαγωγής στο άρ. 5 παρ. 3 γ' της Οδ. 2001/29 για αναπαραγωγή/ παρουσίαση στο κοινό άρθρων της επικαιρότητας για σκοπούς ενημέρωσης. Το Δικαστήριο πάντως δεν υποχρέωσε την Google να αφαιρέσει τα αντίγραφα των άρθρων που ήταν αποθηκευμένα στην κρυφή μνήμη, αλλά διέταξε την κατάργηση των συνδέσμων. Η απόφαση αυτή ενδεικνύει ότι

τέτοιες αναπαραγωγές εμπίπτουν στο άρ. 5 παρ. 1 της Οδ. 2001/29, όντας αναπόσπαστο τμήμα της τεχνικής διαδικασίας ευρετηρίασης ιστοσελίδων.

Αντίθετα, στην υπόθεση *Zoekallehuizen.nl v. NVM*, Court of Appeal Arnhem, το Δικαστήριο έκρινε ότι η προβολή μικρογραφιών φωτογραφιών ακινήτων σε μηχανή αναζήτησης ειδικού σκοπού, λόγω του μειωμένου μεγέθους των, δεν παραβιάζει το δικαίωμα αναπαραγωγής.

Το δίκαιο του copyright των Η.Π.Α. έχει μια περισσότερο ευέλικτη προσέγγιση, προβλέποντας την εξαίρεση της fair use⁷⁶ και μέσω αυτής αφήνοντας μεγαλύτερη διακριτική ευχέρεια στους εθνικούς δικαστές να κρίνουν τη νομιμότητα κάποιας παραβίασης ανάλογα με τα πραγματικά περιστατικά της εκάστοτε υπόθεσης. Ο θεσμός της fair use βασίζεται σε τέσσερα κριτήρια, τα οποία συνεκτιμώνται, όχι απαραίτητα σωρευτικά: α) φύση της χρήσης του έργου, β) φύση του έργου, γ) έκταση της χρήσης, ποσοτική και ποιοτική, δ) επίδραση της χρήσης στην αγορά του έργου.

Έτσι, στις υποθέσεις *Leslie A. Kelly v. Arriba Soft Corporation*, 280 F.3d 934 (9th Cir. 2002) και *Perfect 10 v. Google* WL 1428632 (9th Cir. 2007), κρίθηκε ότι η προβολή μικρογραφιών από μηχανές αναζήτησης εικόνων δεν προσβάλλει τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, επειδή εφαρμόζεται ο περιορισμός της fair use. Το Δικαστήριο συνεκτίμησε ότι τα έργα μεταπλάθονται μέσω του μικρού μεγέθους και ανάλυσης των προβαλλόμενων εικόνων και ότι δεν προκαλείται οικονομική βλάβη στην αγορά των φωτογραφιών. Αντίθετα, στην υπόθεση *Perfect 10 v. Google*, 416 F. Supp 2d 828 (D Cal. 2006), το Δικαστήριο έκρινε ότι η Google απολάμβανε οικονομικά οφέλη, ενώ η δυνατότητα μεταφόρτωσης των εικόνων μέσω κινητών τηλεφώνων έβλαπτε την οικεία αγορά.⁷⁷

IV. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΟΥΧΩΝ

A. ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΣΤΙΚΕΣ ΚΥΡΩΣΕΙΣ

Στις περιπτώσεις που γίνεται δεκτή η ευθύνη του παροχέα συνδέσμων για προσβολή δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, η έκταση της αποζημίωσης από αδικοπραξία καλύπτει τη ζημία που συνδέεται αιτιωδώς με την παράθεση των συνδέσμων. Δηλαδή, αντιστοιχεί στην

⁷⁶*Roarty A.*, Link Liability: The Argument for Inline Links and Frames As Infringements of the Copyright Display Right, 68 Fordham Law Review, 1999, στις 25.11.2018 σε <https://ir.lawnet.fordham.edu/flr/vol68/iss3/13>, σ. 1026 επ.

⁷⁷ *Σερενίδης Δ.*, ο.π., σ. 255 επ., *Bently A. F. et al.*, ο.π., σ. 13, *Fischman Afori O.*, ο.π., σ. 40

πραγματική χρήση του συνδέσμου από το κοινό. Η αποζημίωση οφείλεται εις ολόκληρον με τον άμεσο προσβολέα κατά το 926 ΑΚ. Το γεγονός ότι η πράξη της διάθεσης του έργου στο κοινό έχει μεγαλύτερη βαρύτητα σε σχέση με την παραπομπή προς αυτό πρέπει να συνιστά το κριτήριο για τον προσδιορισμό των μεριδίων της μεταξύ τους ευθύνης. Το άρ. 65 παρ. 2 του Ν. 2121/1993 προβλέπει και ελάχιστο όριο αποζημίωσης. Στις λοιπές παραγράφους του βρίσκουμε και τις υπόλοιπες αστικές κυρώσεις που προβλέπει ο νόμος, σε περίπτωση προσβολής δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρ. 65 παρ. 1, ο δικαιούχος έχει αξίωση για άρση της προσβολής και παράλειψη στο μέλλον. Σύμφωνα, δε, με το 65 παρ. 3, έχει αξίωση βασιζόμενη στον αδικαιολόγητο πλουτισμό.

Ειδικά για το δικαίωμα του δημιουργού βάσης δεδομένων και το δικαίωμα του κατασκευαστή, προβλέπονται αστικές κυρώσεις βάσει της διάταξης του άρ. 65 παρ. 6 Ν. 2121/1993.⁷⁸

B. ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΑ ΜΕΤΡΑ

Η χρήση τεχνολογικών μέτρων προστασίας προσδίδει στην επιδίωξη απαγόρευσης συνδέσμων νομικά εξαναγκαστό χαρακτήρα, καθότι η παράκαμψή τους τιμωρείται ακόμα και με ποινικές κυρώσεις.

Η έννοια των τεχνολογικών μέτρων δίνεται στο άρ. 6 της Οδ. 2001/29 (66Α Ν. 2121/1993). Πρόκειται για κάθε τεχνολογία, που αποσκοπεί στο να εμποδίσει πράξεις, σε σχέση με έργα, μη επιτραπείσες από τον δικαιούχο δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας ή συγγενικού δικαιώματος. Ουσιαστικά, είναι προγράμματα λογισμικού που ελέγχουν είτε την πρόσβαση σε προστατευόμενο υλικό είτε συγκεκριμένη διαχείριση του υλικού από τους χρήστες.

Η Οδηγία προβλέπει υποχρεώσεις προστασίας των κ.μ. από την εξουδετέρωση αποτελεσματικών τεχνολογικών μέτρων, από κατασκευή, εισαγωγή, διανομή, πώληση, διαφήμιση κ.ά. συσκευών, προϊόντων ή υπηρεσιών με σκοπό την εξουδετέρωση τέτοιων τεχνολογικών μέτρων. Δηλαδή, εκτός της προστασίας από την εξουδετέρωση των τεχνολογικών μέτρων, προβλέπεται προστασία και από όλες τις προπαρασκευαστικές ή βοηθητικές δραστηριότητες. Με τον όρο της αποτελεσματικότητας ο κοινοτικός νομοθέτης θέλησε να αποφύγει την προστασία παρωχημένων τεχνικών μέτρων, που η παράκαμψή τους είναι εύκολη ή πολύ πιθανή. Επίσης, εννοεί ότι τα μέτρα πρέπει να είναι και αναλογικά με τον σκοπό που

⁷⁸ Δ. Σερενίδης, ο.π., σ. 235

επιδιώκουν. Στην παράγραφο 3 ορίζει ότι τα τεχνολογικά μέτρα είναι αποτελεσματικά, όταν η χρήση του έργου ελέγχεται από τον δικαιούχο μέσω της εφαρμογής διαδικασίας ελέγχου της πρόσβασης ή μέσω προστατευτικού μηχανισμού ελέγχου της αντιγραφής. Η εξουδετέρωση θα πρέπει να συνεπάγεται προσβολή δικαιώματος.

Τα συστήματα, για να είναι παράνομα, θα πρέπει διαζευκτικά α) να αποτελούν αντικείμενο διαφήμισης με σκοπό την εξουδετέρωση της προστασίας, β) πέρα από την εξουδετέρωση, να έχουν εμπορικό σκοπό και γ) να έχουν σχεδιαστεί, για να επιτρέψουν την εξουδετέρωση. Έτσι, αποτρέπεται ο κίνδυνος επέκτασης της ευθύνης σε συσκευές που έχουν άλλο κύριο προορισμό, επειδή ευκαιρικά χρησιμοποιήθηκαν για εξουδετέρωση. Η μουσική βιομηχανία αντέδρασε σε αυτό τον όρο, διότι ανοίγει το δρόμο σε επίδοξους πειρατές, οι οποίοι θα μπορούν να προσθέτουν απλώς σε συσκευές μια επιπλέον νομιμοφανή λειτουργία παράλληλα με την εξουδετέρωση.

Σύμφωνα με την παρ. 4 του ίδιου άρθρου, οι δικαιούχοι πρέπει να λαμβάνουν και εκούσια μέτρα, συμπεριλαμβανομένων συμφωνιών μεταξύ δικαιούχων και τρίτων. Στα εκούσια μέτρα ο κοινοτικός νομοθέτης δίνει προτεραιότητα σε σχέση με οποιαδήποτε πρωτοβουλία κ.μ. Η Οδ. 2001/29 δεν περιγράφει τα εκούσια μέτρα, επομένως απόκειται στους δικαιούχους να αποφασίσουν ποια θα είναι αυτά. Για παράδειγμα, εκδοτικοί οίκοι παρέχουν τη δυνατότητα στους επισκέπτες των ιστοσελίδων τους να κάνουν browse για περιορισμένο χρονικό διάστημα σε έργα πριν τα αγοράσουν. Δίνουν επίσης τη δυνατότητα κατεβάσματος μερικών σελίδων ενός έργου. Η διαπραγμάτευση για συμφωνίες είναι ρεαλιστικό σενάριο μόνο όταν οι τρίτοι είναι ταυτοποιήσιμοι, π.χ. βιβλιοθήκες, εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Υπάρχουν τεχνολογικά μέτρα που ελέγχουν ή παρεμποδίζουν την πρόσβαση στο προστατευόμενο περιεχόμενο, όπως η υποχρέωση πληκτρολόγησης κωδικού χρήστη και συνθηματικού ή αριθμού πιστοποίησης (Identification Number), η αρχική αναζήτηση του serial number κατά την εγκατάσταση προγράμματος λογισμικού, η κρυπτογράφηση, η οποία μετατρέπει την πληροφορία σε ακατάληπτη μορφή, ώστε απαιτείται ειδικό αποκρυπτογραφικό κλειδί και το σημάδεμα του έργου με υδατογράφημα ή στενογράφημα, μέσω της προσκόλλησης σε αυτό ενός μηνύματος-αρχείου το οποίο εξασφαλίζει την αυθεντικότητα. Ακόμα, υπάρχουν ψηφιακές εκδόσεις περιοδικών τα οποία διαθέτουν κάποιο από το περιεχόμενό τους υπό προϋποθέσεις. Για παράδειγμα, ο χρήστης πρέπει να καταχωρίσει τα στοιχεία του και την πιστωτική του κάρτα, προκειμένου να λάβει κωδικό πρόσβασης, ενώ υπάρχει και μια μικρή χρέωση (το λεγόμενο pay-per-use).

Επίσης, υπάρχουν τεχνολογικά μέτρα βασισμένα στο hardware, δηλαδή σε εξαρτήματα τα οποία συνοδεύουν τα προγράμματα Η/Υ. Για παράδειγμα, ένα ειδικό πρόγραμμα αναζητά

συγκεκριμένο μηχανισμό, προκειμένου να συνεχιστεί η λειτουργία ενός λογισμικού. Η εκτέλεση του προγράμματος αποκλείεται, αν δεν εντοπιστεί ο μηχανισμός. Ακόμα και αν το πρόγραμμα αντιγραφεί και εγκατασταθεί σε άλλον υπολογιστή, δεν θα είναι δυνατή η εκτέλεσή του.

Άλλο μέτρο είναι η ενσωμάτωση μηχανισμών ελέγχου στο πρόγραμμα με το οποίο κατασκευάζεται η ιστοσελίδα - προορισμός της παραπομπής. Οι μηχανισμοί αυτοί («referrer logging») θα έχουν ως αντικείμενο την ανεύρεση της σελίδας από την οποία μετέβη ο χρήστης. Μπορεί, για παράδειγμα, να χρησιμοποιηθούν, ώστε, στις περιπτώσεις που η μετάβαση δεν έγινε από μία εκ των προκαθορισμένων σελίδων, να εμφανιστεί μήνυμα στην οθόνη του χρήστη που θα τον ενημερώνει για τον λόγο αδυναμίας πρόσβασης. Επίσης, το φίλτράρισμα του περιεχομένου, που διακινείται μέσω δικτύων p2p. Το φίλτρο θα μπλοκάρει το ανέβασμα του έργου στο Διαδίκτυο.

Σε κάθε περίπτωση, η προστασία που παρέχουν δεν είναι η πιο ολοκληρωμένη, δεδομένου ότι είναι δυνατό να καμφθούν.

Ο ελληνικός νόμος αναφέρεται στα τεχνολογικά μέτρα στα άρθρα 59 επ. Το άρθρο 59 προβλέπει τον καθορισμό προδιαγραφών για τις συσκευές, ώστε να εμποδίζεται η χρησιμοποίησή τους για προσβολές της κανονικής εκμετάλλευσης της πνευματικής ιδιοκτησίας. Το άρθρο 66 παρ. 5 προβλέπει ποινή φυλάκισης και χρηματική ποινή για τη μη τήρηση προδιαγραφών ή τη μη χρήση μηχανισμών, την κατασκευή, εισαγωγή, χρήση, θέση σε κυκλοφορία κ.ά. αντικειμένων που μπορούν να ματαιώσουν το αποτέλεσμα αυτών των προδιαγραφών.⁷⁹

Γ. ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΩΝ ΧΡΗΣΤΩΝ⁸⁰

⁷⁹ Σερενίδης Δ., ο.π., σ. 217 επ., Καλλινίκου Δ., Πνευματική Ιδιοκτησία και βιβλιοθήκες, ο.π., σ. 177 επ., Σταματούδη Ε., Τα τεχνολογικά μέτρα για την προστασία και τη διαχείριση των δικαιωμάτων του δημιουργού υπό το πρίσμα της Συνθήκης της WIPO, της Οδηγίας 2001/29/EK για την κοινωνία της πληροφορίας και του Ν. 2121/1993 περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, σε Ημερίδα, 3 Απριλίου 2003, Κοινωνία Πληροφοριών και Πνευματική Ιδιοκτησία - Η Ελληνική Ρύθμιση, 2003, σ. 146 επ., Κριθαραά Θ., Τα τεχνολογικά μέτρα προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας στο διαδίκτυο - Το άρθρο 6 της Οδηγίας 2001/29/EK και οι ρυθμίσεις της εθνικής νομοθεσίας, ΔιΜΕΕ 2005, σ. 381, L. Guibault, G. Westkamp, T. Rieber-Mohn, ο.π., σ. 69 επ., Σινανίδου, Η “αποτελεσματικότητα” των τεχνολογικών μέτρων προστασίας από τεχνικής και νομικής απόψεως - Μια sine qua non προϋπόθεση για την προστασία των δικαιούχων; Σκέψεις με αφορμή την απόφαση του Δικαστηρίου του Ελσίνκι R07/1004/25.05.2007, ΔιΜΕΕ 2007, σ. 393, Μ. Μαρίνος, ο.π., σ. 94 επ.

⁸⁰ Παπαδοπούλου Μ.-Δ., Ο ρόλος των φορέων παροχής διαδικτυακών υπηρεσιών (ISPs) στην ανταλλαγή παράνομων αρχείων μέσω των peer to peer δικτύων, ο.π., σ. 55 επ.

Μια λύση για την αντιμετώπιση των προσβολών της πνευματικής ιδιοκτησίας, που έχει προταθεί ιδίως στην περίπτωση των p2p δικτύων, είναι η αποκάλυψη των στοιχείων των χρηστών ως προσβολέων. Αυτή η μέθοδος αντιμετώπισης είναι προβληματική, καθότι τα στοιχεία αυτά ταυτοποίησης προστατεύονται ως προσωπικά δεδομένα και από το απόρρητο των επικοινωνιών. Η άρση του απορρήτου των επικοινωνιών επιτρέπεται μόνο για λόγους εθνικής ασφάλειας και διακρίβωσης συγκεκριμένων εγκλημάτων, στους οποίους δε συγκαταλέγεται η προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας. Επομένως, οι εταιρίες τηλεπικοινωνιών δεν οφείλουν να γνωστοποιούν τις πληροφορίες των πελατών τους στο πλαίσιο εκδίκασης αστικών υποθέσεων.

Δ. ΔΙΑΚΟΠΗ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ⁸¹

Οι φορείς παροχής υπηρεσιών συνάπτουν σύμβαση με τους συνδρομητές τους. Όρος της σύμβασης είναι η απαγόρευση χρήσης των υπηρεσιών για τέλεση παράνομων πράξεων, όπως προσβολές της πνευματικής ιδιοκτησίας. Σε περίπτωση μη τήρησης των όρων της σύμβασης από τον συνδρομητή, δύναται να επέλθει διακοπή της παροχής υπηρεσιών προς αυτόν.

Στην απόφαση ΜΠΑ 4658/2012⁸², η «G.», η «Α. ΑΕ», η «Ε.» και ο «Α. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΩΝ ΘΕΑΤΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ» είναι αστικές μη κερδοσκοπικές εταιρίες συλλογικής διαχείρισης πνευματικών και συγγενικών δικαιωμάτων. Υπέβαλαν αίτηση ασφαλιστικών μέτρων προσωρινής ρύθμισης της κατάστασης κατά εταιριών που παρέχουν πρόσβαση στο Διαδίκτυο (ISP). Οι αιτήσεις τους συνεκδικάστηκαν λόγω συνάφειας. Μέσω των ιστοσελίδων www.ellinadiko.com και www.music-bazaar.com, οι οποίες δεν ανήκουν στις καθ' ων, ανεβαίνουν από τους ιδιοκτήτες και συνδρομητές αυτών, καθίστανται διαρκώς προσιτά στο κοινό και καταφορτώνονται στους Η/Υ των χρηστών παράνομα φωνογραφήματα και οπτικοακουστικά έργα. Το περιεχόμενο αυτό είναι ανοιχτό προς ψηφιακή κλήση από τους χρήστες με τη δημιουργία συνδέσμων, όπου και όταν το επιθυμούν. Το www.ellinadiko.com λειτουργεί με τη μορφή forum, μόνο με εγγεγραμμένα μέλη. Οι καθ' ων είναι διαμεσολαβητές, οι υπηρεσίες των οποίων χρησιμοποιούνται από Έλληνες συνδρομητές για πρόσβαση στο Διαδίκτυο και μετάδοση πληροφοριών εντός του δικτύου τους με τη διαδικασία του caching και οι οποίοι εκμεταλλεύτηκαν το εν λόγω περιεχόμενο. Πιθανολογήθηκε ότι η ζημία από τις ανωτέρω

⁸¹ Παπαδοπούλου Μ.-Δ., Ο ρόλος των φορέων παροχής διαδικτυακών υπηρεσιών (ISPs) στην ανταλλαγή παράνομων αρχείων μέσω των peer to peer δικτύων, ο.π., σ. 55 επ.

⁸² ΔιΜΕΕ 2013, σ. 67

προσβολές πνευματικής ιδιοκτησίας ανήλθε στο ποσό που θα πωλείτο στην ελληνική αγορά κάθε φωνογράφημα, μουσικό ή οπτικοακουστικό έργο, το οποίο καταφορτώθηκε από τις ανωτέρω ιστοσελίδες.

Το Δικαστήριο επέβαλε τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων, κατά το άρ. 64Α Ν. 2121/1993, για διακοπή της πρόσβασης των εγκατεστημένων στην Ελλάδα χρηστών στις ένδικες ιστοσελίδες. Στηρίχθηκε μάλιστα σε τεχνική έκθεση, στην οποία αναλύθηκε η διαδικασία της διακοπής.

Όταν ένα χρήστη αιτείται πρόσβαση σε μια ιστοσελίδα μέσω του browser του, το αίτημα περιέχει την πληροφορία της διεύθυνσης δικτύου (IP address) της αιτούμενης ιστοσελίδας. Το αίτημα μεταβιβάζεται στους δρομολογητές (routers) του παρόχου υπηρεσιών Διαδικτύου και μέσω αυτών στον τελικό προορισμό. Η απάντηση στο αίτημα από τον αποδέκτη γίνεται με την ακριβώς αντίστροφη διαδικασία.

Υπάρχουν δύο μέθοδοι διακοπής πρόσβασης, σε διεύθυνση δικτύου (IP address) ή σε domain name. Η διακοπή πρόσβασης σε διεύθυνση αφορά τον αποκλεισμό αποστολής αιτημάτων ή ανακατεύθυνση αυτών. Υπάρχει και η μέθοδος διακοπής της απάντησης στο αίτημα του χρήστη, αλλά είναι πιο απαιτητική σε πόρους. Η πρόσβαση σε domain name γίνεται κατόπιν αιτήματος προς έναν Domain Name Server, τον οποίο διαθέτει ο πάροχος υπηρεσιών Διαδικτύου. Αυτός ο server διαθέτει λίστα ονομάτων χώρου που αντιστοιχίζονται με διευθύνσεις δικτύου. Η τεχνική διακοπής πρόσβασης συνίσταται σε κατεύθυνση του χρήστη προς άλλη διεύθυνση και όχι την πραγματική για το εν λόγω όνομα χώρου, στην οποία είναι δυνατόν να αναρτηθεί μήνυμα για τους λόγους αποκλεισμού πρόσβασης.

Για όλες τις παραπάνω τεχνικές ο ISP δεν χρειάζεται νέο εξοπλισμό. Η επίτευξή τους απαιτεί πολύ μικρή προσπάθεια, ενσωμάτωση λίγων γραμμών κώδικα. Απαιτείται μόνο γνώση για καθαυτή τη λειτουργία της δρομολόγησης και όχι άλλων χαρακτηριστικών των αιτημάτων (π.χ. αποστολέας, αποδέκτης, περιεχόμενο των ηλεκτρονικών επικοινωνιών). Αν και υπάρχει τρόπος παράκαμψης αυτών των τεχνικών από τους χρήστες, αυτό είναι άγνωστο στον μέσο χρήστη.

Οι τεχνικές αυτές κρίθηκαν κατάλληλες, διότι εγκαθίστανται γρήγορα και χωρίς αρνητικές επιπτώσεις στην επίδοση των γενικότερων υπηρεσιών των ISPs, αναλογικές, διότι είναι αναγκαίες και εύλογες σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό, καθώς και πρόσφορες.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η προβληματική των συνδέσμων είναι ένα ζήτημα του δικαίου του Internet, που έχει απασχολήσει και απασχολεί σε μεγάλο βαθμό επιστήμη και νομολογία. Δεδομένης της ανυπαρξίας νομοθετικής ρύθμισης στα παραπάνω ζητήματα, όλο το βάρος πέφτει συνήθως στο ΔΕΕ, για να δώσει τη λύση μέσα από τη νομολογία. Παρόλη τη σημαντική προσπάθειά του, πάντως, αποδεικνύεται από τη μέχρι τώρα νομολογία του ότι δεν επιτυγχάνεται το επιθυμητό αποτέλεσμα. Η νομολογία του ΔΕΕ αναφορικά με το δικαίωμα παρουσίασης στο κοινό σε συνδυασμό με το κατά πόσον η τοποθέτηση συνδέσμων αποτελεί παρουσίαση στο κοινό, δεν είναι συνεπής και αυτό δημιουργεί αβεβαιότητα αναφορικά με την τοποθέτηση συνδέσμων.

Συνεπώς, εξακολουθεί η ροή προδικαστικών ερωτημάτων προς το ΔΕΕ πάνω στα ίδια ζητήματα. Το κίνητρο των εθνικών δικαστηρίων να υποβάλλουν προδικαστικά ερωτήματα είναι ισχυρό, καθότι κάθε υπόθεση αξιολογείται βάσει των συγκεκριμένων πραγματικών περιστατικών. Κατ' επέκταση, τα εθνικά δικαστήρια δεν μπορούν να αποφανθούν χωρίς να υποβάλουν προδικαστικά ερωτήματα, στις περιπτώσεις που τα πραγματικά περιστατικά δεν είναι αρκετά όμοια με αυτά για τα οποία έχει ήδη αποφανθεί το ΔΕΕ.

Βέβαια, αυτή η τακτική πάσχει στο ότι το ΔΕΕ τείνει να αντικαταστήσει με αυτό τον τρόπο τη χάραξη πολιτικής, που πρέπει όμως να ασκείται από τα αντίστοιχα όργανα της ΕΕ με τη νόμιμη διαδικασία. Δεδομένου ότι η ερμηνευτική προσέγγιση του ΔΕΕ δεν αποτελεί απλή ερμηνεία της Οδ. 2001/29, μπορεί να χαρακτηριστεί έως και νομοπαρασκευαστική, βασιζόμενη ακόμα και σε έννοιες που δεν περιέχονται στην Οδηγία (judicial lawmaking). Δεν ήταν αυτός ο στόχος της Οδ. 2001/29, αντίθετα, σύμφωνα με την αιτιολογική της έκθεση, ο λόγος για τον οποίο ο ενωσιακός νομοθέτης δεν όρισε την έννοια της παρουσίασης στο κοινό ήταν γιατί ήθελε να την προσδιορίσουν τα κράτη μέλη, ήτοι ο εθνικός νομοθέτης και όχι το ΔΕΕ. Έπειτα, οι ίδιοι οι δικαστές που δικάζουν τις υποθέσεις πνευματικής ιδιοκτησίας δεν έχουν την αντίστοιχη εξειδίκευση και ενώ παρατηρούνται ορισμένα επαναλαμβανόμενα επιχειρήματα και σκέψεις του ΔΕΕ, δεν υπάρχουν ακόμη σαφή συμπεράσματα και θέσεις. Επίσης, προβλήματα στην υποβολή προδικαστικών ερωτημάτων είναι η παρουσίαση των πραγματικών περιστατικών κατά την κρίση του εκάστοτε εθνικού δικαστηρίου και η διατύπωση αφηρημένων νομικών ερωτημάτων.⁸³

Συνεπώς, υπάρχει ανάγκη νομοθετικής τροποποίησης. Εξάλλου, η Οδ. 2001/29 ψηφίστηκε το 2001, ενώ οι διαδικασίες πρότασης και ψήφισης είχαν ξεκινήσει το 1997. Άρα, ο ενωσιακός νομοθέτης δεν ήταν δυνατό να προβλέψει θέματα που νομικά και τεχνικά δεν είχαν ωριμάσει, όπως αυτό των συνδέσμων. Προς τον σκοπό αυτό κινούνται και οι πιο πρόσφατες

⁸³ Favale M., Kretschmer M., Torremans P. L.C., Is There a EU Copyright Jurisprudence? An Empirical Analysis of the Workings of the European Court of Justice, *Modern Law Review*, 2016, στις 25.11.2018 σε https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2643699, σ. 32

νομοθετικές πρωτοβουλίες της Ε.Ε., με την Πρόταση Οδηγίας για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στην ενιαία ψηφιακή αγορά. Μια επιλογή νομοθετικής τροποποίησης θα μπορούσε να είναι ο ορισμός της «παρουσίασης στο κοινό», ώστε να καλύπτονται όλες οι πράξεις που πραγματοποιούνται επιγραμμικά (online). Επίσης, θα μπορούσαν να εκτιμηθούν οι οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της τοποθέτησης συνδέσμων, σε συνδυασμό με την Οδηγία για το Ηλεκτρονικό Εμπόριο και να εισαχθεί μια διάταξη «safe harbor» για τους παρόχους υπηρεσιών συνδέσμων. Επίσης, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί η τοποθέτηση ορισμένων συνδέσμων ως εξαίρεση, επιπροσθέτως στις ήδη υφιστάμενες εξαιρέσεις του άρ. 5 της Οδ. 2001/29. Αυτές οι τροποποιήσεις θα μπορούσαν να γίνουν απευθείας πάνω στα άρθρα της Οδ. 2001/29 ή να γίνουν συγκεκριμένες προσθήκες στο κείμενο της Πρότασης Οδηγίας για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στην ενιαία ψηφιακή αγορά.⁸⁴

Από την άλλη πλευρά, υφίσταται και η άποψη ότι μια νέα νομοθετική διαδικασία σε ενωσιακό επίπεδο, που θα αντιμετωπίζει τα σχετικά ζητήματα, θα είναι χρονοβόρα και αναποτελεσματική, δεδομένης της ραγδαίας τεχνολογικής ανάπτυξης, στην οποία ο νομοθέτης είναι εξαιρετικά δύσκολο να ανταποκριθεί έγκαιρα. Υπό αυτή την έννοια, η πληθωρική δραστηριότητα του ΔΕΕ ίσως να είναι το αναγκαίο αντίβαρο για την έλλειψη πολιτικής πρωτοβουλίας.

Σε κάθε περίπτωση, η συζήτηση σε νομολογιακό επίπεδο γύρω από την έννοια της παρουσίασης στο κοινό παραμένει ζωντανή. Το ΔΕΕ θα συνεχίσει να διαμορφώνει την έννοια, κυρίως στο πλαίσιο νέων μορφών εκμετάλλευσης των έργων στο ψηφιακό περιβάλλον.

Ο διάλογος μεταξύ Δικαστή και Νομοθέτη είναι θεμιτός και εξάλλου παγκόσμιο φαινόμενο. Αναμενόμενο να υπάρχει σε μεγαλύτερη ένταση σε περιόδους μεγάλων αλλαγών. Σε κάποιες περιπτώσεις, ο νομοθέτης είναι πιο παθητικός, αφήνοντας τον Δικαστή να ερμηνεύσει με μεγαλύτερη ευχέρεια και προσαρμόσει τη νομοθεσία στις συνθήκες. Σε άλλες περιπτώσεις, τα διαμορφωθέντα κριτήρια και ερμηνείες της νομολογίας τελικά ενσωματώνονται στο θετικό δίκαιο από τον νομοθέτη. Εκείνος, δε, θα πρέπει να κρατάει πάντοτε στο νου του ότι η πολυπλοκότητα των ψηφιακών δικτύων επιτάσσει να συντάσσει τους νόμους με τεχνολογική ουδετερότητα.

Επιδίωξη είναι να αντιμετωπιστεί το ζήτημα πιο ολοκληρωμένα και σταθερά μέσω της εξέλιξης της νομολογίας. Σε κάθε περίπτωση, το Δίκαιο είναι αυτό που καλείται να δώσει λύση, καθώς δεν ισχύει πλέον η άποψη ότι το Διαδίκτυο είναι ένας εξωδικαιικός χώρος.

⁸⁴ *Sirinelli P., Benazeraf J.-A., Bensamoun A.*, ο.π., σ. 52 επ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Βόσσορς Κ., Σημ.: Live Streaming - Αναμετάδοση τηλεοπτικών εκπομπών μέσω Διαδικτύου, ΔιΜΕΕ 2013, σ. 85

Βόσσορς Κ., Σημ.: Υπερσύνδεσμοι (Hyperlinks) και προσβολές της Πνευματικής Ιδιοκτησίας - Υπόθεση Svensson, ΔιΜΕΕ 2014, σ. 73

Βόσσορς Κ., Σημ.: Υπερσύνδεσμοι (hyperlinks) και προσβολές της πνευματικής ιδιοκτησίας στο Διαδίκτυο, ΔιΜΕΕ 2015, σ. 248

Βόσσορς Κ., Παρουσίαση στο κοινό προστατευόμενων έργων εντός πλαισίων (framing) με τη χρήση ενσωματωμένων διαδικτυακών συνδέσμων (inline links), ΔιΜΕΕ 2015, σ. 87

Βόσσορς Κ., Η παρουσίαση στο κοινό προστατευόμενου περιεχομένου υπό το (ημί)φως της νομολογίας του ΔΕΕ, ΔιΜΕΕ 2015, σ. 361

Δεληγιάννη Ε., Πνευματική ιδιοκτησία και επικοινωνία την εποχή του Διαδικτύου: Νομικό πλαίσιο και προοπτικές για τη διαδικτυακή ανταλλαγή μουσικών αρχείων, ΔιΜΕΕ 2007, σ. 480

Ιγγλεζάκης Ι., Συστήματα νομικής διδασκαλίας με η/υ και ειδικότερα το Hypertext, Αρμ 1993, σ. 777

Ιγγλεζάκης Ι., Σύνδεσμοι (links) και πλαίσια (frames). Ζητήματα δικαίου πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας στο διαδίκτυο. ΕΕΕυρΔ 3:2003, σ. 697 επ.

Καλαβρουζιώτη Ντ., Σχολιασμός των αποφάσεων ΤρΠλημΚιλκ 965/2010 και ΜΠΑ 4042/2010, ΔιΜΕΕ 2011, σ. 196 επ.

Καλλινίκου Δ., Πνευματική Ιδιοκτησία και Internet, Δίκαιο & Οικονομία Π.Ν. Σάκκουλας, 2001

Καλλινίκου Δ., Πνευματική Ιδιοκτησία και βιβλιοθήκες, Δίκαιο & Οικονομία Π.Ν. Σάκκουλας, 2007

Καλλινίκου Δ., Πνευματική Ιδιοκτησία και Συγγενικά Δικαιώματα, Δίκαιο & Οικονομία Π.Ν. Σάκκουλας, 2008

Καραγιάννης Β., Πληροφόρηση στο Διαδίκτυο: απόπειρα νομικής οριοθέτησης, ΔιΜΕΕ 2005, σ. 366

Καράκωστας Ι., Δίκαιο και Internet, Δίκαιο & Οικονομία Π.Ν. Σάκκουλας, 2009

Κοτσίρης Α., Σταματούδη Κ., Νόμος για την Πνευματική Ιδιοκτησία, Εκδ. Σάκκουλα, 2009

Κοτσίρης Α., Δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας και Κοινοτικό Κεκτημένο, Εκδ. Σάκκουλα, 2011

Κουμάντος Γ., Πνευματική Ιδιοκτησία, Εκδ. Σάκκουλα, 2002

Κριθαραά Θ., Τα τεχνολογικά μέτρα προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας στο διαδίκτυο - Το άρθρο 6 της Οδηγίας 2001/29/EK και οι ρυθμίσεις της εθνικής νομοθεσίας, ΔιΜΕΕ 2005, σ. 381

Μαρίνος Μ., Κοινωνία των Πληροφοριών και Πνευματική Ιδιοκτησία, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2001

Μαρίνος Μ., Πνευματική Ιδιοκτησία, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2004

Παναγιωτίδου, Υπόθεση Napster και προστασία των δικαιωμάτων των δημιουργών και των συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας υπό το πρίσμα της Οδηγίας 2001/29/EK, ΔΕΕ 2002, σ. 485 επ.

Παπαδοπούλου Μ.-Δ., Ο ρόλος των φορέων παροχής διαδικτυακών υπηρεσιών (ISPs) στην ανταλλαγή παράνομων αρχείων μέσω των peer to peer δικτύων - υποχρέωση εφαρμογής τεχνολογικών μέτρων προστασίας; ΔιΜΕΕ 2007, σ. 51

Παπαδοπούλου Μ.-Δ., Η σχέση του δικαιώματος παρουσίασης στο κοινό με την τοποθέτηση υπερσυνδέσμων μέσα από την απόφαση C-160/15 GS Media BV v. Sanoma Media υπό το φως των αποφάσεων C-527/15 Stichting Brein I και C-610/15 Stichting Brein II, ΔιΜΕΕ 2017, σ. 218

Παπαρσενίου Π., Η δημόσια παρουσίαση του έργου, 2015

Παραμυθιώτης Γ., Παρατηρήσεις σε C-160/2015 GS Media, ΧρΙΔ 2017, σ. 64

Σερενίδης Δ., Προσβολές της πνευματικής ιδιοκτησίας στα ψηφιακά δίκτυα, Νομική Βιβλιοθήκη, 2010

Σινανίδου, Η “αποτελεσματικότητα” των τεχνολογικών μέτρων προστασίας από τεχνικής και νομικής απόψεως - Μια sine qua non προϋπόθεση για την προστασία των δικαιούχων; Σκέψεις με αφορμή την απόφαση του Δικαστηρίου του Ελσίνκι R07/1004/25.05.2007, ΔιΜΕΕ 2007, σ. 393

Σταματούδη Ε., Τα τεχνολογικά μέτρα για την προστασία και τη διαχείριση των δικαιωμάτων του δημιουργού υπό το πρίσμα της Συνθήκης της WIPO, της Οδηγίας 2001/29/EK για την κοινωνία της πληροφορίας και του Ν. 2121/1993 περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, σε Ημερίδα, 3 Απριλίου 2003, Κοινωνία Πληροφοριών και Πνευματική Ιδιοκτησία - Η Ελληνική Ρύθμιση, 2003

Σταυρίδου Σ., “Παρουσίαση στο κοινό” έργων και τοποθέτηση υπερσυνδέσμων (hyperlinks) - Σκέψεις επ’ αφορμή της απόφασης ΔΕΕ C-160/15 της 8/9/16 (GS Media BV), ΧρΙΔ, 2017, σ. 76

Συνοδινός Δ., Σκέψεις με αφορμή την εφαρμογή της απόφασης “GS Media” από το Εφετείο Αθηνών, ΔιΜΕΕ 2017, σ. 434

Αλλοδαπή

- Axhamn J.*, Internet Linking and the Notion of New Public, 2014, στις 25.11.2018 σε <http://www.diva-portal.se/smash/get/diva2:741742/ATTACHMENT01.pdf>
- de Beer J., Burri M.*, Transatlantic Copyright Comparisons: Making Available via Hyperlinks in the European Union and Canada, *European Intellectual Property Review*, 2014, την 25.11.2018 σε https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2327005
- Bently A. F. et al.*, Opinion on the Reference to the CJEU in Case C-466/12 Svensson, University of Cambridge Faculty of Law Research Paper No. 6/2013, στις 25.11.2018 σε <https://europeancopyrightsociety.org/opinion-on-the-reference-to-the-cjeu-in-case-c-46612-svensson/>
- Bruess M.*, Hamburg court applies GS Media for the first time in Germany, *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, σ. 164
- Chan R.*, Internet Framing: Complement or Hijack , 5 *Michigan Telecommunications and Technology Law Review*, 1999, στις 25.11.2018 σε <https://repository.law.umich.edu/mttlr/vol5/iss1/5>
- Favale M., Kretschmer M., Torremans P. L.C.*, Is There a EU Copyright Jurisprudence? An Empirical Analysis of the Workings of the European Court of Justice, *Modern Law Review*, 2016, στις 25.11.2018 σε https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2643699
- Ficsor M. J.*, Svensson: honest attempt at establishing due balance concerning the use of hyperlinks - spoiled by the erroneous “new public” theory
- Fischman Afori O.*, Implied License - An Emerging New Standard in Copyright Law, *Santa Clara Computer and High Technology Law Journal*, 2008 στις 26.11.2018 σε https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1266083
- Garrote Fernandez-Diez I.*, Linking, Framing and Copyright: A Comparative Law Approach, 2001, στις 25.11.2018 σε https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=280596
- Guibault L., Westkamp G., Rieber-Mohn T.*, Study on the Implementation and Effect in Member States' Laws of Directive 2001/29/EC on the Harmonisation of Certain Aspects of Copyright and Related Rights in the Information Society, *Institute for Information Law Research Paper No. 2012-23*, στις 25.11.2018 σε https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2006358
- Guibault L., Quintais J.-P.*, Copyright, technology and the exploitation of audiovisual works in the EU, *IRIS plus*, 2014, στις 24.11.2018 σε www.ivir.nl/publicaties/download/1488.pdf
- Jougleux P.*, The outcomes of the Svensson case: Internet is safe but what about EU copyright law? 33rd ATRIP Congress, 7-9 July 2014, Montpellier

Lewinski, Certain legal problems related to the making available of literary and artistic works and other protected subject matter through digital networks, *e-Copyright Bulletin*, 2005, σ. 5 επ.

Malovic N., Haddad P., Swedish court finds that an embedded link to unlicensed content infringes copyright, *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 2017, σ. 89

Roarty A., Link Liability: The Argument for Inline Links and Frames As Infringements of the Copyright Display Right, 68 *Fordham Law Review*, 1999, στις 25.11.2018 σε <https://ir.lawnet.fordham.edu/flr/vol68/iss3/13>

Rosati E., GS Media and Its Implications for the Construction of the Right of Communication to the Public within EU Copyright Architecture, *Common Market Law Review*, 2017, στις 25.11.2018 σε https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2943040

Sirinelli P., Benazeraf J.-A., Bensamoun A., Mission: Right of communication to the public - Report and Proposals, High Council for Literary and Artistic Property, 2016, στις 25.11.2015 σε www.culture.gouv.fr/.../CSPLA%20Report%20-%20Right%20of%20communication%20...

Tarkiainen R., Tipping the scale in GS Media: a proposal to restore the balance between rightholders and internet users, *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, σ. 502

Vivoda J., Czech court finds that linking to unlicensed content does not infringe copyright if the website is not operated for profit, *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 2017, σ. 363

Διαδίκτυο

Ginsburg J., Hyperlinking and Infringement: The CJEU Decides (sort of), March 17, 2014, στις 25.11.2018 σε <https://www.mediainstitute.org/2014/03/17/hyperlinking-and-infringement-the-cjeu-decides-sort-of/>

Kiss J., The Pirate Bay trial: guilty verdict, Swedish court sentences four co-founders of notorious download site The Pirate Bay to a year in jail and a \$3.6m fine, 17 April 2009, στις 25.11.2018 σε <https://www.theguardian.com/technology/2009/apr/17/the-pirate-bay-trial-guilty-verdict>

Lokhorst G., GS Media in the National Courts: Fresh Issues on the meaning of ‘for profit’, January 17, 2017, στις 25.11.2018 σε <http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2017/01/17/gs-media-national-courts-fresh-issues-meaning-profit/>

Poehler G., Be Careful What You Link For, January 23, 2007, στις 25.11.2018 σε <https://www.bitlaw.com/internet/linking.html>

Rosati E., Filmspeler, the right of communication to the public, and unlawful streams: a landmark decision, April 27, 2017, στις 25.11.2018 σε

<http://ipkitten.blogspot.com/2017/04/filmspeler-right-of-communication-to.html>

Ruijsenaars H., European Court: Linking By “Framing” Is Not A Copyright Infringement, 30

Oct 2014, στις 25.11.2018 σε <https://www.ebu.ch/contents/news/2014/10/european-court-linking-by-framin.html>

Vonau E., Framing in the limelight: German Federal Supreme Court – “framing” of copyrighted content is not infringement if originally uploaded with consent, July 10, 2015, στις 25.11.2018

σε <https://www.hlmediacomms.com/2015/07/10/framing-in-the-limelight-german-federal-supreme-court-framing-of-copyrighted-content-is-not-infringement-if-originally-uploaded-with-consent/>

https://en.wikipedia.org/wiki/Web_crawler

https://en.wikipedia.org/wiki/Music_Canada#Legal_actions

ALAI 17 September 2014, OPINION Proposed to THE EXECUTIVE COMMITTEE and adopted at its meeting, on the criterion “New Public”, developed by the Court of Justice of the European Union (CJEU0), put in the context of making available and communication to the public, στις 25.11.2018 σε <http://www.alai.org/en/assets/files/resolutions/2014-opinion-new-public.pdf>

Intellectual property on the Internet: a survey of issues, Geneva, Switzerland: World Intellectual Property Organization, WIPO publication no. 856, 2002, στις 25.11.2018 σε

<https://searchworks.stanford.edu/view/6212087>

Global Freedom of Expression, Columbia University, BestWater International GmbH v. Mebes, στις 25.11.2018 σε <https://globalfreedomofexpression.columbia.edu/cases/bestwater-international-gmbh-v-mebes/>

Παρουσίαση έργων στο κοινό δια της τοποθέτησης υπερσυνδέσμων (1η εφαρμογή της νομολογίας GS Media του ΔΕΕ στην Ελλάδα), επιμέλεια: Δρ. Θεόδωρος Χίου, στις 25.11.2018 σε <http://www.iprights.gr/nomologia/204-paroysi-asi-ergon-sto-koino-dia-y-persyndesmon-gs-media-dikigoros-chiou-theodoros>